

petrol-iş
Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası

İki aylık dergi

ARALIK 2008

SAYI: 29

kadın

Kadınlardan krize karşı ortak mücadele çağrısı

Örgütlenelim, güçlenelim...

DESA direnişçilerinden Emine Aslan: "Sendikayı DESA'ya koyana kadar devam"

25 Kasım'da İstanbul'da kadına karşı şiddet vardı

3 Merhaba

4 Kriz faturasının işçiye kesilmesini engelleneceğiz

Petrol-İş Sendikası 26. Dönem 3. Genişletilmiş Başkanlar Kurulu

5 Ayrı bir kadın yapısı olmalı

Güneydoğu Avrupa Enerji Sendikaları Bölge Ağı RETUNSEE Kadın Sorunları Koordinatörü Jasna Pipunic'le söyleşi

7 Örgütlenelim, güçlenelim...

Petrol-İş Sendikası İstanbul 1 No'lu Şube'ye Bağlı Gripin İlaç'tan Kadın Temsilciler

10 Petrol-İş'te krizi konuştuk Kadınlardan krize karşı ortak mücadele çağrısı

Hava-İş, Petrol-İş, Tekgıda-İş Sendikaları ve TAREM çağrısı ile 'Kadınlar Krizi Konuşuyor' sempozyumu gerçekleştirildi

12 Türkiye'nin krizden etkilenmeyeceği külliye yalan

Bilgi Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Yelda Yücel'le krizi konuştuk

16 SENDİKAL BİLİNÇ Kriz ve kadın emeği

Hazırlayan: Yard. Doç. Dr. Betül Urhan / Kocaeli Ün. İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Böl.

18 DÜNYA SENDİKALARINDAN Duyun sesimizi!

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (İTUC) Avrupa Bölge Kadınlar Konferansı'ndan krize yönelik çağrı

20 Sendikaya katılmamın en büyük nedeni kadın olmaktır

Düzce'de DESA'nın direnen kadınları ile konuştuk

23 Sendikayı DESA'ya koyana kadar devam

DESA direnişçilerinden Emine Aslan'la söyleşi

25 Kadın taleplerinin sendikal politikalara katılması gerekiyor

Deri-İş Sendikası örgütlenme uzmanı Nuran Gülenç'le söyleşi

26 Petrol-İş Sendikası 'Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalıştayı'ndaydı

Friedrich Ebert Vakfı ve Kadın Emegi ve İstihdamı Girişimi'nin (KEİG) ortak katkılarıyla hazırlanan çalıştaydan izlenimler

26 Neden sendikalı olmalıyız?

27 OKUDUKLARIMIZ

Bu sayıda: Mor Gündem 2007, Medyada Cinsiyetçiliğe Son!, Bir Yazarın Güncesi, Zühre Dergisi

28 TARİHTEN KADIN SESLERİ Fatma Aliye: Türk Lirası'nda yer alan ilk kadın

Hazırlayan: Doç. Dr. Serpil Çakır İstanbul Ün. Siyasal Bilgiler Fak.

30 HAKLARIMIZ Boşanma

Hazırlayan: Av. Serap Özdemir Petrol-İş Sendikası Hukuk Müşaviri

32 ARAŞTIRMA Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ailede kadının durumuna genel bir bakış

34 SAĞLIK

Normal doğum ve sezaryen ilişkisi

35 Sendikalı olarak işe dönene kadar devam...

Cerrahpaşa ve Çapa Tıp Fakültesi'nden taşeron temizlik işçileri

36 Burada 'kız kısmı okumaz' diyorlar

Zonguldak'ın Alaplı ilçesinden okuyamayan kızların hikâyesi

38 KÜLTÜR SANAT

Çağdaş figüratif resimin ustalarından Neşe Erdok: **Tahammül edilebilir olanın sınırında duruyorum**

Hazırlayan: Behice Çağlar

40 EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR!

Kış sofralarımızı renklendirelim

Hazırlayan: Selgin Zırlı Kaplan

42 İstanbul'da kadınlara karşı şiddet vardı

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü

43 Düşünmek yüzleşmektir

25 Kasım'da Van Kadın Derneği'nden siyah zarflı mektup

45 Kadına yönelik şiddet

Eğitim-Sen 25 Kasım Özel Sayısı'ndan Gönül Korkmaz'ın yazısı

46 CEMİLE TEYZE

Hazırlayan: Necla Akgökçe

47 Petrol-İş tarihinde kadın

MERHABA

Yeni bir sayıyla tekrar karşınızdayız.

ABD'nin gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerin kucasına attığı krizle cebelleşiyor bütün dünya...

Küresel kapitalizmin ilk önemli krizi diye bahsediyor uzmanlar... Kriz her zaman emeği ile geçinenleri, yoksulları çok daha fazla etkilemiştir... Kadınlar da krizden etkilenen kesimlerden biridir.

Bugün de öyle olacağı benziyor... Ülkenin çeşitli yerlerinden işten çıkarma haberleri geliyor... Emeği ile geçinenler krize karşı ortak program geliştirdikleri ölçüde, güçlü ve başarılı olabilirler. Başta sendikamız olmak üzere, pek çok sendika ve büyük konfederasyonlar, krize karşı mücadelede önerilerini sıralıyorlar. Bu önerileri ortaklaştırmak ve mücadele hattı oluşturmak çok önemli...

Sendikamızın 26. Dönem 3. Genişletilmiş Olağan Başkanlar Kurulu, 23 Ekim'de Çanakkale'de bu şartlar altında toplandı. Toplantının ana gündem maddelerinden biri de krizdi... Ayrintıları dergimizin giriş sayfalarında bulabilirsiniz.

Güneydoğu Avrupa Enerji Sendikaları Bölge Ağı RETUN-SEE'nin 2. Genel Kurulu 18 Ekim 2008'de Petrol-İş Genel Merkezi'nde yapıldı. Genel Kurul sebebiyle sendikamıza gelen ağı kadın sekreteryası sorumlusu Jasna Pipunic ile kadın örgütlenmesini ayaküstü de olsa konuştuk.

Krize karşı mücadele hattı örmek için onu anlamak şart. O nedenle bir dosya hazırladık. Krizin teknik ayrıntılarını Bilgi Üniversitesi Öğretim üyelerinden Dr. Yelda Yücel ile görüştük. Betül Hocamız da kadınlara yansıyan boyutlarını yazdı krizin.

Bu arada TAREM'in önerisiyle, dost sendikalarla birlikte kadın ve kriz sempozyumu düzenledik... Petrol-İş Sendikası Genel Merkez Salonunda yapılan toplantının ayrıntılarını yine bu sayımızda göreceksiniz.

DESA'da sendikalaşmak için uğraş veren işçiler işten atıldılar, bunu biliyorsunuz... Bu mücadelede başı çeken kadınların Petrol-İş'le bağlantılı olduğunu biliyor muydunuz? Biz de bilmiyorduk, Düzce'de elebaşı olarak değerlendirilen Di-lek'in eşi Petrol-İş üyesi, sendikalı bir işyerinde çalışmanın avantajlarını ondan görmüş... Tek başına 140 gündür direnen DESA'lı kadın işçi Emine Aslan da eski bir Petrol-İş üyesi... Onlarla yaptığımız söyleşileri de yine bu sayımızda okuyacaksınız.

Sendikamız örgütlenme kampanyası için kadın çalışanlar tarafından bir şeyler yapalım dedik ve kadın ağırlıklı işyerlerimizden biri olan Gripin İlaç temsilcileri ile görüştük. İlginç bir söyleşi oldu bizce... Bu söyleşilere önümüzdeki sayılarımızda da devam edeceğiz...

Başbakanımızın üç çocuk ısrarı devam ediyor. Kriz sırasında kadınların ev içlerine gönderileceğini düşündüğümüzden bu tutum bizi kaygılandırıyor, Feryal Saygılıgil'in kaleminden Osmanlı'nın son dönemlerinde kadınların aile içinde konumunu görmek karşılaştırma yapmak açısından anlamlı olabilir diye düşündük... Arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Zonguldak'ın Alaplı ilçesinde koşullar nedeniyle okula gidemeyen kızların hikayesini Ayşe Baziki arkadaşımız yazdı. Bizimle paylaştığı için teşekkür ediyoruz.

Kültür sanat, hukuk, tarih, sağlık sayfaları güncel ve ihtiyacımız olan konularda bilgilendirmeye devam ediyorlar bizleri...

25 Kasım'da her yıl dünyanın her yerinde kadınlara karşı uygulanan şiddeti kınayan açıklamalar, gösteriler, toplantılar gerçekleştirilir. Bu yıl İstanbul'da gerçekleştirilen sergi, polislin şiddetiyle karşılaştı... Konuyla ilgili haberimizi sayfalarımızdan okuyabilirsiniz.

Yeni bir sayıda buluşmak üzere, şimdilik hoşçakalın!

Aralık 2008 / Sayı 29

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu
Mustafa Öztaşkın / Genel Başkan
Mustafa Çavdar / Genel Sekreter
İbrahim Doğanül / Genel Mali Sekreter
Nimetullah Sözen / Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri
Mehmet Güray / Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası
adına sahibi:
Genel Başkan Mustafa Öztaşkın

Yazışları Müdürü
Mehmet Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni
Necla Akgökçe

Editörler
Necla Akgökçe, Selgin Zırlı Kaplan

Tasarım ve Uygulama
Selgin Zırlı Kaplan

İdare Yeri:

Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 25
Altunizade 81180 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)
Faks: (0216) 474 98 67

Baskı:

Bileşim Matbaası
Bileşim Yayıncılık, Fuarçılık ve Tan. Hiz. San. ve Tic. AŞ
Barbaros Cad. No: 11 4. Levent / İstanbul
Tel: 0212 324 44 43

Web Adresi: www.petrol-is.org.tr

e-posta: merkez@petrol-is.org.tr

Yerel Süreli Yayın
(Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.)

Aralık 2008'de basılmıştır.

Kriz faturasının işçiye kesilmesini engelleyeceğiz

Petrol-İş Sendikası Genişletilmiş Başkanlar Kurulu 23 Ekim 2008 tarihinde Çanakkale’de toplandı. Toplantıda gündemin ana maddelerinden biri, küresel kriz ve kriz şartlarında sendikaların talepleri ve önlerine koyması gereken hedeflerdi.

Petrol-İş Sendikası’nın 26. Dönem 3. Olağan Genişletilmiş Başkanlar Kurulu, 23 Ekim 2008 tarihinde Çanakkale-Kepez Kolin Otel’de toplandı. Genişletilmiş Başkanlar Kurulu Üyelerinin katıldığı toplantıya yerel medya da yoğun ilgi gösterdi.

Toplantıda gündemin en önemli maddesini küresel kriz, bu krizin Türkiye’ye etkileri ve krizin yükünün emekçilere çıkarılmaması için izlenmesi gereken politikalar oluşturdu.

Petrol-İş Sendikası’nın 2009 yılı kamu ve özel sektör toplu iş sözleşmeleri de gündemin diğer en önemli maddeleri arasındaydı.

Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın’ın yaptığı açış konuşmasından sonra sendika araştırma uzmanı Aşkın Süzüük, “Küresel Mali Kriz ve Sendikal Geleceğimize Etkileri”, örgütlenme uzmanı Hakan Koçak da “Petrol-İş’in Örgütlenme Çalışmaları ve Hedefleri” konusunda birer sunum yaptılar.

Mustafa Öztaşkın, Petrol-İş Sendikası Genişletilmiş Başkanlar Kurulu’nun, dünya ekonomisinin yaşadığı krizin çöküşe dönüştüğü ve bu çöküşün ülkemizi de içine almakta olduğu bir dönemde gerçekleştirildiğini belirterek: “Yaşamakta olan kriz dünya ekonomisinin değil kapitalizmin krizidir, bir avuç sermayedarın kazancının arttırılmasına dayanan, buna

karşılık geniş emekçi kesimlerin yoksulluğa mahkum edilmesine yol açan politikalar iflas etmiştir.” dedi.

Ortak ve güçlü mücadele hattı

Öztaşkın, finans sektörünün çökmesi nedeniyle reel sektörün ciddi bir finansman sıkıntısına girdiğini, bu nedenle üretimin ciddi ölçüde yavaşlayacağını belirterek, istihdamda daralma yaşanacağını altını çizdikten sonra sözlerine şöyle devam etti: “Maliyetlerini kısmak isteyen sermaye, işten çıkarmaların yanında ücretleri de düşürmek isteyecektir. Dünyada birkaç yıl içinde işsizler ordusuna on milyonlarca yeni kişi eklenecek ve yoksullaşma derinleşecektir.”

Kamu yararını ve emekçi halkın çıkarlarını merkeze koyan, kaynakların ve gelirin adilce bölüştüğü bir ekonomik düzen kurulmadıkça, kapitalizm sorgulanmadıkça, krizden ve savaş tehdidinden gerçek anlamda çıkış olamayacağını sözlerine ekleyen Mustafa Öztaşkın, sendikaların yıkıma karşı emekçi halkın çıkarları için ortak ve güçlü bir mücadele hattı örmelerinin, daha önce olmadığı kadar büyük bir gereklilik haline geldiğini, emek örgütlerinin, sermayenin krizi bahane ederek dayattığı kurtarma paketlerine karşı hükümete ve işverenlere kararlı bir mesaj vermesi gerektiğini söyledi.

Gün boyu devam eden toplantı sonucu yayımlanan sonuç bildirisinde ise krizle ilgili olarak tutum netti:

“Genişletilmiş Başkanlar Kurulu’muz, ülkemize de yansımaları kaçınılmaz olan krizin bedelinin asla emekçilere ödetilemeyeceği konusunda karardır. Daha krizin sözünün edilmeye başlanmasıyla birlikte bütün sermaye gruplarının gözlerini işçilerin kıdem tazminatına ve işsizlik sigortası fonuna dikmiş olmaları kabul edilemez. Çalışanlar sayesinde üretimi ve geliri sürekli artan işletmeler, krizi fırsat bilerek esnek üretim, istihdam daralması ve ücretlerin baskı altına alınması gibi politikalar izlememelidirler.” dendi.

Sürekli fedakârlık istenen kesimin işçi sınıfı ve emeğiyle geçinenlerin olmaması gerektiğini deklare eden sonuç bildirisinde, Türk-İş’e bu kriz döneminde aktif bir tutum alması çağrısında bulunularak emekçilere şöyle seslenildi:

“Örgütlenme özgürlüğü konusunda bizleri dinlemeyenler, demokrasiyi güçlendirmeyenler, emekçilere uygun bir anayasa çağrısına kulak tıkayanlar, ekonomideki ilk sallantıda bütün faturayı işçilerin sırtına yıkmaya çalışıyorlar. Petrol-İş olarak kamu yararını ve emekçi halkın çıkarını merkeze almayan, ülke kaynaklarının ve gelirlerin adil bölüşümünü esas almayan, emekçilerin yaşamını kolaylaştırmayı hedeflemeyen hiçbir politikayı kabul etmeyeceğimizi belirtiyoruz.” ●

Ayrı bir kadın yapısı olmalı

Söyleşi: Gökçe Çataloluk-Gaye Coşar

**Güneydoğu
Avrupa Enerji
Sendikaları
Bölge Ağı
RETUNSEE'nin
2. Genel Kurulu
18 Ekim 2008'de
Petrol-İş Genel
Merkezi'nde
yapıldı. Konferans
sebebiyle
sendikamıza
gelen kadın
sekretaryası
sorumlusu
Jasna Pipunic
ile kadın
örgütlenmesini
konuştuk.**

2006 yılında kurulan ve merkezi Atina'da bulunan *Güneydoğu Avrupa Enerji Sendikaları Bölge Ağı RETUNSEE*'nin 2. Genel Kurulu 18 Ekim 2008 Cumartesi günü İstanbul'da Petrol-İş Sendikası Genel Merkez Konferans Salonu'nda yapıldı.

Genel Kurul'a 13 ülkeden 16 enerji sendikasını temsilen 33 delege ve 55 gözlemci katıldı.

Yurtiçi ve yurtdışından

konuk sendikacıların da bulunduğu konferansta, küresel çokuluslu şirketlere karşı kimya, petrol, gaz ve elektrik enerjisi sektöründe bölge düzeyinde ortak sendikal strateji geliştirilmesi için değerlendirmeler yapıldı.

Sağlık sorunları nedeniyle görevinden istifa eden RETUNSEE Genel Başkanı, Sırbistan Elektrik Sendikası'ndan Milan Kovacevic'in yerine Slovenya'dan Franc Dolar

seçildi. Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Musafa Öztaşkın da RETUNSEE Başkanlık Konseyi (Prezidyum) Başkan Yardımcısı oldu. Genel Sekreter Nikos Orfanos ise aynı görevini sürdürecektir.

RETUNSEE'nin tüzüğüne göre, yönetim kurulu başkan, başkan yardımcısı ve genel sekreter dahil 11 üyeden oluşuyor. Genel kurul toplantısında kadın delegeler tarafından bir kadın delege, Kadın

Sorunları Koordinatörü olarak seçiliyor. Kadın Sorunları Koordinatörü, yönetim kurulunun tam üyesi olamıyor. Oturumlarda söz hakkı var, ama oy kullanamıyor.

Genel Kurul sırasında RETUNSEE'nin şimdiki Kadın Sorunları Koordinatörü ve aynı zamanda Hırvatistan Petrol Sendikası (SING) Genel Sekreteri olan **Jasna Pipunic** ile kısa bir söyleşi yaptık.

ğimizde ise bu yönde çalışmalarla başlayacağız.

RETUNSEE içinde ayrı bir kadın örgütlenmesine ilişkin bir plan var mı kafalarında?

Evet, evet. Bunu tartışacağız. Ama vaktimiz olmadı. Gördüğümüz gibi yapı hâlâ stabil değil. Bu konferansta bile birçok değişiklik oldu; sekreter, genel başkan, genel başkan yardımcısı değişti. Ben ayrı bir kadın yapılanmasından yanayım, çünkü RETUNSEE üyesi sendikaların bir bölümünde ayrı kadın yapılanmaları olduğunu biliyorum. Onlarla temas kurup harekete geçeceğiz.

Petrol-İş Kadın Dergisi olarak bu tür gelişmelerden haberdar olursak çok seviniriz.

Tabii ki irtibat kurarız. Petrol-İş'teki dostlarımızı aktivitelerimizden haberdar ederiz. Biz sendikalara toplu iş sözleşmelerinde kadınlar açısından konulması gereken maddeler konusunda tavsiyeler yazdık. ●

Kadın koordinatörü olarak yönetim kurulunda yer alıyorsunuz. Kadın konusunda neler yapıldı RETUNSEE içerisinde şimdiye kadar?

Evet, ben Yönetim Kurulu'ndayım ve kadın işlerinden sorumluyum. Fakat bugüne kadar kadın sorunuyla ilgili resmi bir aktivitemiz olmadı, çünkü ağıımız hâlâ gelişimini sürdürüyor ve bundan kaynaklanan olağan sorunlarımız var. Ancak Sırbistan sendikalarındaki bazı arkadaşlarla bağlantı kurdum, gelecek yıl için bazı planlarımız var. Elde edebildiğim tek sonuç kendi ülkemdeki arkadaşlarla kurduğumuz bağlantı oldu.

Yönetim Kurulu'nda Kadın Koordinatörü, gerektiğinde çağırılacak bir üye olarak bulunuyor. Asli üye değil, bunun eşitlik açısından sorunlu olduğunu düşünüyor musunuz?

Hayır ben böyle formülle etmezdim olayı. Bu

noktada eşitsizlikten söz etmek çok zor, çünkü zaten bir hareketimiz yok. Kadın yapılarının ortak sorunları üzerine, şu anda çalışıyorum. Sendikalarındaki kadınlarla ilgili genel bir sorun var, RETUNSEE'de de var. Bazı küçük adımlar atıyorum, örneğin kadınlar için "Sendikalarda kadınları güçlendirmek" başlığı altında bir workshop (atölye) düzenlemeyi planlıyorum. Yönetim Kurulu'ndaki arkadaşlarımla görüşmeyi düşünüyorum. Sendikalarımıza bir mek-

tup göndererek onlardan bir sonraki kongrede delegasyonlarda en azından bir kadın bulunmasını isteyeceğiz. Ayrıca bu süre içinde kendi sendikalarında kadın konusunda eğitimler vermelerini tavsiye edeceğiz.

RETUNSEE'de bir eğitim birimi ve programı olacaksa, içinde en azından bir kadın bulunmalıdır. Bunlar sadece başlangıç önerileri, aslında, konuyu arkadaşlarımla tartışmayı düşünüyorum. Yönetim Kurulu olarak karar verdi-

Örgütlenelim, güçlenelim...

Söyleşi: Necla Akgökçe

Petrol-İş Sendikası İstanbul 1 No'lu
Şube'ye Bağlı Gripin İlaç'tan Kadın
Temsilciler

Sendikamız bir örgütlenme kampanyası başlattı. Bu kampanya çerçevesinde İstanbul 1 No'lu Şube'ye giderek, şubeye bağlı Gripin İlaç'ta sendika temsilcisi kadın arkadaşlarımızın konuyla ilgili fikirlerini alalım istedik. Hacer Okumuş ve Binnaz Özdemir ile 'temsilci olarak pratikte yaşadıkları sorunları, aşma yöntemleri ve daha fazla kadını sendikal örgütlenme içine katmak için neler yapabiliriz'i konuştuk.

Hacer Okumuş: Bugün 10 Kasım, konuşmaya başlamadan önce kadınlar olarak iş yaşamında yer almamızın yollarını açan Ata'mızı saygı ve rahmetle anmak isterim. Bugün çalışıyorsak, kadın olduğumuzun farkındaysak, bunlar hep cumhuriyet devrimleri sayesinde oldu. Bizleri öne çıkararak seçme, seçilme ve çalışma hakkına kavuşmamızı sağladı. Meclis çatısı altındaki kadın sayısını çoğalttı. O günlerde önemli çıkış yaptık ama şu anda kadın hakları konusunda ciddi bir gerileme yaşıyoruz.

Anlıyorum, şöyle sorayım önce, sendikal örgütlenme kadınlar için neden gereklidir, neden daha fazla gereklidir, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

İnsan da, kadın da toplumsal bir varlıktır. İstedğimiz kadar bilinçli olalım, tek başımıza bir şey yapamayız. Örgütlenmek güçleri birleştirmektir, örgütlenirseniz pazarlık yaptığınız tarafa karşı daha güçlü olursunuz. Beraber hareket eder, kârı da zararı da bölüşürsünüz, eğer inandırıcı iseniz karşı taraf sizi dikkate alır ve zarar görmezsiniz, ya da daha az zarar görürsünüz. Gerek işyerlerinde, gerekse toplumun değişik alanlarında bireysel olarak hareket edersek, isteklerimizi kabul ettiremeyiz. Sendikalar işçilerin kolektif haklarını savunan örgütlü yapılardır. Bizim işyerimizde olduğu gibi, bazen kazanılmış haklar önümüze geliyor. Her yerde bu böyle ve hep böyle devam edecek sanıyoruz. Oysa öyle değil işte. Türkiye'de sendikalı işyerinde çalışan işçilerin sayısı çok az. Biz bu haklara sahip çalışanlar olarak haklarımızı savunmalıyız, çünkü biz onları hayata geçirmezsek, savunmazsak elimizden alırlar. Bugün bazı haklardan yararlanıyorsak, bu, geçmişte verilen mücadeleler sayesinde mümkün oldu. Mesela bizim

Hacer Okumuş

işyerinde çalışan birine emekli aylığı bağlanırken maaşımız tüm bu sosyal hakları da kapsayacağı için, daha yüksek olacak. Bu haklara kimin sayesinde kavuştuk? Sendika sayesinde tabii ki... Sosyal hakların nereden geldiğini, bunları korumanın da bir vebal olduğunu, bunları ödünç aldığımızı bilmemiz lâzım. Biz bunları koruyacağız ki ileride çocuklarımız bu haklardan yararlansınlar ve onları daha da geliştirsinsinler. Herkes çocuğunu düşünür, korur ya, bence insanın kendi çocuğunu düşünmesi böyle bir şeydir.

İşyerlerinde artık örgütlenmek çok daha zor, hele kriz şartlarında... Biz şanslıyız, ama ayrıcalıklarımızı bilmeli, bunları korumalıyız, sadece günü kurtarma mantığı ile hareket edersek, 'biz nasılsa faydalandık, emekli olup gideceğiz, gerisi Allah kerim' dersek, elimizde olanlar birer birer gider.

Sizce peki bir araya gelme, sendikal örgütlenme neden gerekli?

Binnaz Özdemir: Örgütlenmek bence de önemli. Ama insanlar genel anlamda çok duyarsız oldular, SSGSS eylemlerinde işçi kesiminden çok az katılan oldu. Bizim haklarımız elimizden alınıyor. İşçiler mesafeli duruyor. Yalnız bizim fabrika değil, yalnız bizim sendika değil, tüm işyerleri ve sendikalar için geçerli bu. Mesela 1999'da, 2000'de, 2001 yıllarında 1 Mayıs'a daha fazla insan katılırdı. Bu son zamanlarda ne 8 Mart'a ne 1 Mayıs'a kimse gelmiyor. Sendika üye olmadan olur mu, işçiler sendikaya sahip çıkmazsa sendika kaybolacak, o kaybolunca sosyal haklar da kaybolacak. Emeklilik Yasası mesela, 1999'da prim gün sayısı yükseltildi, bugün daha da artırıldı, o gün protesto edenler daha fazla olsaydı, şimdi bunu yapamazlardı. Hepimiz ailelerimizle gitseydik, böyle olmazdı. 'Bu değişiklikler nasılsa bana yansımıyor' diye bakıyor çoğu arkadaş-

Binnaz Özdemir

larımız, ya çocuklarınız, onlar ne olacak? Şimdi de kıdem tazminatımıza göz dikmeye başladılar. Bu bizim en doğal hakkımız, geleceğimiz, senelerdir çalışıyoruz, kimseye yedirmemeliyiz, böyle bir durumda hepimizin alanlara çıkması lâzım. Bakalım önümüzdeki günlerde çalışanlar, bizim arkadaşlarımız nasıl tepki verecekler?

Sendikal örgütlenmeye gelince... İşçi için sendikal örgütlenme hem gerekli, hem de zorunlu. Yoksa adam kafasına göre eski, yeni demez, kor kapının önüne seni, ağlamak, sızlamak fark etmez, kendi kârına bakar herkes. Ama sendikal bir işyerinde bunları öyle kolay kolay yapamaz. İşçi İş Mahkemesi'ne tek başına başvurursa ne elde edebilir? Bugün pek çok işyerinde insanlar bir kuru maaşa çalışıyor. Sendikal işyerinde sosyal yardımlar var, bunlar bizim ikinci maaşımız. Hep söylüyorum. En kötü sendika, sendikasız bir işyerinden çok daha iyidir. Tek başına hakkını savunamazsın. Sendika senin arkada ise gücün artar, ama sen de bir işçi olarak sendikana sahip çıkmalısın. Sendikasız bir işyerinde çalışsaydım bu kadar konuşamazdım korkudan belki de.

Kadınlar sendikalara karşı mesafeliler, ya da sendikalar kadın işgücünü örgütleyemiyorlar, onları sendikalara kazandırmak için neler yapılabilir sizce?

Hacer: Kadınların sendikalarda olması çok önemli. Onlar çocuklarla daha fazla vakit geçiriyor bizim ülkemizde. Kadın bilinçlenip örgütlenirse, çocuk annesinden gördüğü o bilinci, o tutumu devam ettirir. Çocuklar biliyorsunuz taklit yoluyla öğrenirler. Ben nasılsam

çocuğum da öyle olacak. Kadınların örgütlenmesi, toplum içine karışması, çocuklara da örnek olacaktır.

Kadınların örgütlenmesi önündeki en büyük engel bence erkeğin bizim ülkemizde evi asıl geçindirecek kişi olarak görülmesi, kadınlar da, işveren de kadınları geçici işçi olarak görüyorlar. Onları her zaman daha düşük ücretle çalıştırmak mümkün. Bu yüzden de kadın işçiler sürekli iş değiştiriyor. Bu örgütlenmede engel teşkil ediyor.

Petrol-İş'te de değişik işyerleri var. Bence deney alışverişi yapmalıyız, biz başka fabrikalara gidip, diğer işyerlerinde arkadaşlarımız nasıl çalışıyor onları görmeliyiz, biz de kendi örgütlenmemizi, yaptığımız çalışmaları onlara anlatmalıyız.

Sizin işyerinize ilişkin sizin deneyimleriniz neler, örgütlenme deyince mesela aklınıza ne geliyor, 'şunları yaparsak iyi olur' dediğiniz neler var?

Hacer: Önce kadınlara örgütlenmeyi anlatmak lâzım. Kadınlar çok fazla okumuyorlar. Bence belirli günlerde kadınlara kitap verelim ve kitap okuyanları ödüllendirelim. Kitaplar dağıtılsın, sonra Petrol-İş Kadın dergisi, kitabı okuyup en iyi özetini yazan kadına bir ödül verilsin, ufak hediyeler verilsin. Her kadın okuduğunu kendi cümleleriyle anlatsın. Her kitaptan kadın olarak nasıl faydalandık, bunu işyeri panomuza da asabiliriz.

İşyerimizde aylık toplantılar yapılsın, yarım saatliğine güzel konuşan, meramını iyi ifade eden pozitif insanlar gelsin. Kadınlara umut verici şeyler anlatsın. Umudu bitmiş, kendi içine kapalı olarak günübirlik yaşayan kadınların sorunları-

nın geçici olduğunu, bunların çözümlenebileceğini gösteren şeyler olursa kadınlar belki harekete geçerler. Belki de kadınları sendikal örgütlenmeye ve sendikal faaliyetlere katmak için bir kıvılcım gerekiyor.

Örneğin son dönemlerde biz yeni Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası ile yaşayacağımız olumsuzlukları anlattık, anlatıyoruz. Ama bizim anlattıklarımız uçucu oluyor. Bu konu üzerine çalışan akademisyenler gelip anlattıklarında daha etkili oluyor. İnanırcılığı artıyor. Sendikacıların işyerlerine zaman ayırması gerekiyor. Bizim işyeri örgütlü, ama örgütsüz işçilerin de bulunduğu yerlerde öncelikle 'sendika nedir, ne işe yarar' anlatılmalı bence.

Siz ne düşünüyorsunuz?

Binnaz: Maddi koşulların önemli olduğunu düşünüyorum, kadınları örgütlenmeye katmak için. Ama işyerlerine özgü sorunlar da oluyor bazen. Biz, kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı bir yerdeyiz. Ama okuma alışkanlığı olmayan bir toplum olduğumuzdan çoğu zaman sendika yayınları bile okunmuyor. Kadın arkadaşların yayınları okuması, biraz daha sendikal faaliyetlerle ilgilenmesi gerekiyor bence.

Hacer: Evet çalışan insanlar eskiye göre kendi haklarını savunma konusunda daha duyarsızlar. Genel bir duyarsızlık var her yerde böyle. Diyelim ki ben bir partiye oy verdim. Oy verdiğim parti benim sorunlarıma cevap vermiyor, tam tersi benim aleyhime yasalar çıkarıyor. Oy verdiğim için ben çıkıp aleyhime olan yasaları protesto edemiyorum. Oysa oy kullanmak başka bir şeydir. Bizim aleyhimize davrananları getirdiğimiz gibi götürmesini de bilmeliyiz. Kadınların siyasi bakış açılarının da değişmesi gerekiyor, körü körüne seçmemeliler. Arkadaşlarımızın siyasi bakış biçimlerinin de değişmesi lâzım.

Binnaz: İşçiler olarak daha ziyade parasal konularda duyarlıyız. Mesaiye kalmak konusunda gösterdiğimiz duyarlılığı, bence haklarımız konusunda da göstermeliyiz. Tamam, para da kazanalım, tabii ki düşük ücretlerle bu günün Türkiye'sinde yaşamak mümkün değil ama, aynı biçimde annelik, emzirme yardımı, emeklilik konusunda haklarımızı elimizden alan yeni Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nı da protesto edelim. Çünkü bu gün bizim işyerimizde kreş var, yarın öbür gün kreşi kaldırırlarsa çalışabilir miyiz. Elimizdekileri savunmak için de mücadele

etmeliyiz. İşçiler çok kısa vadeli düşünmeye, davranmaya alıştırdı. Bugünü düşünüyor, iki gün ötesini maalesef düşünemiyoruz.

Kadınları örgütlemek daha mı zor sizce, bir kadın temsilci olarak neler düşünüyorsunuz?

Hacer: Esasında kadın ağırlıklı bir yerde temsilci olmanın avantajları olduğu gibi dezavantajları da var gibi geliyor bana. Kadınlar arasında arkadaşlık ve hemşehrlik ilişkileri daha sağlam, bu bazen avantaj oluşturabiliyor, ama bazen de -ki bizim işyeri özelinde oldukça yaygın bu- dezavantaj oluşturabiliyor. Siz ne tarafa gidiyorsunuz, arkadaşlarınız da o tarafa gidiyor ya da gitmiyor. Arkadaşları mitinge gelmediği için onlar da gelmiyor mesela. Kimi zaman yanlışın peşinden de gidebiliyorsunuz. Ben Anadolu'dan geldim, kadının ne kadar çok çalıştığını, doğurduğunu, ezildiğini biliyorum, üzülmediğini biliyorum, belki de çok ezildikleri için güvenmiyorlar kendilerine.

Şehirlerde konfeksiyon atölyesinde, fabrikada veya sekreter olarak masa başında çalışan kadınlar biraz daha iyi durumdalar esasında, ben çalışıyorum ve kazanıyorum diye biraz daha ev içinde haklarını koruyabiliyorlar. Ama bu bazen 'her şeyi ben bilirim' şeklinde bir yanılgı da doğuruyor. Bizim biraz daha bilinç olarak ilerlememiz gerekiyor. Sendikacı mısınız, işçi olarak haklarınızı bilmeyiniz gerekiyor. Okumanız lüzum yani. Kadınlar içi boşaltılmış bir eğitimden geçerek ev kadını oluyorlar ya da çalışma hayatına atılıyorlar. Çoğu zaman toplum içinde kullanılabileceği, yaşamını şekillendireceği ve var olmasını kolaylaştıracak bir eğitim verilmiyor. Toplum içinde kadın olarak var olmak için farklı bir eğitim gerekiyor. Çocuk yetiştirme konusunda eğitimi, öngörüsü olmayan aileler çok bireyci çocuk yetiştirmeye başladılar. Ne diyorlar; 'sen ezilme, kendi çıkarlarını düşün, başkalarını ez'. Peki kimi ezecek? Yanında bulunan arkadaşını, senin gibi olanları... 'Saldıracaksın, ağırbaşlı olmayacaksın, hep güçlü sen olacaksın' filan. Bu çok yanlış bir eğitim sistemi... Genç insanlar kendi çıkarlarından başka bir şey düşünemez hale geldiler. Bu bireyler yarın öbür gün fabrikalarda çeşitli işyerlerinde çalışan insanlar oluyor. Oysa işçilerin çıkarları ortak... Sendikalar da zaten bu çıkarları korumak, kollamak için varlar. Hadi gelin bunları 'sizin çıkarınız değil, ortak çıkar daha önemlidir' konusunda ikna edin... Çok zor oluyor.

Örgütlenme konusunda bu büyük bir sorun, sendikalar da bir şey yapamıyor bir yerde.

Binnaz: Kadınlar birbirlerini çok etkiliyorlar. Buna ben de katılıyorum. Mesela bir kadın bir sendikal faaliyete gelmiyor, onun arkadaşları ve akrabaları da gelmiyor. Temsilci seçimlerinde de öyle oluyor çoğu zaman 'bu yapar mı bu işi' diye bakmıyorlar, hemşehrlik ilişkileri daha ağır basıyor. Biz mesela temsilci eğitimlerine katılıyoruz, kendimizi geliştirmeye çalışıyoruz, orada öğrendiklerimizi arkadaşlarımıza anlatmak istiyoruz, bu her zaman mümkün olmuyor. Arkadaşlık ilişkileriyle sendika işlerini karıştırmamak lüzum. Mesela Hacer benim dostum ve ben onu seviyorum. Ama dostluğum ayrıdır, herhangi bir konuda onu desteklemek ayrı bir şeydir. Bilgisi var mı, yeterli mi, beni yeteri derecede temsil eder mi, ona bakarım. Sendikacılıkta bunlar önemlidir. Böyle şeylerde arkadaşlığa bakılmaz, çünkü bu bizim geleceğimiz. Sözleşme yapılıyor, biz işverenle toplu iş sözleşmelerine katılıyoruz, her şeyi en azından onlar kadar bilmeliyiz, okumalıyız, kendimizi geliştirmeliyiz, bizim yalnız kendimiz için değil arkadaşlarımıza karşı da bir sorumluluğumuz var.

Hacer: Sendikaların yapısı da zaman içinde değişti, o hareketli yapıları değişti. Ben genel bilinç düzeyinin çok düşük olduğunu düşünüyorum, ben kendimi de katıyorum işin içine... Temsilciler en iyi, en aktif olanlar arasından seçilir ya... Ben bazen bakıyorum, endişeye kapılıyorum. Fikir üretimi yok gibi, herkes devamlı, yani bizim de biraz yaptığımız gibi yakınıyor. Sorunlara çözüm üretmek, sorunların üzerine gitmek lüzum oysa ki... Bunun nedeni bir taraftan da hayat şartlarının çok ağırlaşması elbette. Pek çok insan işsiz, kapılarında işsizler ordusu olduğunu bilen işverenler, her istediklerini yaptırıyor. İnsanların çok az zamanları var, çok çalışıyorlar, az kazanıyorlar. Zamanları varsa biraz onu da mesaiye filan ayırıyorlar. Çalışanların kabuklarının kırılması için çok aktif, çok değişik şeyler yapılmalıdır.

Belki somut adımlar da atılmalı, sizde kreş vardı ama mesela vardiyalı olduğu için yararlanamıyoruz diyorlardı arkadaşlar?

O sorun çözüldü. Yuvamızı yakına aldık. Gültepe, Şirintepe, mesela Mecidiyeköy'deki bir yuva ile anlaşma yaptı, artık oraya gidiyor çocuklar. Ayrıca Avcılar'da da var kreş, Avcılar'da oturanlar da

çocuklarını oraya gönderiyorlar. Sendikanın çabaları ile oldu bütün bunlar.

Binnaz: İnsanlar buradan küçük çocukları alıyorlardı, işyerine götürüyorlardı, oradan tekrar yuvanın aracı onları alıyordu, çocuklar perişan oluyorlardı, uyuyamıyorlardı vs. ama şimdi, evlerinden alıyor, evlerine bırakıyor. Çok rahat oldu... Şimdi bir tane de Nurtepe'de kreş verilecek, onun görüşmeleri yapılıyor. Kaç işyerinde kreş var ki artık... Bunlar önemli kazanımlar.

Kadınlara neler demek istersiniz, örgütlenme kampanyası içinde sendika ne yapsın, kadınlar ne yapsınlar?

Hacer: Kampanya üzerine çalışanlar bir gün işyerine gelsinler, anlatsınlar, kadınlar ne diyorlar, niye katılmıyorlar, neresine katılabilirler, onları dinlesinler. Birebir konuşulduğunda niçin katılamadıklarını, neler olsa katılabileceğini anlatırlar belki. Ayrıca insanları sinemaya, tiyatroya götürebilirsiniz, senede öğretici bir tiyatro etkinliği yapabilirsiniz. İnsanların para veya zaman bulamadıkları için gezemedikleri tarihi yerleri gezdirebilirsiniz. Bunlar ortaklık duygusunu geliştirir

Binnaz: Elbette insanlar niye katılmıyorlar, neler düşünüyorlar, onları daha iyi anlamak için bence de böyle bir toplantı şart.

Kadın arkadaşlarıma sendikayla ilişki kurup gidip gelmelerini öğüt veriyorum. Orada hocalar var, eğitim veriyorlar, eğitime katılırlar. Kreş, doğum izni vs. gibi haklar kadınlar için önemli haklar, çalışan tüm kadın arkadaşlara sendikalara üye olmalarını tavsiye ederim. Sendikatsız bir işyerinde çalışıyorlarsa örgütlenip sendikaya üye olsunlar. Kadınlar birlik içinde olsunlar, birbirleriyle uğraşmak yerine birlikte öğrenmeyi denesinler.

Hacer: Gelin kadınlar birlik olalım, sendikalarda örgütlenelim. Sendikalı bir işyerinde kadın olarak, işyeri temsilcisi olarak çalışmak bize güven veriyor, daha rahat konuşabiliyoruz. Kadınlar da sendikal çalışmalara katılırlar. Televizyon ekranlarından uzaklaşırlar. Her kadın üye başka bir kadını örgütlesin mesela bu yolla sendikalarda kadın üye sayısı da artacaktır. Sayımız arttıkça da haklarımızı da sahip çıkmada daha rahat davranacağız. Örgütlenelim, örgütlü gücün değeri büyük, kadına bu anlamda çok önemli görev düşüyor. Kadın bilinçlendikçe dünya değişecek, daha barışçı, daha özgür olacaktır. ●

Kadınlardan krize karşı ortak mücadele çağrısı

15 Kasım 2008 Cumartesi Petrol-İş Sendikası Genel Merkez Toplantı Salonu'nda sendikacı, akademisyen, kadın örgütleri temsilcisi kadınlar bir araya gelerek krizin kadın boyutunu tartıştılar.

Hava-İş Sendikası, Petrol-İş Sendikası, Tekgıda-İş Sendikası, Toplumsal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin (TAREM) çağrısı ile bir araya gelen kadınlar 15 Kasım 2008 Cumartesi günü Petrol-İş'te gerçekleştirilen bir sempozyumla krizi tartıştı. Çağrıcı kurumlar tarafından krize karşı kadın dayanışması hattı oluşturmak için atılan bir adım olarak tanımlanan sempozyum "Kriz ve Kadınlar Üzerine Etkileri" ve "Krizle Karşı Kadın Dayanışma Hattının Örülmesi" başlıklı iki oturumu içerdi.

Sempozyuma kadın hareketinde yer alan kadınların yanı sıra, akademisyen, sendikacı ve Kent Gıda işçisi kadınlar ile Deri-İş'te örgütlendiği için işten çıkartılan ve 136 gündür direnişini sürdüren Desa işçisi **Emine Arslan** da katıldı.

TAREM Kadın Çalışmaları Koordinatörü **Boran Başak Koç**'un kolaylaştırıcılığını yaptığı ilk bölümde krizin iktisadi temellerini kadınlarla paylaşan **Dr. Yelda Yücel**, ev kredileriyle tetiklenen sürecin tüm dünyaya yayıldığına değinerek ileride neler yaşanacağını anlattı. Verilen ev kredilerinin sonucunda ev fiyatları arttıkça borçlanmaları da artan Amerikalı yoksulların borçlarını ödeyemediğini anlatan Yücel, "En az iki yıl sürecek bir gerileme dönemine giriyoruz" dedi. Amerika ve Avrupa'da Keynesyen yöntemler kullanılarak krize çare aranıldığını sözlerine ekledi.

Aynı oturumda kriz dönemlerinde kadınların işgücüne katılım oranının daha da azaldığını belirten **Prof. Dr. Nurcan Özkaplan** ise ücretli-ücretsiz proleterleşme sürecinin yaşanacağını belirtti. Kadın düşmanlığının bir istihdam politikası olarak görüldüğünü sözlerine ekleyen Özkaplan, kadınların işsizlik pratiğinin erkeklerden daha fazla olduğunu söyledi. Beyaz yakalı çalışanların da krizden etkilendiklerini belirten Özkaplan, işçileşme süreci yaşayan bu kesimin mavi yakalı işçilerle kader birliği yaşayacağını ifade etti.

Kapitalizmin kendisinin eşitsizlik üzerine kurulu bir sistem olduğunu söyleyerek sözlerine başlayan **Doç. Dr. Şemsa Özar**, "Biz nasıl yaşamak istiyorsak onu konuşmamız lâzım." dedi. Özar, haftada ortalama 55 saat çalışmanın kamu sektöründe 45 saat, ama özel sektörde 75 saat çalışmak demek olduğunu da altını çizdi.

Git evine yemeğini yap

Tartışmanın ikinci bölümü öğleden sonra Desa Deri direnişçisi Emine Arslan'ın konuşması ile başladı. Deri-İş Sendikası'nda örgütlendiği için işten atılan Emine Arslan direnişinin 136. gününe geldiğini belirterek maruz kaldığı baskıları anlattı. Fabrika önünde bekleyişinin çevik kuvvet

ve Desa patronu tarafından engellenmeye çalışıldığını anlatan Arslan, fabrikada çalışan işçilerin de sürekli gözetim altında olduğunu, kendisiyle görüştürülmediklerini sözlerine ekledi. Arslan, patronun kendisini sendika aleyhine dava açmaya zorlaması ve direnişi bırakıp göç etmesi karşılığında para teklif etmesini kabul etmediğini belirterek direncini kıramayacaklarını ifade etti. Arslan sözlerini şöyle noktaladı: “Güt, evinde yemeğini yap, bulaşığı yıka diyor, ben de dedim ki yemek yapacak param mı var. İşçilerin emekçilerin birlik olması lâzım.”

Deri-İş Sendikası Örgütlenme Uzmanı **Nuran Gülenç** ise sendika olarak Emine Arslan’ın hep yanında olduklarını belirterek şöyle konuştu: ‘Biz, tek kadınla direniş mi olur, demedik. Açalım davasını yeter, diyebilirdik. Ama o zaman Emine abla, Emine abla olmazdı. Biz bu direnişi sahiplendik.’

Krizin en çok etkileyeceği kesimlerden biri de şüphesiz ev eksenli kadınlardır. Ev eksenli çalışma üzerine Yıldız Teknik Üniversitesi’nden **Doç. Dr. Asuman Türkün** bir sunuş yaptı. Türkün, ev eksenli çalışanların işçi olarak görülmesi gerektiği vurgusu ile konuşmaya başladı. Daha sonra kayıt dışı firmaların sayısının çokluğunun ev eksenli çalışmanın da çokluğuna işaret ettiğini belirten Türkün, sendikaların yüzlerini sınıfın bu kısmına dönmesi gerektiğini söyledi. Kriz dönemlerinde ev eksenli çalışmanın birçok ailede tek geçim kaynağı olduğunu belirten Türkün, kentsel dönüşüm de değindiği konuşmasında ev eksenli üretimin daha çok İstanbul’un dönüşüme uğratılan gecekondu kesimlerinde yapıldığını, ama üretimin bu fason bağlantılarıyla birlikte kentin dışına çıkarılamayacağını belirtti.

Kocaeli Üniversitesi’nden **Yrd. Doç. Dr. Betül Urhan** ise sendikaların krizine vurgu yaptığı konuşmasına ‘*Ekonomik krize, krizde olan sendikalar çözüm üretebilecek mi?*’ sorusuyla başladı. Sendikaların üye kaybettiğini söyleyen Urhan, geleneksel yöntemlerle krize çözüm üretilmeyeceğini belirtti. Urhan, kadınların anne veya eş olmaktan kaynaklı sendikal faaliyetlere katılamadıklarını belirterek, işin ve ev işinin yanında sendikal faaliyette bulunmanın kadına üçüncü yük olarak bindiğinin altını çizdi. “*Sendikaların katı ve hiyerarşik yapıları, kadınların bu yapılara girmesine engel oluyor*” diye konuşan Urhan, kadınların örgütlenmesi meselesinin sendikaların ilgi alanlarına girmediğini ifade etti. Kadın örgütlerinin sendikalara neden mesafeli olduğunu soran Urhan, sendikaların da kadınları örgütlemeye yönelik olarak kadın örgütleriyle ortak stratejiler geliştirmesi gerektiğini kaydetti.

Krize karşı kadın dayanışması

Daha sonra söz alan Hava-İş Genel Başkan Yardımcısı **Eylem Ateş** ise sendikaların 12 Eylül sonrası ve günümüzde devam eden saldırılara karşı ayakta durmalarının zorlulundan bahsetti. Önümüzdeki kriz döneminin bunu daha zorlaştıracığına dikkat çeken Ateş, krize karşı mücadele programlarına da değinerek kadın vurgusunun eksikliğinden şikâyet etti. Ateş, krize karşı kadın dayanışma hattının kurulması gerektiğini de sözlerine ekledi.

TİS’ler en büyük kozumuz

Tekgıda-İş Dış İlişkiler Uzmanı **Burcu Ayan** kurduğu otomasyon sistemiyle tutulan istatistiklere göre üyelerinin dörtte birinin kadın olduğunu, ama bu kadın üyelerinin yarısının mevsimlik çalıştığını belirtti. Tekel fabrikasının özelleştirme sürecine değinen Ayan, kalan fabrikaların da özelleştirilmesiyle ailelerin göçe zorlanacağını ve bundan kadınların etkileneceğini belirtti. Ayan “*TİS’ler elimizdeki en önemli kozlar. Emzirme izinleri, kreşler, kadın çalışan zorunluluğu, eşit işe eşit ücret uygulaması, kadınların kariyer imkânları buralarda güvence altına alınmalıdır*” diye konuştu.

Kadınlar yok

Petrol-İş Kadın Dergisi’nden **Necla Akgökçe** ise sendikaların da kadınların da krizi konuşmakta geç kalmadığını belirterek başladığı konuşmasında Avrupa’daki sendikaların kriz programları ile Türkiye’deki sendikaların kriz programlarını karşılaştırarak Avrupa’daki sendikaların metinleriyle Türkiye’de geçtiğimiz günlerde konfederasyonların kriz ile ilgili yaptıkları açıklamaların hemen hemen örtüştüğünü ifade etti. Almanya, Avusturya ve İsviçre’deki sendikaların programlarında da, Türkiye’deki konfederasyonların programlarında da krizde kadın çalışanlar konusuna değinilmediğini dile getirdi. Türkiye’de kadınların krize karşı ortak program oluşturması gerektiğine dikkat çeken Akgökçe, bunun bağımsız kadın hareketi ile birlikte yürütülmesinin zorunluluğuna da dikkat çekti.

Sempozyumun ikinci bölümünden sonra yapılan forumda söz alan kadınlar ise krize karşı ortak bir mücadelenin ve kadın hareketinin nasıl daha güçlü örüleceği konusunda konuştu. ●

Türkiye'nin krizden etkilenmeyeceği külliye yalan

Söyleşi: Necla Akgökçe

Fotoğraf: Zeynep Altun

ABD'de başlayan finansal kriz, batının kapitalist ülkelerinde eş zamanlı olarak yaşandı. Kriz tüm ekonomik faaliyet alanlarına sirayet etmeye başladı. Devlet baba aracılığıyla, zenginlerin yangınına yoksullar söndürmeye çalışıyor. "Türkiye'ye bir şey olmaz" diyenler, laflarını çevirdiler. Ne olup bittiğini bir kadın iktisatçıya soralım istedik. Bilgi Üniversitesi Öğretim üyelerinden **Dr. Yelda Yücel'le krizi konuştuk...**

ABD'de başlayan altüst oluş, Avrupa ülkelerine yayıldı, herkes panik içinde... Kriz, finansal kriz diye tanımlanıyor, bu tespit doğru mu, ne anlama geliyor ve nasıl bu noktaya gelindi?

Bugün yaşadıklarımıza ilişkin sorunlar 2006'dan beri konuşuluyor. Ama bunun evveliyatı var.

2001 yılının 11 Eylül'ü Amerikan siyasetinin de ekonomi politikalarının da değişmesi açısından aslında bir dönüm noktasıydı. Bugünü anlamak için bizim 2001 Eylül'ünden sonrasına dönüp bakmamız gerekiyor. Çünkü 11 Eylül'le birlikte Amerika Birleşik Devletleri hem dış politikada, hem de ekonomi politikalarında bir farklılaşmaya gitti. ABD'de büyümeyi destekleyen para politikası uygulanmaya başladı. Sadece ABD'deki gelişmelere değil, kapitalist sistemin bütününe baktığımız zaman, 2001-2006 yılları arasında sorunların birikmeye başladığını görüyoruz. Neydi o sorunlar: Gelişmekte olan ülkelerde, özellikle Çin ve Hindistan gibi Uzakdoğu ülkelerinde, emeğin baskı ve sömürsüyle ucuz malların üretilmesi, kapitalizmin bu dönemine özgü bir gelişme sayabileceğimiz şekilde bu ülkelerde döviz birikmesine yol açtı.

Bir tarafta gelişmekte olan ülkelerde döviz birikirken, ABD faizleri düşürüp ekonomisini canlandırmak için tüketimi artırmaya çalışıyordu.

Bu noktada gelişmekte olan ülkeler neredeyse ellerindeki tüm döviz rezervleri ile ABD'yi finanse etmeye başladılar. Bu şu demek: Örneğin, Çin hükümeti döviz rezervleri ile ABD'de yatırım yapıyor, ABD tahvilleri alıyor, bu yolla ABD'ye borç veriyordu. Böylece, Amerika'da tüketim ve aynı anda varlıkların değeri artıyor, bir mutluluk atmosferi yaşıyordu. Sadece Çin ve Hindistan'da değil, petrol üreten ve ihraç eden gelişmekte olan ülkelerde de bu dönemde ciddi bir birikim oldu, çünkü petrol fiyatları da yine bu

dönemde artmaya başlamıştı. Dünya topyekun büyüyor, bu sırada ortaya çıkan zenginlik tüketime ve her türlü yatırım aracına yönlendiriliyordu. İnsanlar finansal araçların dışında bulabildikleri her şeye, örneğin, altına, petrole, emtialara yatırım yapıyorlardı.

Nerede koptu saadet zinciri?

Gayrimenkul, tahvil vb. varlıkların değerinin sürekli artacağı beklentisi bu saadet zincirini büyütüyordu. Kapitalizmin temelinde sürekli kâr etme hırsı bulunur. ABD'ye geri dönecek olursak, saadet zinciri kredi piyasalarında koptu. Finans kesimi elindeki likiditeyi ve fonları orta ve üst sınıflardan sonra, denetimsiz bir biçimde alt sınıflara kredi olarak kullanırmaya başladı. Burada kredi genişlemesindeki denetimsizliğin altını çizmek istiyorum. Çünkü neredeyse bulabildikleri her insana kredi vermeye başladılar. Yoksullara, öğrencilere, ev kadınlarına hatta gelirini beyan edemeyen, deyim yerindeyse, sokaktan çevirdikleri insanlara bile krediler açıldı. İpotek piyasasında, geliri düşük, geri ödeme güçlüğü olabilecek insanlara verilen bu kredilere "sub-prime", yani, eşik altı kredi deniyor ve riski nedeniyle bu kredilerin faizi yüksek oluyor. Finansal sistem, kârlılığını yoksul kesimler üzerinden sürdürmeye çalıştı. Bu saadet döneminde, insanlar neye ellerini atsa değer kazanıyordu. İpotek kredisi ile diyelim 100 bin dolarlık bir ev alan bir kişinin evinin değeri altı ay sonra 150 bin dolar olduğunda, bu evi borçla alan kişi 50 bin dolar daha zengin olmuş hissediyor, varlığındaki bu artışı teminat gösterip, bankalardan yine borç alabiliyor ve tüketimine devam edebiliyordu. Sistem bunu cesaretlendiriyordu çünkü kredisini ödeyemese bile, bu durumda bankalar evlere el koyacak, ve evlerin değeri

nasılsa artmaya, bankalar da kârlılıklarını sürdürmeye devam edecekti.

Ama bir süre sonra gayrı-menkul piyasası doyma noktasına geldi ve ev fiyatlarındaki artış 2006'da durdu. Bir şeyin değerinin sürekli artması zaten başlı başına sürdürülemez bir durumdur. Ev fiyatları düştükçe özellikle yoksul kesimlerin borçlarına karşılık teminat gösterdikleri varlıklarının değeri düştü. Bankalar bu kez dönüp o insanlara "senin bana teminat olarak gösterdiğin evlerin değeri düştü, o halde, benden aldığın krediyi geri öde" demeye başladılar. İşte zincir tam bu noktada koptu, çünkü zaten gelir durumu riskli olan, yoksul insanlar kredileri geri ödeyememeye başladı.

Bu gelişme finansal çöküşü tetikleyen faktör oldu ama tek neden bu değil. Buna, dengesizlikler dünyasında krizi ortaya çıkaran buzdağının en üstteki kısmı diyebiliriz.

Tüm bunlar niçin Amerika'da oldu?

Bunların Amerika'da olmasının sebebi Amerikan kapitalizminin Avrupa kapitalizminden başka bir şey olmasıdır. Çünkü orada mümkün olan en yüksek derecede deregelasyon (düzensizleştirme) ve devletin işlevinin en aza inmesi yolunda bir dünya tahayyülü var. Avrupa öyle değil. Avrupa kurduğu denetim mekanizmasıyla savaş sonrası döneme ait bir kapitalizmi hâlâ idare etmeye çalışıyor. ABD'de Reagan ile birlikte devlet bütünüyle istenmeyen kişi ilan edildi, "onu bir kenara bırakalım, her türlü sosyal mesele dahil her işi piyasa çözsün", dendi. Krizin bir nedeni, hatta en önemli nedeni, bu serbestleşmenin ve denetim dışılığın finansal sistemde ahlâki bir çöküntüye de eşlik etmiş olması.

Krizin altında yatan ahlâki çözülme şu şekilde açıklayabiliriz. Bugün bankacılık sisteminde verilen krediler teminat olarak gösterilip, teknolojinin ve küresel sermaye hareketlerinin kolaylığının yardımıyla, bambaşka ürünler üretilebiliyor ve bunlar dünyanın her yanına satılıp yatırım aracı olarak pazarlanıyor. Örneğin, bir banka bir kredi açtığında bu varlığa karşılık yeni bir tahvil üretiyor. Son on yılda ipotek kredileri ya da eşikaltı (sorunlu) krediler gibi varlıklar, banka ve yatırım kuruluşlarında yeni enstrüman yaratmanın araçları oldular. Finans dünyasındaki pırıl pırıl zekalı profesyoneller öyle ürünler icat ettiler ki, bugün bile ne devletler ne ekonomistler bunları tam anlamıyla ölçüp etkisini görebilmiş değil. O sorunlu kredileri parçaladılar, böldüler, başka yatırım araçlarının içine bir nevi yamadılar. Yatırımcılar içeriğinin ne olduğunu bilmedikleri, içine bugün "zehirli varlıklar" dediğimiz sorunlu kredilerin yedirildiği araçlara yatırım yaptılar. Oysa, bildiğimiz en klasik yatırım aracı olan mevduat bu ürünlere göre çok basittir, hatta ilkelidir. Paranızı yatırarsınız, vade sonunda faiz oranı kadar paranın çoğalacağını bilirsiniz. Ama bugün bir yatırım bankasının pazarladığı türev ürünlerin çeşidini saymakla bitiremeyiz.

Bu parçalı ürünler küresel kapitalizmin olanaklarından yararlanarak elden ele satılmış ve dünyanın her yerine örümcek ağı gibi dağılmış durumda. İşte bu yüzden ABD'deki sorunlu kredilerle patlak veren kriz tüm dünyaya hızla yayıldı.

Peki, bunun olacağını kimse nasıl öngöremedi? Elbette sistemde bir balon oluştuğunun herkes farkındaydı. Bankalarda risk yönetimleri denilen mekanizmalar var, riski ölçen insanlar var, çok akıllı profesyoneller var. Bunları görüyorlar elbette. Ama bu sistem içinde o kadar büyük paralar kazanı-

lıyordu ki, o gemideyken gidişata o insanların "dur" demesi çok kolay değildi.

İşte burada kapitalizmin bünyesinde bulunan ve bu krizde de çok büyük rol oynayan o ahlâksız taraf gün ışığına çıkıyor. Bugün pek çok kişi finans dünyasının dev kurumlarında çalışıp müthiş paralar kazanan bu insan grubuna bu nedenle öfkeyle bakıyor. O insanlar şirketlerine daha fazla kâr elde ettirmek için çalışırken, bir yandan da çok büyük paralar kazandılar. İlk batan ve devletin kurtardığı ilk yatırım bankalarından biri olan Golman&Sachs, çöküşünden önce sadece tek bir yılda çalışanlarına maaş dışında ortalama 650 bin dolar prim vermiş. Bu çok para kazanan profesyoneller bu şekilde sistemin zaafalarına göz yumuyor, ürettikleri ürünlerle finansal sistemin çatlaklarını daha da büyütüyorlardı. Madalyonun diğer yüzünde ise, her zaman olduğu gibi buna göz yuman devletler var. Gelişmiş dünyada ekonomiler büyür, tatlı paralar kazanılırken, hükümetler de zaafaları halının altına süpürmeyi tercih ettiler.

Ve kriz: Kredi piyasası sorunları ve varlık fiyatlarının aynı anda düşmeye başlaması, bütün bu tuhaf, karmaşık, aynı zamanda da bir mühendislik harikası olan finans araçlarının değerinin de düşmesine neden oldu. Bu ürünleri elinde bulunduran tüm kuruluşlar çorap söküğü gibi döküldüler. Finans kesimi gelişmiş dünyada böylece aynı anda çöktü.

Dünyanın 1929'dan sonraki en büyük bunalımı deniyor, bu doğru. Ama en karmaşık krizi de aynı zamanda. O zaman-

lar, küre bu kadar içiçe geçmiş, bu denli finans sermayesi tarafından çevrelenmiş değildi. Kapitalizm belki bu kadar karmaşık, bu kadar yaratıcı değildi. Bugün geline nokta krizin bu kadar derinleşmesinin nedeni de bu ağı karmaşıklığının anlaşılamamış olması. Reel ekonomi, yani, üretim ve tüketim artık finansal sisteme çok bağımlı. Bu nedenle, finansal sistemin çöküşü kredi kanallarının tıkanması, bu da ekonominin durması demek.

Başlangıçta krizin derinliğini öngöremeyen para otoriteleri kriz karşısında tutuk davrandılar ve tekil, bireysel çözümler ürettirler. Daha sonra işin boyutunun bununla sınırlı olmadığı, sözünü ettiğim türev ürünler yüzünden hastalığın bir virüs gibi dünyanın her tarafına bulaştığını ve sistemi çok ciddi anlamda tehdit ettiğini fark ettiler. Bunun üzerine önce Amerika ve daha sonra da Avrupa bütün finans sistemini devletleştirdi. ABD'de ve Avrupa'da ardarda kurtarma paketleri açıklanıyor. Dünyada çöküşün önünü kesmek için şimdiye kadar harcanan paranın neredeyse 3 trilyon dolara ulaştığı söyleniyor.

Devletin küçülmesi gerektiğini savunuyorlardı değil mi?

Kapitalizmin refah umudu olarak sunulduğu dönemde, retorik devletin küçülmesiydi. Ama kapitalizm hiçbir zaman devleti dışlamaz. Ne zaman piyasa bir soruna yol açsa, bu son krizde, bizdeki 2001 krizinde, ya da serbest piyasanın çevre yıkımlarında olduğu gibi, devlet sahneye çağırılır ve o sorunu çözmek zorunda kalır. Devletin küçülmesi söylemedir. Sistem sıkışınca sistemin devamı, devlet eliyle sağlanmaya çalışılır.

Bu paketler içinde krizden canı yanan yoksullara yönelik önlemler var mı?

Genel olarak finans kesimine yapılan uygulamalardan bahsettim. Krizden canı yanan kesimlere yönelik yapılan bir şey yok. Burada parantez açıp mutlaka altını çizmek istediğim bir nokta var: Ödeme güclüğü çekmesi muhtemel insanlara verilen krediler kime verilmiş diye ayrıntılı baktığınızda bunların renkli insanlar, Amerika'da yaşayan İspanyol kökenliler ve daha çok kadınlar olduğunu görüyorsunuz. Kapitalizm bir noktadan sonra kâr edebilmek için bu kesimlere yüklenmiş. Dikkatle bakıldığında krizde de etnik ve cinsiyetçi ayrımcılık görülebilir. Zaten yoksul olanlar bugün borç yükü altında daha da ezilmekte.

Oysa, büyük finans kuruluşlarının kurtarılması için trilyon dolarlar harcanırken, borçlu insanlar için şimdiye kadar yapılan ya da bundan sonra yapılması düşünülen herhangi bir kurtarma planı yok. Amerika'da paket konusunda önemli tartışmalar yapıldı. Bu arada “konut kredisini geri ödeyemeyenleri de içine alacak bir şey yapalım” diyenler oldu, ama bu öneri arada kaynadı gitti. Yani sistemin ilk gözden çıkardığı kesimler yine en yoksullar oldu.

Bundan sonra ne olacak peki?

Çözüm paketi denen şey sadece finansal piyasalardaki paniği biraz dindirmiş görünüyor. Ama şimdilik paniğin geçmiş olması krizin kontrol altına alındığı anlamına gelmiyor. Finans kesimi ile üretim birbirine öyle karmaşık bir biçimde bağlı ki, finans kesimi tıklandığı anda üretime kredi açılmadığı için üretim de duracak. Şimdi yavaş yavaş asıl acıtan sonuçları görmeye başlayacağız. Dünyanın en az iki yıl sürecek resesyona girmesi bekleniyor. Ekonomik yavaşlama sinyalleri gelmeye başladı bile. Kredi kanalları tıklandı, insanlar tüketimlerini ertelemeye başladı, yatırımlar durdu ve daha bir süre insanlar kabuklarına çekilecekler. Türkiye'de de bunun sinyallerini güçlü bir şekilde görmeye başladık. Bir de bu kurtarma paketlerinin kim tarafından finanse edileceği konusu var; 3 trilyon dolar kimin cebinden çıkacak, vergiler yoluyla halkın cebinden, elbette. Vergi yoluyla bu işi finanse etmek demek, halkın daha da yoksullaşması demek. Ya da, para basarak karşılanacak bu açıklar. Kamunun bütçe açıkları artacak; eğitim, sosyal devlet daha çok tırpanlanacak. Önümüzdeki dönem çok büyük ihtimalle işsizliğin, yoksulluğun arttığı, devletin harcamalarını kısma adına sosyal devlet tarafının iyice zayıfladığı bir dönem olabilir.

Krizin sonuçları Türkiye'ye nasıl yansır sizce?

Orada ilginç bir durum var. Sevinerek söylüyorum: Eğer Türkiye beş yıl sonra bu krizle karşı karşıya kalsaydı, kü-

resel kapitalizmle entegrasyonu çok daha ileride olmuş olacaktı, biz de krizi gelişmiş ülkelerin yaşadığı şiddette yaşayacaktık. Biz nerede direktten döndük? İpotek Piyasası Kanunu denen kanun, hani, “ipoteke yasası çıkacak, herkes ev sahibi olacak” denen kanundan söz ediyorum, bu yasa 2006'da çıktı, ama onun alt yapısı henüz oluşturulmadı. Dolayısıyla, Türkiye'de krize neden olan bu piyasa ve sözünü ettiğim o türev araçlar halihazırda yok. Türkiye küresel kapitalizme bu şekilde eklenemediği için krizden de aynı şekilde etkilenmeyecek. Bir de üzülerek Türkiye'nin bir nevi şanslı diyeceğim, 2001 krizinin bu ülkede yaşanmış olması, bugünkü krize karşı eskiye oranla çok daha hazırlıklı olmamıza neden oldu. 2001 krizi Türkiye'yi öyle sarsmıştı ki ABD'de bugün daha yeni tartışılan finansal sistem üzerindeki denetimler, bankacılık sisteminin güçlendirilmesi gibi önlemler, 2001 krizinden sonra Türkiye'nin milli gelirinin dörtte biri bu alanlara harcanarak gerçekleştirilmişti. Bankacılık sistemi o dönemde temizlendi ve bu alana sıkı denetim getirildi. O yüzden bugünkü krizi Türkiye finansal sistem yoluyla ithal etmeyecek.

Ama Başbakan Erdoğan'ın dediği gibi “bize bir şey olmaz” cümlesiyle de açıklayamayız durumu. Bu külliye yalan. Türkiye'nin bu krizden etkilenmemesi söz konusu değil. Dünyada ekonomik yavaşlamanın iki yıl devam etmesi Türkiye büyümesini ciddi sıkıntıya sokar. En büyük ihracat pazarı Avrupa'ya mal satılamazsa, üretim daha da yavaşlar. Zaten üretimde yavaşlamanın sinyallerini almaya başladık. 2007'den beri Türkiye ekonomisi yavaşlamaya başladı. 2007 öncesi dönemde Türkiye çok hızlı büyüme kaydederken bile istihdam yaratamıyordu. Bundan sonra bir de yavaşlayan bir ekonomiyi düşünün... Önümüzdeki dönem işsizliğin artacağını, istihdamın azalacağını, yoksulluğun şiddetleneceğini söyleyebilirim. Türkiye'de çarkların dönmeyeceği, insanların sıkıntı yaşayacağı çok aşikar. Ekonomik büyüklüklerin çok parlak olmayacağı bir döneme giriyoruz.

Bu süreçte işçilerin ve kadınların durumuna değinebilir miydiniz?

Genelde kapitalizm bu denli sıkıştığında ve krize girdiğinde, bunu takiben farklı şekillerde kendini uyarlayabiliyor. Biliyorsunuz 1929 Büyük Bunalım döneminden sonra 2. Dünya Savaşı çıktı. Benzer şekilde, bugün bu kadar büyük bir krizin arkasından başka politik sonuçlar ortaya çıkabilir mi, ABD İran'a saldırabilir mi biçiminde korkular da söz konusu. 1929 Büyük Bunalım'ından 2. Dünya Savaşı doğdu ama sonraki döneme baktığımızda kapitalizmin ödün verdiği, parlamenter demokrasilerin, sendikal hakların geliştiği, iyi kötü hak mücadelelerinin güçlendiği bir dönemin hakim atmosfer olduğunu da görüyorsunuz. Ben öyle düşünmek istiyorum. Bu tür kaos dönemlerinden sonra ilerici güçler ve muhalif güçler çok daha etkin olabilirler. Ekonomik kriz yüzünden hükümetlerin halka karşı kendilerini zayıf hissettikleri bir dönem olabilir. Kapitalist sistemi bugünden yarına ortadan kaldıramayacaksa, önümüzdeki dönemi kazanımların artabileceği bir döneme çevirmek için uğraşabiliriz.

Az gelişmiş ülkeler daha mı şanslı merkezdeki ülkelere göre?

Yeni dönemde gelişmiş kapitalist ülkelere devlet kapitalizminin, finansal sistem üzerindeki denetimin artacağı bir

dönem yaşanacak. Bununla birlikte, insanlarda huzursuzluk arttıkça, hükümetlerin halkın taleplerine daha fazla kulak vereceği bir dönem olabilir. Türkiye'ye baktığımızda; önümüzde seçimler var, yavaşlayan bir ekonomi var, çok büyük de bir işsizlik var.

Bir şey ne kadar insanın canını yakıyorsa, onunla ilgili mücadele de o kadar güçlü olur diye düşünüyorum. En azından, bu kriz bir değişim potansiyelini içinde barındırıyor, bunu söylemek mümkün.

Ezilen kesimler örgütlü olursa bir şeyler olabilir, deniyor....

Benim aklıma şöyle bir şey geliyor. Bu krizin panik kısmı geçtikten sonra, belli bir sermaye kesimi güçlenecek, o sermaye kendine yatırım yapacak yerler arayacak. Krizden az etkilenmiş, görece kendini dünya sisteminin kitabına uydurmuş Türkiye, bu yabancı sermayeye cazip gelebilir. Dolayısıyla, krizin şiddetini Türkiye başka ülkeler gibi yaşamayabilir.

Bir yandan da önümüzde yerel seçimler var... Hükümetin bu dönemde, kendine oy potansiyeli olarak gördüğü kesimlerde cemaat ilişkileriyle, dayanışma kanallarını hareket geçirerek, örgütsüz kesimlere kaynak aktarma ihtimali de var. Bütün bunlar hak mücadelelerinin önünü tıkayan gelişmeler.

Bazı iktisatçılar Keynesyen iktisat politikalarıyla bu işin çözümlenebileceğini söylüyorlar, siz ne düşünüyorsunuz?

Zaten Keynesyen politikalara dönüldü.

Hayır finansal kesime devlet kanalı ile para aktarımından bahsetmiyorum, iç tüketimin artırılması, ulusal ekonomilere dönüş, nispeten yüksek ücretler, sendikal haklar tümüyle yani...

Gelişmiş dünyada finansal kesim için kurtarma paketlerinin ardından ekonomileri canlandırmak için mali kaynak aktarımlarından da söz edilmeye başlandı. Hatta, ABD bu konuda ilk adımları attı bile. Ekonomik durgunluğun şiddetine göre, devletler Keynesyen politikalara dönmek zorunda kalacaklar. Ama bir yandan şöyle bir beklenti de var: "Finansal kesime akıtılan paralar, bir süre sonra başka yerlere yönelecek. O paralar yine finans kesimi aracılığıyla ekonomiye aktarıldığı zaman çarklar işleyecek." Bu beklentinin arkasında yine piyasanın kendi kendine işleyeceği varsayımı bulunuyor.

Henüz üretim tarafında finans sermayesi için tasarlanan tarzdaki gibi topyekun bir perspektiften söz edemeyiz. Devlet kapitalizmine geri dönülüyor ama bu gün biz başka bir noktada, başka bir dünyadayız. 1945 sonrası kapitalizmi sanayileşerek büyüyen, büyümenin motorunun sanayi olduğu bir dünya idi. Bugüne baktığımızda ise teknolojinin domine ettiği, finans sermayesinin başat olduğu bir dünya sistemi görüyoruz. Bugün kapitalizmin kendini uyarladığı model başka bir model olacak. Finans sermayesinin kontrolsüz hale geldiği eski model törpülenecek. Bence, finans sermayesinin denetim altına alındığı ama yine bu sistemin devamı olan bir düzene doğru bir gidiş olur.

Krizden etkilenecek kesimler için ne tür bir çözüm öngörülebilir, işsizlik ve yoksullukla mücadele açısından ?

Devletlerin ekonomideki ağırlıklarının arttığı bir döneme giriyoruz. Bugüne kadar AKP Hükümeti'nin işleri olabildiğince piyasaya bırakma, Türkiye'deki yatırım ortamını piyasa güçleri için geliştirme ve finans sermayesinin isteklerini yerine getirme gibi bir ekonomi politikası vardı. Üretim ve sanayileşme politikası gibi konularda, devlet adına sorumluluk almama anlamında çok katı bir tutum içindeydiler. Taşın altına ellerini koymuyorlardı. Şimdi dünyadaki bu iklim sayesinde, ulus devletlerin öneminin arttığı, insanların artık "bu sistem de kötüymüş, biraz içimize mi dönsük, bu kadar da entegre olmasak mı?" biçimdeki soruları sorduğu bir döneme giriyoruz. Tam da bu dönemde hükümetlerden sanayi politikalarına ve emek piyasalarının düzenlenmesine yönelik bazı şeyler istenebilir. Türkiye'nin bugünün rekabetçi dünya sistemi içinde ürettiği malı satabilmesi için bir üretim modeli tasarısı, bir sanayileşme politikası olması lâzım. Bunu tamamen serbest piyasanın inisiyatifine bıraktığınız zaman sonuç bugünkü model oluyor. Ne yazık ki, iktidarların ömrünü aşan bir ekonomi politikasına ihtiyaç var. Yoksa, örneğin, emek deposu tekstil sektörü bitmek zorunda kalıyor. Kısa vadede krize karşı yapılacak çok fazla şey yokmuş gibi görünüyor. Ama ben hak mücadelelerinin, emek mücadelesinin arttığı bir döneme tanıklık edeceğiz diye ümit ediyorum. ●

Kriz ve kadın emeği

Krizin yarattığı olumsuzluklar bütün bağımlı çalışanlar ve zayıf küçük işletmeler için geçerlidir. Ancak emek piyasasında zaten zayıf konumda olan kadınlar için krizin olumsuz etkilerinin daha büyük olacağını söylemek yanlış olmaz.

Bu gün dünya, finansal alanda başlayıp reel sektörü etkisi altına alan küresel krizi tartışıyor. Mutlu bir sistemin güvencesinin devletten kaynaklanan her türlü müdahalenin en aza indirilmesi tezi sorgulanıp, serbest piyasaya ve ilkelerine yönelik güvenin sarsıldığına dair düşünceler yükseliyor. Bu düşüncelere baktığımızda yaşanan krizin önceki krizlerden farklı bir kriz olduğu ifade edilse de, örtük veya doğrudan her ülkede krizin faturasının toplumların en zayıf ve en örgütsüz kesime kesileceğinin sinyallerini alıyoruz.

Nitekim kamu kaynaklarının sermayeye akıtılması, krizin etkisinin hissedilmeye başladığı reel kesimin daralması ve iflasların yaşanmasıyla işsizlik, açlık, yoksulluğun daha da derinleşmesi ve bu kesimler için faturanın ağırlaşması beklenen bir durumdur. Henüz krizin etkisinin yeni yeni hissedilmeye başlandığı bu gün bile otomotiv sektöründen diğer sektörlerle yayılan daralma ile

birlikte işten çıkartmalar, ücretsiz izin uygulaması, kriz bahanesi ile işverenlerin toplu pazarlıklarda düşük ücret artışı ısrarı bunun göstergesidir. Aslında 1980'lerden sonra krizlerin ve istikrarsızlıkların kısa aralıklarla meydana gelmesi, büyümeye rağmen görülen kitlesel işsizlik ve reel ücretlerdeki gerileme, işçi sınıfı açısından kriz ve istikrarsızlık sözcüğünün olağanüstü bir devreden çok olağan bir durumu yansıtır hale geldiğini göstermektedir.

Kuşkusuz krizin yarattığı olumsuzluklar bütün bağımlı çalışanlar ve zayıf küçük işletmeler için geçerlidir. Ancak emek piyasasında zaten zayıf konumda olan kadınlar için krizin olumsuz etkilerinin daha büyük olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Krizin mevcut işsizlik, yoksulluk, gelir güvencesizliği ve istikrarsızlığı derinleştirmesinin yanı sıra, emek yoğun sektörlerin yaşayacağı değişimin, kadınlar bakımından farklı sonuçlar ve eşitsizlikleri doğur-

ması beklenmelidir. Yapılan araştırmalar, kadınların mevcut krizlerden ilk ve en olumsuz etkilenenlerden olduğunu ortaya koymuştur.

İstihdam alanları daralıyor

Bilindiği gibi kriz dönemlerinde işsizlik oranları yükselir. İşsizlik özellikle Türkiye için krizle gelen bir sorun olmayıp yapısal niteliktedir. Başka bir ifade ile sanayi istihdam yaratamamaktadır. Kriz dönemleri ise küçük ve orta ölçekli işletmelerin iflas ettiği ve genel olarak reel sektörün kendini korumak adına daraldığı bir dönemi oluşturur. Nitekim aylık sanayi üretimi, küresel mali krizin derinleşmeye ve reel ekonomiye yansımaya başladığı Ağustos ayında geçen yılın aynı ayına göre % 4 düşüş göstermiştir. İmalat sanayiinde % 5,7 oranında üretim düşüşü yaşanmıştır. İmalat sanayiinin neredeyse tüm alt sektörlerinde üretim gerilemiştir. Kadınların yoğun olarak istihdam edildiği tekstil sektöründe % 21,3 üretim düşüşü görülmüştür. Yine veriler yatırımların azaldığını ve 52 bin işletme, işyeri ve kooperatifin kapandığını veya tasfiye edildiğini göstermiştir. Bu durum zaten sınırlı olan istihdam alanlarının daha da daralması anlamına gelmektedir.

İşsizlik genel olarak bütün çalışanlar açısından ciddi bir risk oluştururken kadınları daha fazla ve birkaç yönden etkiler. Kadınların daha yoğun olarak istihdam edildiği, sermayesi ve teknolojik düzeyi zayıf olan işyerlerinin krizden diğerlerine göre daha olumsuz etkileeneceği iddia edilebilir. Dolayısıyla da bu işyerlerinin kapanması veya iflas etmesi durumunda burada çalışan kadınların işten çıkartılması veya

Tüm çalışanların ve kadınların örgütlenmesi

Çoğunlukla ikincil gelir sağlayan, çalışma karşılığında çok düşük ücret alan, kariyer beklentisi olmayan, pazarın dalgalanmalarına bağımlı olan, yasaların korunmasının söz konusu olmadığı, “gelir yaratıcı etkinlikler” kapsamında çalışmasına izin verilen kadınlar, bu statüye razı edilmiş oluyorlar. Aslında bu durum ekonomik kriz dönemlerinde ev içindeki yoksulluğu telafi etmek için işgücü piyasasındaki kadın nüfusunun önemli bir kısmının enformel sektörde yığılmasının nedenini de büyük ölçüde açıklar. Kadınların genel anlamda ücretli işlerdeki bu eğreti durumları, kriz dönemlerinde işgücü piyasasındaki güçsüzlüklerini derinleştiren bir etkiye dönüşmektedir.

Yeni eğilim kadınların ücretli işlerden el çektilirip eve geri yollanmaları ile sınırlı kalmayacaktır. Ev kadınlığına ilişkin rollerini sömürerek, kısa sürede işe alınabilir ve işten çıkarılabilir, dönemsel ve mevsimlik olarak dalgalanan emek taleplerini karşılamaya hazır kullanılıp atılabilir bir emek tipini yaratmaya dönük harcanan çabalar artacaktır.

Son söz: Toplumsal güç dengeleri ekonomi ve siyaseti belirler. Bu nedenle genelde bütün çalışanların özelde kadınların örgütlenmesi sağlanmadıkça ve krize karşı etkili bir strateji belirlemedikçe, krizin bu kesimler için bir sosyal felakete dönüşeceği açık. ●

daha düşük ücretlerle çalıştırılması söz konusu olacaktır. Bilindiği gibi diğer zamanlarda olduğu gibi kriz dönemlerinde de işten çıkartmalarda kadınlara öncelik! verilir.

Ev kadınlarının sayısı artacak

Sosyal huzursuzlukların ve güvensizliklerin artması beklenen kriz dönemlerinde “eve asıl ekmek getirmesi gereken” erkeğin işten çıkarılmasındansa, “evde her türlü fedakârlığa katlanması” beklenen kadının işini kaybetmesi tercih edilir. Çünkü “yüksek erkek işsizliği” yerine işsizlerin çoğunun kadın olduğunu söylemek, halkın gözünde daha kabul edilebilir, dolayısıyla meşru olabilmektedir. Toplum kadınların işsizliğini toplumsal bir tehdit olarak algılamamaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet bağlamında kadın gelirinin ikincil olma niteliği kriz dönemlerinde de devreye sokularak, kadınların gerektiğinde ucuz işgücü olarak istihdam edilmeleri, gerekmediğinde ise “ev hanımları” olarak ev içinde kalmaları sağlanır. Dolayısıyla kadınların ikincil konumu, yani nispeten güvenli işlerini kaybetmeleri ya da onlara daha zor ulaşmaları, giderek daha fazla kadını ev kadını statüsüne hapsedecektir. Özellikle mevcut kadın işsizliğine çözümler üretmenin çok uzağında olan Türkiye ve benzeri ülkelerde, kriz ortamında artan kadın işsizliğinin daha yüksek boyutlara ulaşacağı ve ev kadınlarının sayısının daha fazla artacağı beklenebilir.

Yapılan araştırmalar hane halkı gelirindeki değişkenlik ve istikrarsızlığın, kadınları krizler süresince işgücü piyasasına girmeye zorladığını ortaya koymuştur. Bu erkeklerin işsizliği ve gelirlerindeki dalgalanmalarla ilgili bir

olgudur. Türkiye dahil dünyanın pek çok ülkesinde çoğu kadın ancak, eve gelir getirmesi beklenen erkek işsiz kaldığında ücretli olarak bir iş aramaya başlar. Nitekim krizler aile reisinin işgücü piyasasındaki durumunu etkilemekte, erkek işsizliğini yükseltmekte ve gerçek ücretleri düşürmektedir. Bu koşullar, erkeğe ödenen aile ücreti fikrini daha çok sorgulanır hale getirmekte ve erkeğin “evi geçindirme yeteneğine” ciddi bir zarar vermektedir. Aslında uzun bir süredir kitlesel işsizlik, güvencesizlik ve istikrarsız gelirler, erkeklerin hayatları boyunca bir “aile ücreti” sağlayıp sağlayamayacağı konusundaki şüpheleri artırmaktadır. Bu sorun kadınları, kendi öz yaşamını ve çocuklarının hayatta kalmasını garantiye almak için koşulları ne olursa olsun hem ücretli bir iş aramaya hem de evde ücretsiz çalışmasını artırmasına neden olmaktadır. Bir bakıma kadınlar ailelerin de krize girdiği bu dönemlerde kendilerine sunulan iş ne olursa olsun onu kabul etmeye zorlanmaktadır.

Duyun Sesimizi!

31 Ekim 2008'de İtalya'nın Torino kentinde buluşan İTUC üyesi kadınlar Avrupa liderlerini, süregiden krizde toplumsal cinsiyet vurgusunun gözardı edilmesiyle meydana gelebilecek tehlikeler karşısında uyardılar.

Dünya Sendikalar Konfederasyonu Avrupa Bölgesel Meclisi'nin Kadınlar Kurulu'nu oluşturmak için Avrupa sendikalarının kadın öncüleri 31 Ekim 2008'de İtalya'nın Torino kentinde buluştu. 43 ülkeden 89 sendikayı temsilen, 30 milyonun üstünde sendikalı kadın işçinin taleplerini dile getiren sendikacılar, küresel mali krizle başa çıkmak için önlemler alınırken kadınların içinde bulunduğu kötü koşulların dikkate alınmasını istedi.

Genel olarak işlerinde kadın komisyonları gibi kadın örgütlenmelerinin bulunduğu İTUC üyesi sendikalardan gelen kadınlar, Avrupa Bölgesi Kadınlar Komitesi'ni de seçtiler. Türkiye'den sendikacı kadınların da bulunduğu konferansta Türk-İş Avrupa Birliği uzmanı Pınar Alkan da başkan seçildi. Norveç ve Bulgaristan'dan gelen kadın sendikacılar da başkan yardımcılığı görevine getirildiler.

Konferans' ta "Kadınlar Yerelde Sendikalaşıyor, Küresel Çapta Örgütleniyor" bir sunum yapan İTUC Kadınlar Komisyonu Başkanı Diana Holland, çokuluslu şirketlerde, göçmen işçi olarak çalışma, işyerlerinin başka bir ülkeye transfer edilmesi, işyerinde dayanışmanın gerektiği yine sendikalaşmanın engellendiği insan haklarının ihlal edildiği kadınlara yönelik şiddetin, uygulandığı durumlarda küresel bir sendikal örgütlenmenin ve dayanışmanın çok gerekli olduğuna vurgu yaparak

konusmasına başladı. Dünya’da 1.2 milyar kadının işgücünde yer aldığını bunun dünya istihdamının yüzde 40’ını oluşturduğunu, ama kadınların aynı işi yapan erkeklerden yüzde 12-60 oranında daha az kazandığını sözlerine ekledi. 168 milyon işçiyi temsil eden İTUC’da kadın işçi oranının yüzde 40 olduğunu vurgulayan Holland daha İTUC Kadınlar Komisyonu ve Konferansının ilkelerini ele aldı. Kadın Komisyonu’nun atamayla değil, dünyanın dört bir yanında sendikalı kadınlar tarafından seçilen kadın temsilcilerden oluştuğunu

özellikle vurgulayan Holland, İTUC Kadın Komisyonunun tüm karar mekanizmalarında ve toplu iş sözleşmelerinde cinsiyet eşitliği (50: 50) uygulamasını savunduğunu söyledi.

Diana Holland İTUC Kadın Komisyonunun Çalışma Programının ana başlıklarını ise şu biçimde sıraladı: “İşçi sendikalarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için İTUC eylem programı, çalışan kadınların sendikal hakları, cinsel istismara karşı el kitabı, BM Beijing Eylem Platformu, İLO Toplumsal Cinsiyet ve Ev hizmetlileri,

Dünya Kadınlar Günü eylemleri, Kadınlara saygın iş saygın hayat kampanyası”

Holland konuşmasını Dünya Kadınlar Gününde tüm kadınları kardeşçe dayanışmaya çağırarak bitirdi.

Dünyayı sarsan ekonomik krizin de gündem maddelerinden birini oluşturduğu konferansta İTUC’lu kadınlar dünya liderlerine çağrı yaparak “duyun sesimizi” başlığı altında krize karşı kadınlar için yapılması gerekenleri de sıraladılar. ●

Duyun Sesimizi

İçinde bulunduğumuz küresel mali krizin toplumsal cinsiyet açısından bir fark yaratmayacağı varsayımını reddediyoruz. İTUC’lu kadınlar tarih bizlere bu gibi zamanlarda ilk kurbanların kadınlar, göçmenler, çocuklar ve yaşlılar olduğunu göstermiştir. Bu gruplar incinmeye en başta ve kitlesel olarak maruz kalırlar.

Avrupa liderlerini, süregiden krizde toplumsal cinsiyet vurgusunun gözardı edilmesiyle meydana gelebilecek tehlikeler karşısında uyarıyoruz: Bu bağlamda, özellikle tırmanan yiyecek ve yakıt fiyatları ve sosyal hizmetlerden yoksun bırakılma karşısında pek çok kadın kaygı ve korkuya kapılacak ve yoksullukla yüz yüze gelecektir.

Duyun Sesimizi

Dünya Liderlerine ve Avrupa’daki Kuruluşlara Çağrı:

- Kadınların ve ailelerin daha ağır bir yoksulluğa maruz kalmaması için acil önlemler alınması;
- Uluslararası parasal ve mali sistemlerde geniş kapsamlı ve etkin reformlar yaparak, sağlıklı ekonomiler yaratacak stratejilerle, istihdamı artırmayı ve üretken bir işgücü yaratmayı hedef alan, haktan ve eşitlikten yana topluluklar oluşturmayı taahhüt etmek;
- Adaletle aykırı ticaret kanunlarını değiştirmek; dünya işçilerinin, kadınların, işsizlerin ve yoksulların sağlam bir işte çalışabilmesi, sürdürülebilir kalkınma ve güçlendirilmesi için, ticari anlaşmaların bir araç olmasını sağlamak;

● İnsanların ve gezegenimizin kârdan daha değerli olduğunu öne çıkaran yeni bir model yaratma zamanının geldiğini vurgulamak;

● Uluslararası mali kuruluşların, özellikle borçlandırma ve kredi açma hususlarında, toplumsal ve çevresel meselelere el atmasını önlemek. Zira bu, ülkelerin emek pazarlarını düzenleyici şartların kaldırılmasına, kamu yararına harcamaların kısıtlanmasına, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine sebep oluyor; tırmanan mali kaostan reel ekonomi üzerindeki etkisi çok ağır; işsizlik hızla artıyor, bu da milyonlarca kadının “eve gönderilmesi” anlamına geliyor;

● Her kadının çalışma , elverişli çalışma koşulları, ücret eşitliği, temel ekonomik, sosyal ve ailevi ihtiyaçları için yeterli bir gelire sahip olma hakkı vardır - yaşamak için yeterli bir maaşın yanı sıra, annelikten kaynaklanan ihtiyaçları da dahil olmak üzere bu haklara en üst düzeyde sahip olmalıdır;

● İşçilerin, hiçbir tehdite maruz kalmadan, özgür iradeleriyle ve toplumsal cinsiyet ayrımına uğramaksızın sendika kurma ve sendikalara üye olma, toplu pazarlıkta bulunma hakkı vardır. Temsilde cinsiyet eşitliği gözetilmelidir;

● Toplumsal güvenlik ağını güçlendirmek ve geliştirmek için toplumsal güvenceye, emeklilik, işsizlik ödentisi, ana-çocuk sağlığı, herkese nitelikli sağlık hizmeti, ailenin, özel hayatın ve çalışma hayatının huzurunu sağlayacak kamu hizmetlerine erişebilme;

● İş hayatı ve çevresel standartlar da dahil olmak üzere, sağlam ve güvenilir bir çalışma ortamının gerçekleştirilmesi için ticari sözleşmelere bağlayıcı kurallar getirilmelidir.

Sendikaya katılmamın en büyük nedeni kadın olmaktı

Düzce'de DESA'nın direnen kadınları ile konuştuk

Söyleşi: Necla Akgökçe

DESA, dünya ölçüsünde büyük markalara üretim yapan bir fabrika. Büyük şehirlerde mağazaları var, çanta, ayakkabı, deri kemerler orada asgari ücretten daha yüksek bir fiyata satılıyor. Düzce Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan, kadınların ağırlıklı çalıştığı fabrikada sendikalaştıkları için 41 işçi işten çıkarıldı. İşçiler direnişlerini hâlâ sürdürüyorlar. Sürecin “elebaşı” kadın arkadaşımızın eşi, sendikamız üyesi. Direnişteki kadınlarla Düzce’de Petrol-İş Sendikası salonunda görüştük.

Sizi tanıyalım önce, DESA’da ne zamandan beri çalışıyorsunuz, evlisiniz, kaç çocuğunuz var, kaç yaşında çalışmaya başladınız?

İsmim **Dilek Aktürk** 16 yaşında çalışmaya başladım, şu anda 24 yaşımdayım. Tekstilde başladım, eşimle de tekstil firmasında tanıştım. Önce nişanlandık, sonra evlendik, eşimle hep birlikte çalıştık. Kadınlar bazı meseleleri aşmak zorundalar, evde oturarak bir şey olmuyor. Şu an hamileyim, çocuğumu doğurduktan sonra da çalışmak istiyorum.

DESA’ya ne zaman girdiniz, ücret düzeyiniz neydi?

Düzce’deki DESA’ya açılır açılmaz, yani iki sene önce girdim. Önce eşim, daha sonra da ben girdim. Gece gündüz, sürekli çalışırdım. Kızıma orada çalışırken hamile kalmıştım, altı, yedi aylık hamileydim, gece saat 12’ye kadar çalışmak zorunda kalıyordum. Asgari ücret alıyorduk, hatta ilk girdiğimde asgari ücretten de düşüktü ücretim.

Sendikalaşma çalışmaları nasıl başladı?

Eşimle beraber DESA’da bir buçuk sene çalıştım. Eşim çalışıyor, ben çalışıyorum, yeni evliyiz. O dönemde kaynanamla birlikte oturuyorduk, başka gelirimiz yoktu, sadece bizim çalışmamızla ev geçiniyorduk kimi zamanlar. İkimiz de asgari ücret alıyorduk ve hiçbir şeye yetmiyordu. Ben doğum iznine ayrılacaktım, eşimin aldığı bize yetmeyecekti. O arada eşim iş aramaya başladı, sendikali işyerlerine başvurdu. Petrol-İş Sendikası’nın örgütlü olduğu Süperlas’a girdi. Eşim sendikali bir işyerine girince ben de sendikali olmanın ne olduğunu, avantajlarını öğrendim. Sonra düşündüm ‘niye biz de sendikali olmayalım’ dedim. İşyerinde arkadaşlarıma da

anlattım, şartlar zaten o kadar bunaltıyordu ki bizi, zorunlu mesailer, ciddi baskılar. Orada gerçekten de haklarımızı savunacak sendikaya ihtiyaç vardı. Bali kokluyorduk, öğleden sonraları başımız dönmeye başlıyordu. Sağlığımız tehdit altındaydı. Sıkıştıklarında “kapı orada” derlerdi insanlara. Eşime danıştım, gerekli kişilerle konuştuk Petrol-İş’ten doğru bağlantı kurduk ve Deri-İş Sendikası’nı bulduk. Bu arada ben sizin Petrol-İş Kadın Dergisi’ni de izliyorum, temsilci eşine destek olan bir erkek vardı, onu okudum mesela çok hoşuma gitti.

Kadın işçi sayısı ne kadardı ve içeride ne tür iş yapıyorlardı?

Kadın ağırlıklıydı. Örneğin 600 kişi varsa 450’si kadındı. Makinecisi, boyacısı, çantacısı var, erkeklerin yaptığı her işi biz de yapıyorduk.

Sizce kadınlar neden daha fazlaydı?

Kadınlar evine destek amaçlı çalışıyorlar, düşük ücrete razılar, mesela ‘asgari ücret bana yeter’ diyorlar. Ondan kadınları tercih ediyorlardı. Bir de kaanatkârlar, ayrıca 30 yaşın üstünde kadınları da işe alıyorlardı. Onlar ‘yaşım geçti, 400 de alsam yeter’ diyorlardı. İnsanlara sendikayı anlatmak çok zor oldu ilk başta. Ama anlayan, kafası yatan bize katıldı. Hep beraber yola koyulduk.

Siz ilk çekirdek örgütlenme içindesiniz yani?

Evet, ilk ben harekete geçtim, bana “elebaşı” diyorlardı. Çok şey yapmak istiyordum. Daha fazla katılmak, nöbet tutmak falan. Ama evde bir buçuk yaşında çocuğum var, aynı zamanda hamileyim, çok zorlanıyorum şu anda. Evde bile zorlanıyorum.

Bir buçuk yaşındaki çocukla uğraşmak da zordur, değil mi?

Çocuğumla birlikte fabrikanın önüne defalarca gittim. Sendikanın ne olduğunu insanlar bilmiyor, büyüklerimiz, babalarımız, annelerimiz, amcalarımız da bilmedikleri için gelecek neslin de önünü kesiyorlar. ‘Önünüze ne gelirse şükredin’ diyorlar. Biz insanlara sendikayı anlatalım, onları bilinçlendirelim istedik. Düzce’de bu bir öncülüktü.

Hak mücadelesini, karınızdaki bebeğe veya bir buçuk yaşındaki kızınızın sırtına yüklemek istemediniz yani?

Evet, onlar da ileride benim gibi çalışmak isteyecekler belki. Gelecekte onların da benim gibi sürünmesini istemiyorum. Bilinçlensinler, ezilmesinler, sendikanın ne olduğunu bilsinler istiyorum. Gerçekten de gördüm ben, sendikali olmanın çok avantajları var. Sendikanın girmesiyle birçok şeyi öğrendik ve öğrendiğimiz için de kapı dışarı konulduk.

Ne gerekçe ileri sürüyorlar ve size nasıl bildirdiler?

DESA’nın Halkla İlişkiler Müdürü, Hamdi Paramyok’la bir konuşmam oldu. Bana huzursuzluk yarattığını söyledi. “Çok iyi çalış-

Dilek Aktürk

şıyorum, herkes beni sever, ustamla da aram çok iyi” dedim. “Huzursuzlukla alakası yok, ben niçin çağrıldığımı biliyorum” dedim. “Peki neden böyle bir şeye gerek duydun?” diye sordu. “Eşimle birlikte gece gündüz çalıştım, ama bir aile geçindiremedik, ayrıca bizim çocuğumuz da var, onun pek çok ihtiyacı var. İki kişi de olsak yetiştiremiyoruz. Bunları aşmak için sendikaya başvurdum, pişman da değilim” dedim. “Öyleyse size çıkış, tazminat vs. bir şey vermemize gerek yok, gerekli yerlere başvurursunuz herhalde” diye cevap verdi. “Evet” dedim. Karşısına bilinçli ve ne istediğini söyleyen biri çıkınca o da şaşırıldı. Sadece ücret değil, pek çok şikayetimiz vardı, o nedenle sendikaya başvurmuştuk zaten.

Kadın olarak özel baskı hissettiniz mi peki?

İşimi çok güzel yapıyordum, ama asgari ücret alıyordum. Müdürüme “ücretim yükselsin” diyordum dinlemiyorlardı. “Doğum iznine ayrılacaksın, döndükten sonra arttırırız ücretini” demişlerdi bana. Fabrikada makine bölümü açıldığında ilk makineci olarak ben geçmiştim oraya, bana “bir numaralı elemanımız sensin” diyorlardı. O kadar iyi olduğum halde neden en düşük maaşla çalışıyordum? İzinden döndüğümde mesailere kalmak istemiyordum, çocuğum dört aylık çok küçüktü, beni sorunlu bir işçi olarak görmeye başladılar. Çocuğu olanlar dörtte filan çıkıyorlar ya, ben altı buçukta çıkamıyordum, 8’de çıkamıyordum, gece 10 ya da 11’de işten çıkıyor, 12’de evde oluyordum...

“Mesaiye kalmamayım ben, çocuğum var” deyince bir gün, “Dilek, kapı orada işine gelirse” dediler. Bir numaralı işçiydim güya, bana “kapıdan giren yeni herhangi bir insan seninle aynı durumda” dedi. Çok gücüme gitti. Oysa haklarım vardı, biliyordum. Birçok arkadaşım ile konuştum, kadınlar eziliyorlar. Hepsisi asgari ücret alıyordu.

Kadınlarla nasıl örgütlendiniz başta onu öğrenmek isterdim?

Size izin verdiklerinde mesai paraları da izin yerine kullanılmıyordu. Mesailerimizde denkleştirme vardı. Günlük mesailerle gece 12’ye kadar kaldığımız mesailer oluyordu, hafta sonları mesailer oluyordu. Mesaiye kalmak istemeyen insanlar vardı, o nedenle bu denkleştirmeden hoşlanmadılar, istemediler. Normalde bu karşılıklı oluyor, ama onlar kendi isteklerine göre yaptılar, kendi isteklerine göre yapınca 8-9 kişilik bir grup buna karşı geldiler, mesaiye kalmadılar ve akşam 6.30’da işten çıktılar.

Kadın mıydı bunlar?

Evet, hepsi kadındı. Onlar aklıma geldi, ilk haksızlığa uğrayanlar onlardı. Dilek’le görüştim adaşım olan, Emel vardı, Zehra vardı. Zehra da o ayın elamanı seçilmişti. O da dik kafalı biriydi, bazı şeylere karşı gelmeye başlayınca ona da kapı gösterildi. Ayın elemanı iken performans düşüklüğü nedeniyle işten çıkarıldı. Haksızlığa uğrayan arkadaşlarımıza sendikayı anlattım, burada Petrol-İş’in salo-

nunda, Deri-İş’le bir görüşme yaptık. Nuran Hanım gelmişti. İlk başta kadın-erkek karışık, 15 kişi toplandık. Sonra dağıldık, fabrikada zaten başka başka yerlerde çalışıyorduk. Mesela ben çanta bölümündeydim, başka bir arkadaş konfeksiyon bölümündeydi, bir başkası boyadaydı, herkes başka bölümlerde sendikayı anlatmaya başladı. Böylece örgütlendik.

Sizi tanıyalım?

Adım **Atike Akçay**, DESA’da 6 ay çalıştım. Daha önce koltuk fabrikalarında işçi olarak çalıştım. Nerede hakkımı aramaya başladım, orada kapıyı gösterdiler. O nedenle fabrika fabrika dolaştım. En son geldiğim fabrika DESA’ydı. DESA’da sendikaya üye olduk, fabrikada sendika için terör örgütü dediler. Buna çok sinirlendim, makine başında ayağa kalktım. “Herkes hakkını arıyor, herkes ekmeğinin peşinde, herkes 400 milyona geçinemiyor, ay başını getiremiyoruz” dedim. Sendikada bir ağabeyimiz “ben sekiz saat uyurum, sekiz saat çalışırım, sekiz saat de hayatımı yaşarım, sizin de böyle bir hakkınız var” demişti. Düşündüm, “niye olmasın” dedim. DESA’da çalışırken eşimin yüzünü bile göremiyordum, ona nasılsın bile diyemiyordum. Balilerin içinde çalışıyorduk zaten öğleden sonra kafa bulanıyor, insan sarhoş oluyordu. Eve gittiğimde ilk yaptığım şey uyumaktı, televizyon bile seyretemiyordum.

Niçin üye oldunuz sendikaya?

Sendikaya üye olmamın en büyük sebebi kadın olmaktı. Çünkü açıksan, alımlıysan, makyaj yapıyorsan kullanılacak mal olarak görülüyorsunuz ustalar tarafından. Buna şiddetle karşı çıkıyordum. ‘Kadın konuşmaz’ anlayışı da beni çok rahatsız ediyordu. DESA’da bir kadın olarak yalnızca makinede iş görmüyordum, boş kaldığım zaman yapıştırma yapıyordum, temizlikçiler olduğu halde temizlik yaptırılıyordu. Kadınlar diye temizlik işleri de bize kalıyordu. Özellikle bize veriyorlardı. Tuvalet temizliğini biz yapıyorduk.

Nuray Öztürk

Başka ne türden baskılara maruz kaldınız, arkadaşlarınız ve siz?

Kapalı arkadaşlarımıza da ‘köylü kezban’ diyorlar, onlarla alay ediyorlardı. Bu da gücüme gidiyordu. Ben Atatürk kadınıyım ama benim annem var, onun da başı kapalı. Mesela kadın olduğun zaman işyerinde konuşamazsın. İçeride kocalarının bakısıyla sendikaya üye olamayan kadınlar da var. Ben hep anlatıyorum, “kadın olarak bu tür baskılara ‘hayır’ deyin, sendikali olmak en doğal hakkınız” diye. Yemek sırasına girdiğinizde taciz edenler oluyordu, laf atanlar oluyordu, rahatsız oluyorduk ve bulduğumuzla da yetinmek istemiyorduk. Haklarımızı aramak istiyorduk. Mesela makyaj yaptığım zaman “tamam, bu araniyor” deniliyordu, oysa makyaj benim en doğal hakkım, makyaj kendime güvenim art-

tıyordu. Kendimi iyi ve güzel hissettiğimde işime daha iyi adapte olabiliyordum. “Neden etek giyiyorsun?” diyorlardı. Niye giymeyeyim... Kapalılara ‘köylü kezban’, açıklara ‘araniyor’, oysa ben burada herkes gibi işimi yapıyordum, tüm bunlar kadın olarak moralimi bozuyordu. Makyaj yapanlara patron da kötü gözle bakıyordu, o ustalara “bakın makyaj yapmak kadınların hakkı” deseydi usta başları böyle davranabilirler miydi?

Gülhan Akyüz

Sendika hakkında daha önce bir bilginiz var mıydı?

Evet, sendikadan eşim dolayısıyla haberdardım, ama sendikali olmak için bu kadar büyük bir savaş verildiğini bilmiyordum, işin içine girince anlıyor her şeyi insan. Biz kapının önünde dururken o kadar kötü taciz mesajları geliyordu. Yanımdaki arkadaşım benim ‘emek arkadaşım’, onunla birlikte mücadele veriyordum... Ben depresimde rahatsızlık geçiren bir insandım, bayılıyordum, iki sene buna karşı savaş verdim. Bir işe gireyim, iyi olur diye düşündüm. Şu anda yine bayılmaya başladım. Ben içeriye giremeyeceğimi biliyorum. Ama içeri giremesem bile benden sonra gelecek olan nesil rahat etsin istiyorum. Artık bir noktadan sonra sizin mücadeleniz olmaktan çıkıyor mücadeleniz.

“Ne kazandırdı sendika bana?” diyor musunuz?

Ben sendikaya girdikten sonra çok güçlendim. Başlangıçta bayılma korkusu vardı, bayılırsam başıma bir şeyler gelir korkusu çok vardı bende.

Aştım bunu, ‘ben bu savaşta varım’ dedim. Ramazan ayında tüm Kuran okuma toplantılarına gittim, günde beş toplantıya gittiğim oluyordu. Kuran okunuyor, sohbetlerde hemen konuşmaya başlıyordum. Beni kinayan çok oldu. Bana “Atike sen evde otur, kocan sana baksın” diyorlardı. Kocamın eline niye bakayım? Benim kazanacağım 5 Kuruş da olsa, kocamın bana vereceği 50 Kuruş’u yine de istemem. İş hayatından çıkmak istemiyordum. Benim niye bir maaşım olmasın, niye ben bir erkek gibi özgür olmayayım, istediğim yere niye gitmeyeyim? Yani bu süreçte bizi Askeriye’ye kapattılar, çok kötü olduk. Dilek hamile, gururumuza dokundu, 40 kişiyi götürdüler.

Dilek: Bu işten vazgeçmemiz için Alay’a götürdüler bizi. Karakola sürekli gidiyorduk ama Alay’a gitmemiştik, oraya bile götürüldük. Küçük bir odaya kapatıldık.

Atike: Bütün gece ağladım. Düzce’de dolaşırken, “sen ne yüzle dolaşıyorsun” diyorlar. “Ben bir şey yapmıyorum, benim yaptığım ekmeğe savaşı. Hırsızlık, yolsuzluk yapmadım, emek savaşı yaptım, bu savaş artık benim savaşım olmaktan da çıktı” diyorum. İçeridekiler de “bize garanti verin, sendika girerse

biz imza atarız" diyorlar. Diyorum ki "hiç mi Allah korkunuz yok, hiç mi akıl mantığınız yok, bu insanlar dışarıda bekliyorlar, mantık olarak düşünün" diyorum. Kadınların çoğu "kocam izin vermiyor" diyor.

Benim eşim tedavi görüyor, hastanede ya-tıyordu, ben ustabaşından izin istemeye gidiyorum, "İstanbul'da tedavi görüyor" diyorum, adam bana "eşinin boşluğunu biz giderelim" diyor. Bu düpedüz taciz.

Biz sendikada üç aylık işçi iken fabrikayı tanıtmaya çalışıyorlar, ben o toplantıda "ma-dem bu kadar modern fabrika açmışsınız, ça-lıştırdığınız insanların çoğu kadın, bu kadın-ların çocukları var, niye kreş açmıyorsunuz?" diye sordum.

Düşündüler ettiler, bir ay sonra başka bir top-lantı yapıldı. Kabul etmediklerini söylediler. İşçiyi 13 saat çalıştırıyorsun, kimse çocuk-larını göremiyor. Ben sendikayı duyduğum zaman "tamam, bu tam bana göre" dedim.

Sizi tanıyalım?

Gülhan Akyüz: Ben de başlangıçtan itibaren arkadaşlarla birlikteydim. Beraber atıldık sen-dikal nedenlerle. Yaklaşık iki yıldır DESA'da çalışıyordum, bekârim.

Sendikal mücadele hakkında bilginiz var mıydı?

Tam olarak yoktu, ama önceki işyerimde sen-dika vardı ve sendikal olmanın nimetlerini biliyordum. Daha önce Fisko-Birlik'te ça-lışıyordum, özelleştirilince işsiz kaldık. Orada şartlar çok iyiydi. Üç ayda bir ikramiyemiz vardı, maaşımız asgari ücretin üzerindeydi, iş olmadığı zaman izin yaptırırsalar bile ücretimiz ödeniyordu. Kış sen düşünmüyordun, yakacak yardımı vardı. Ay başlarında dışarıda yemeğe gidebiliyorduk. Orayı evimiz gibi bi-liyorduk, hem daha zevkli çalışıyorduk, hem de aldığımız para bizi memnun ettiği için evimizi bile aramıyorduk.

Kaç yaşından beri çalışıyorsunuz?

Lise mezunuyum ben, 20 yaşında çalışmaya başladım. Ailem biraz tutucu olduğu için liseyi inatlaşarak okudum, daha fazla okula göndermediler. Fisko-Birlik'e girdim daha sonra. Yedi yıl orada çalıştım ve çok rahattım, ailemin durumu pek iyi değildi, kendim için bir şeyler yapamadım ama ailem için çok şeyler yaptım, öne çıktım. Babam herhalde beni okutmadığına pişman olmuştur. Fisko-Birlik özelleştirme nedeniyle işçi çıkartmaya başladı, asgari ücretle yeni işçiler aldılar bi-zim yerimize. Sonra başka bir yerde çalıştım. Düzenli para alamıyorduk, izin kullanıyorduk izin paralarını vermiyorlardı... Daha sonra DESA'ya girdim. Çanta bölümünde son kontrol olarak çalışıyordum. Burada da asgari ücreti kabul ettim. Ama çalışma saatleri çok uzundu, mesai doğal bir şeydi... İnsanın hem fizikliğini, hem de psikolojisini zorluyordu, gece 10-11'e kadar çalışıyorsunuz. Sabah işe geliyorsunuz, ne zaman çıkacağını bilmiyorsunuz. İki gün tatil diye girdik biz işe, hiçbir zaman

iki gün tatil yapamadık.

İlk temas nasıl sağlandı sendikalaşma konu-sunda?

Aynı bölümde çalıştığımız için birbirimizi zaten görüyorduk ve güvenimiz de vardı. Kimse kimseyi zorlamadı, herkes kendi iste-ğiyle sendikaya üye oldu, birbirimize tutun-duk ve hâlâ devam ediyoruz.

Bundan sonra nasıl gider?

Devam etmek istiyoruz, kazanacağımıza inanıyoruz. Ama bu zaman zarfında bir geli-rimiz yok, sendikanın desteğiyle geçiniyoruz, sendikamızın da durumu belli zaten. Dayan-maya çalışıyoruz. İşverene karşı hırslımız var, o hırs bizi ayakta tutuyor, onunla da devam edeceğiz görünüyor. Davaları kazanıp işe gir-diğimiz gün en mutlu günümüz olacak. Para-dan ziyade onurumuzun peşindeyiz biz...

Nuray Öztürk benim adım, 22 yaşındayım, iki yıldır evliyim. Evlendikten sonra DESA'ya girdim, eşim yaklaşık iki sene Dir Des'a'da ça-lışıyor. Sendikaya üye olduk. Önce beni, sonra eşimi attılar. Kiradayız, elimizden geldiğince katılıyorz eyleme...

Siz burada direniştesiniz, İstanbul'da bazı kadınlar sizleri desteklemek için eylem ya-pıyorlar, bildiri dağıtıyorlar, bu konuda neler düşünüyorsunuz, neler hissediyorsunuz?

Hep birlikte: Destek geldikçe bizim mora-limiz yükseliyor, birkaç gün devam ediyoruz, moralli bir biçimde.

Canan Çelik

Arkadaşlarınız zor koşullardan bahsetti, sizi zorlayan bir şey var mıydı?

Ücretler dışında mesela namaz kılmaya gidiyorsanız, ustandan izin alsan bile namaz kılmak yasaktı. Tuvaletlerimiz pisti ve kıl-lemiz tuvalete bakıyordu ve namaz kılmaya yerimiz yoktu. Beş kişi bir arada ancak namaz kılabilirdi, bize vakit yetmiyordu. İçtiği-miz sular tuvaletten akan suların doldu-ruluyordu. Yemeklerden her şey çıkıyordu. Sendikanın ne olduğunu öğrenir öğrenmez şartlar düzelsin diye üye olduk. Hakkımızı alabilelim diye. Sonra jandarma baskısı oldu, üç gün üstüste gözaltına alındık. Bir kadının jandarma tarafından gözaltına alınması, Düz-ce'de çok tuhaf karşılandı. Ben bunu anneme söylediğimde, "kızım ne diyorsun sen" diye çığlık attı. Sonra anladılar elbette.

Eşiniz de grevde, moral durumunuz nasıl?

Manevi yönden çok iyiyiz esasında, ama ikimiz de çalışmadığımız için maddi yönden sorunlar oluyor. Fakat hakkımızı arıyoruz, doğru bir şey yapıyoruz.

Esra Karabulut: Ben de 22 yaşındayım. Evli değilim. Direnişe her zaman gelemiyorum, ailem izin vermiyor, babamdan ağabeyimden kaçıp geliyorum. Onlar evden çıkıyorlar, ben de hemen arkalarından.

Siz sendikalaşma sürecine nasıl katıldınız?

Arkadaşım Emel söyledi bana. Ben de hemen "tamam" dedim. Geldim, üye oldum. Me-saiye çok kalıyorduk, mecburiydi, izin filan yoktu. Bıkmıştık zaten...

Canan Çelik: Ben de 22 yaşındayım. Şart-larımız gerçekten de çok ağırdı. Örneğin tuvaletleri kilitliyorlardı bir dönem. Sabah saat onda kapılar kapalı oluyor, tuvaletini saat 12'deki öğle yemeğine kadar tutmak zorunda kalıyordunuz. Hamile kadınlar tuvalete çok gittikleri için onları tuvalete göndermemek için yapmışlar. Böyle bir şey olabilir mi?

Sendikayla siz nasıl tanıştınız?

Bir senedir çalışıyorum. Köyümden, uzaktan bir akrabam vardı, o anlattı bana sendikayı, "üye olursak şartlarımız daha iyi olur" dedi. Bir de çok fazla mesai vardı, "usta hastayım" diyordum, "ben de hastayım" diyordu. "Usta yerimde duramıyorum" diyordum, "ben de duramıyorum" diye cevap veriyordu. "Ban-kaya gitmem lazım" diyordum, "ben vereyim harçlık" diyordu. Sendikaya üye olduk, aile-me de sormadım. Beni odaya çağırdılar, "isti-fa edeceksin" dediler... "Yok" dedim. Odadan çıktık ve o gün atıldık işten. O günden beri kapıda bekliyoruz. Okula gidiyorum, aida-t yatırmam gerekiyordu. Çalışmak zorunday-dım. Üniversite sınavına girecektim. Erzincan Üniversitesi'ni kazandım, ama param olmadığı için oraya da gidemedim.

Bundan sonrası için ne düşünüyorsunuz?

Hiçbir pişmanlığım yok. Yine olsa, yine gi-rerdim. Annemler merak ediyorlar, biraz da çevre baskısı var, kız olduğum için, "bu sabah çıkıp akşam geliyor, ne yapıyor dışarlarda" diyorlarmış. Abim birkaç kere geldi yanıma, "oturacaksınız ne olacak" diyor. Burası devam ettikçe direnişe katılacağım. Sona erdirdikle-rinde ise bir yere girip çalışmak istiyorum. Amacımız sendikalı olarak işe dönmek. Sen-dika fabrikaya girdiği zaman bütün Düzce ayağa kalkacak. Yan tarafta çalışanlar var bazen konuşuyoruz. "Ne olacak" diyorlar, "kazana-cağız" diyoruz, "biz de girmek istiyoruz" di-yorlar. Onlar da bizi bekliyorlar. Bayramdan sonra epey bir işçi alındı. 150'ye yakın işçi alınmış, hepsi kadın, aynı miktarda işçiyi atarlar herhalde, kimsenin garantisi yok.

Siz en genç direnişçisiniz galiba?

Evet. İsmim **Meltem Sine**, 19 yaşındayım. 14 aydır çalışıyordum. Burası benim ilk işye-rim. Sendika hakkında bilgim vardı, çünkü babam sendikal bir işyerinde çalışıyordu. Ben de dışarı çıktığımızda en çok mesajlardan rahatsız oldum, arkadaşlarımıza 'sapık' dediler. Sendika başkanına kötü laflar söylediler.

Sizce nasıl devam eder, direniş?

Atike: Eşim "tepkisiz toplum olduğumuz sürece sefil yaşamaya alışacağız" diyordu. Aldığımız 400 Lira, bu paraya her yerde iş bulurum, sesimizi yükseltmemiz lazım. Sa-vaşmadan kazanmak yok... Moralimiz çok yüksek. Yaşamak değil, insani şartlarda yaşa-mak, önemli. Direnmeye devam ediyoruz. ●

Meltem Sine

Sendikayı DESA'ya koyana kadar devam

DESA direnişçilerinden Emine Aslan

Emine Aslan'nın hikâyesini gazetelerden okumuşsunuzdur.

Sendikaya üye olduğu için işten çıkarılan Emine Aslan, çocukları ve eşi ile birlikte uzun süredir fabrika önünde direniyor... Sendikalar, demokratik kitle örgütleri, onunla dayanışma içindeler. Kadın örgütleri ise ona destek için bir dayanışma platformu kurarak, her hafta, şehirdeki muhtelif DESA mağazaları önünde eylem yapıyorlar. Petrol-İş Sendikası'nın da eski bir üyesi olan Emine Hanım bize hikâyesini anlattı...

Kendinizi tanıtabilir misiniz, kaç yıldır işçisiniz, kaç çocuğunuz var, eşiniz çalışıyor mu, daha önce sendikalı bir işyerinde çalıştınız mı?

İsmim Emine Aslan, 1985 yılından beri çalışıyorum, arada boşluklarım da var doğumlardan dolayı. Dört çocuk annesiyim. 86 ile 88 yılları arasında Koroza Plastik fabrikasında çalıştım. Biz orada örgütlenme mücadelesi vererek Petrol-İş Sendikası'nda örgütlendik. Üç sene sonunda adam işyerini taşıdı, sendikayı düşürdü, biz peşine gidemedik, başka işlere girdik. 2000 yılında DESA'ya girdim. İşe başladığım günden beri koşullar çok kötüydü, sürekli mesai yapıyorduk, insanlar devamlı aşağılanıyordu, bağırıyorlardı...

Kaç yaşından beri çalışıyorsunuz, küçük çocuklarınız kaç yaşında?

20 yaşından beri çalışıyorum. İlk başladığım işyeri

bana sigorta yapmıştı. Bu DESA'ya başlasaydım, yapmıştım demek ki ilk olarak. 9 ay sigorta yapmadılar, bizim ve sigortacıların baskısıyla bizi zorla sigorta yaptılar. Kızım 12 yaşında, oğlum 15 yaşında...

Ne iş yapıyordunuz?

Astar kontrolcüsüydim, ara kontrolcu. İlk başlarda dokuz ay bizim sigortamız yapılmadı, sigortacılar geldiğinde bizi çatılara saklıyorlardı. Üzerimizde çatı da yoktu. Şubat ayının soğuşunda ayaza betona çıkıyorduk. Bazen arka kapıdan dışarıya mahalleye atıyorlardı bizi.

50-60 kişi birden dışarıda bekleyorduk. Eşyalarımızı ise çorba gibi iş arabalarına atıyorlardı. Biz dışarıdan alıp öyle giyiniyorduk., soğukta karda.

Kaç kişi çalışıyordu?

500 kişi vardı. Düzce'deki fabrika daha önce Beylikdüzü'ndeydi o zaman. Çalışan

sayısı 800'ün üzerindeydi. Şimdi 600'e yakın işçi var. Bizim fabrika erkek ağırlıklı.

Örgütlenmek, sendikalaşmak nasıl aklınıza geldi, anlatabilir misiniz?

Ben daha önce sendikalı çalıştığım için sendikalı bir yerde çalışmanın avantajlarını biliyorum. Bir komşumuzun tavsiyesi ile Deri-İş Sendikası ile görüştük. Önce kendim üye oldum, daha sonra arkadaşlarımı eve davet ederek, Nuran Hanım ve Musa Bey'le görüştürdüm, onları da üye yaptık. Üye olacağım deyip, üye olmayan bir arkadaşımız bizi ispiyon edince, olan oldu. Tekstili ben DESA'da öğrenmedim, bir numaralı elemandım içeride. Dışarıdan yeni eleman geldiğinde hep bana verirlerdi, "Emine Ablam işi göster" diye. Sendikalı olduğumu öğrenince "işte hata yapıyor" diye ihtar üzerine ihtar vererek çıkarıldılar. Aynı gün içinde iki ih-

tar verdiler. Akşama kadar da o ihtarları bana imzalatmaya çalıştılar. İmzalamadım. "Bu hataları ben yapmadım, kabul etmiyorum" dedim. Bunun üzerine üstüne karşı geldi diye de eklemişler ihtarlara.

Tazminat almadan filan öyle mi?

Evet, müdür bana "bu şekilde seninle çalışamayacağız" dedi. "Ya benim sekiz senem ne olacak, 144 saat mesaim, 2 senelik yıllık iznim ne olacak?" dedim.

"DESA'da tazminat verildiği görülmüş mü?" dedi... Beni 25/2'den işe zarar verdiğim ve üstüme karşı geldiğim için atmışlar... Bu maddeye tutturmuşlar. Eve gidince sendikayı aradım, "yarın sabah geleceğiz" dediler, geldiler. Fabrikanın önüne gittik. Görevliye "Emine Ablamı işten çıkarmışlar gerekçe ne?" diye sordu Nuran Hanım, içeri girmek istedi, onu içeri almadılar beni aldılar. Bana yine ka-

ğitları imzalatmaya çalıştılar. Ben “imzalamıyorum, bu suçlamaları kabul etmiyorum, bana iş verin ben çalışmak istiyorum” dedim. “Yok” dediler.

“Paramı veriyor musunuz?” diye sordum tekrar. “Veremiyoruz” dediler. “O zaman ben de işe alınana kadar sendikamla birlikte işin önünden ayrılmıyorum” dedim. Dışarı çıktım, beş dakika sonra beni tekrar aradılar. Akşam bana iş bitti dedi, sabah geldim iş istedim işimi vermedi, para istedim paramı vermedi, şimdi beni niye çağırıyor. “Nuran Hanım’la birlikte girerim içeri, git söyle” dedim görevliye. Gidiş o gidiş, bir daha kimse gelmedi. Biz burada akşama kadar bekledik, ertesi gün yine akşama kadar bekledik. İnönü Mahallesi’nde oturuyorum ben, fabrikanın hemen bir alt sokağında. Nuran Hanım gidince evime döndüm. Telefon üzerine telefon ediyorlar, ‘gelin anlaşalım’ diye. Eşim, ben, kızım, üçümüz gittik. “Anlaşalım abla al şu parayı git” dediler. 8 milyar veriyor, maaşımı da veriyor, senelik iznimi de veriyor, “altını sen söyle” diyor bir de. “Burada perişan olacaksın, rezil olacaksın abla” diyor bana. Ben de “ne gerekiyorsa yapacağım” dedim. İki gün önce akşam bana “sen şimdi

git, yarın ötekilerle de görüşeceğim dediniz, sendikaya üye yaptığım arkadaşları aynı bana yaptığınız gibi beş kurusuz kapıya koyacaktınız, şimdi ne oldu?” dedim. İçeride çalıştığım halde doğalgazım kesikti, adam dolarlarına dolar katarken bana verdiği 486 YTL. Mart’ta zam yapıldı, onu da üç ay aldım. Dört ay almak nasip olmadı. Hâlâ alamadım.

Ücret zaten çok düşük-müş...

Çalıştığım halde doğalgazım kesiliyor, faturalarımı ödeyemiyorum, onun döviz üzerine döviz koyması bizim sayemizde oluyor. Kapıya çıkınca, “sendikan açtırır artık doğalgazını, faturalarını da o yatırır” dediler. İçeride çalışırken ezmeyi biliyorlar. İşte böylece kapıya çıktım, orada beklerken bizi gözaltına aldılar. Sefaköy Karakolu’na gittik, bizi ziyarete gelen sendikadan iki arkadaş da vardı. Bize kaldırım işgal cezası kestiler, dört kişiye ayrı ayrı 62 Lira. Cuma günleri işçileri namaza götürmek için altı otobüs çevik kuvvet, biz iki kadın oturuyoruz orada. Devletin çevik kuvvetinin aldığı paralar kimden çıkıyor, yine bizden çıkıyor. Biz vergi veriyoruz, bize gözdağı verilmek üzere dönüyor paramız bize. Ben bunları hak etmedim. Bu

bir Anayasal hak, milletvekilleri, başbakan, cumhurbaşkanı imzalamış mecliste bunları, yasaksa imzalamasaldı. Ama sendikalaşma hakkı kağıt üzerinde kalıyor. Ben bunun kağıt üzerinde kalmasını istemiyorum, bugün ben kullanayım, yarın benim çocuğum kullansın, başka çocuklar kullansın, işçi sınıfından başka arkadaşlarım kullansın. Direniyorum, direnmeye de devam edeceğim. 101 gündür oradayım. Dördüncü ayı yarıyorum. Kışın da duracağız. Sendika bize bir araba verdi. Eşim de, çocuklarım da yanımda, eşim, sendikam ve bana destek olan duyarlı insanlarla bekliyoruz fabrika önünde. Dışarıda ne kadar güzel insanlar varmış. Biz içerideki işçiler bunların hiçbirini bilmiyoruz. Biz işçiler haklarımızı bilsek, beraber olsak, el ele versek, her yerde çatır çatır haklarımızı alırız.

Haklı olmak, direnmek, saygı duygusu uyandırıyor insanlarda değil mi?

Evet, geliyorlar, bana güç veriyorlar. Ama altı araç çevik kuvvet geliyorsa, bu patronun bize gözdağı vermek istediğini gösterirken, diğer yandan da korktuğunu gösteriyor. Şimdi bana, “firma adına özür diliyoruz, ver elini öpeyim” diyorlar. Bekleyeceğim, çünkü sekiz senemi vermişim ben, sabah 8.30’da giriyorum işe, çıkış belli değil. Durmadan mesai yapıyorduk, sorarsın, bazen 10 derler, hadi 11 olur çıkamazsın, gece 12 olur çıkamazsın, hadi sabahlarsın. Sabah olur yine gidemezsin, ertesi gün akşam giderisin. Bir saat mola verirler, uzanacak yer yok, altına eski karton parçası alırsın, onun üzerinde uyursun. Televizyona çıkmış, “bu sene 80 milyon Dolar ciro yaptım” diyor, hani benim

cirolar nerede? Doğalgaz kesik, elektriğim kesik. Sen bana çok para verdin de ben onu eğlencelerde, şuralarda buralarda mı yedim? Sekiz sene çalışıyorsa bir insan onun maaşı ihtiyaçlarını karşılamalı en azından, emeğinin karşılığını almalı.

Sizinle dayanışan bir grup kadın var, o konuda neler diyorsunuz?

Destek veren herkese çok teşekkür ediyorum, onlar olmazsa, maddi, manevi destekleri olmazsa ben orada bekleyemezdim. İçeride üretim var, tırlar gelip yükleme yapıyor. Bir kadın orada oturuyor, kimin umurunda. Dışarıdan duyarlı insanlar Emine Abla’ya destek için gelip basın açıklaması yapmasa, kalabalık oluşmasa, patron bizi hiçe sayacak. Pek çok sendikacı da geldi, diğer sendikalardan da insanlar geldi destekledi. Zeytinburnu’ndan, Halkalı’dan gelenler var. “Abla burada sizin başarınız bizim de başarımız” diyenler var. MHP ile AKP harici siyasi partilerden insanlar da geldiler.

Ne zamana kadar devam diyorsunuz?

‘Başarıya ulaşana kadar devam’ diyorum. ‘Sendikayı DESA’ya koyana kadar devam’. Yıllardır insanlar ezilmiş. dokuz-on sene çalışıp tazminatını almadan gidenler var. Bütün bunların düzelmesi için... Belki ben yararlanamayacağım, ama bizden sonra gelecek olanlar, benim çocuğum, diğerlerinin çocukları, yeter ki bir yerlerde bir şeyler olsun. Gurur, onur meselesi oldu benim için. Umarım iyi sonuç alırım. Biz içeride kafesteki kuş gibiyiz. Kafesteki kuş ne bilir? Doğada hangi dere, hangi ağaç var? Biz de öyleyiz. Dışarıya çıkınca hiç tanımadığım insanlar geliyor, destekliyor. ●

Kadın taleplerinin sendikal politikalara katılması gerekiyor

Nuran Gülenç Deri-İş Sendikası'nda örgütlenme uzmanı olarak görev yapıyor. Emine Aslan'la başlangıçtan beri beraberler... İki kadın, hakarete de uğramışlar, karakola da düşmüşler... Nuran Gülenç'ten DESA Direnişi'ndeki sendikal süreçleri öğrenmek istedik.

Sizi tanıyalım, süreç nasıl başladı biraz onu anlatır mısınız?

İsmim Nuran Gülenç, 10 yıldır Deri-İş Sendikası'nda eğitim ve örgütlenme uzmanı olarak görev yapıyorum. DESA süreci Mart ayında Düzce'de başladı. DESA, 1200 işçi çalıştıran bir firma. Türkiye'nin en büyük deri firmalarından biri. Çorlu'da tabakhane, Düzce ve Sefaköy'de konfekcionu var. Üretimini yüzde 80'ini yurtdışına ihraç ediyor. Çanta, giysilik, kemer, cüzdan üretimi yapıyor. Uluslararası markalara üretim yapıyor olması, sosyal davranış kurallarını benimsediğini ilan eden bir firma olması, sendika olarak bizim örgütlenme faaliyeti yürütmemize neden oldu.

Düzce'de ne zaman örgütlenmeye başladınız?

Düzce'de Nisan 2006'da fabrikayı açtılar, esasında iki sene kadar beklemedik otursun biraz, ne yapacakları belli olsun, diye. Daha sonra araya girdik. Sefaköy'de de rahatsızlık vardı, ilişkilerimiz olan insanlar vardı, ama ete kemiğe bürünmemiştik çalışmalarımız henüz. Düzce'de ise 600'ün üzerinde insan çalışıyordu. Bazı olumsuzluklar yaşanmış. Orada işçilerle yaptığımız bir toplantıdan sonra sendika çalışması yapmaya karar verdik. O arkadaşımızın çalışmasıyla üyelikler başladı. İşverenler anında duydu. 29 Nisan'da 5 üyemizi işten çıkardılar, Düzce'ye gittik. Ertesi gün 5 kişiyle direnişi başlattık. 5 Mayıs'a kadar peyder pey işçi çıkarıldı ve çıkarılan işçi sayısı 41'e ulaştı.

Kadın erkek sayısı ne kadar DESA'da?

Sefaköy'de 500 kişi çalışıyor. 150 kadar kadın işçi var, erkek ağırlıklı. Düzce kadın ağırlıklı, Sefaköy erkek, burada 150 kadın işçi var. Çorlu'da ise tabakhane olduğu için kadın sayısı az, 50 civarında.

Kadın erkek oranı ne çıkartılan işçiler arasında?

Şu anda 13 kadın var. Düzce'nin özelliğinden kaynaklanan bazı sorunlar yaşıyoruz. Organize Sanayi Bölgesi yeni kuruldu. Sendikal mücadeleye, direnişlere pek alışık değiller, işçilik bilinci henüz oturmamış. 2005 yılında kurulmuş Organize Sanayi Bölgesi. Normalde

evden çıkamayan kadınların direnişe gelmesi oldukça zor esasında, ama orada ete kemiğe bürünmüş bir direniş var. Devam ediyor. Sendikalar çok destekledi. Düzce Emek Platformu, siyasi partiler de destekledi.

İşverenler niye böyle bir tavır takınıyorlar, örgütlenme süreçlerinde?

Ne kadar yasal hak denilse de, bir yerlerde yazsa da Türkiye'de işverenlerin sendikalara karşı korkunç bir tahammülsüzlüğü var. Düzce'de işverenlerin çok ciddi bir biçimde yerel yöneticilerle birlikte hareket ettiklerini gördük, orada bir validen randevu almamız sorun oldu, alamadık. Belediye başkanı ile randevu almamız sorun oldu, alamadık. Organize'ye sokulmadık, Savcılık'tan karar çıkardılar, küçük yerlerde işverenlerin etkileri daha fazla oluyor. İki gün içeri almadılar. Daha sonra Jandarma'yı şikayet ettik, yazışmalar yapıldı, soruşturma açıldı, bir şey çıkmadı, ama onların biraz geri çekilmesine neden oldu. Sürekli mesajlar atarak bizi rahatsız ettiler. İşçiler oradan gitsin diye belli periyotlarla sular sıkıldı, insanlar ıslatıldı. Mahkeme sürecinde bu sefer işveren sendikaya da kara çılmaya başladı. Biz DESA patronu ile 'bu kadar da olur mu' diyebileceğimiz gayri ahlâkî çok şey yaşadık.

En büyük dayanaklarımızdan biri DESA patronunun uluslararası markalara çalışıyor olmasıydı. Mark&Spencer'i harekete geçirdik. Düzce, ağırlıklı olarak İtalyan marka Prada'ya üretiyor. 2008 sonuna kadar anlaşmaları var. İtalya'da sendika var, onu da harekete geçirmek istiyoruz. Uluslararası sendikal dayanışmayı da harekete geçirmek istiyoruz.

Bu süreçte sendikal dayanışma nasıldı?

Türkiye'de Türk-İş bünyesinde dayanışmaya olumlu bakan sendikaları, duyarlılık gösteren sendikaları, Şubeler Platformu'nu hep yanımda bulduk. Petrol-İş Sendikası başlangıçtan itibaren bizi destekledi, basın açıklamalarına katıldılar, maddi manevi yardım yaptılar, gıda yardımı yaptılar. Genel Başkanınız Mustafa Öztaşkın ziyaretimize geldi. Tek-Gıda İş'ten, Tümtis'ten, DİSK'ten, Basın-İş'ten, pek çok sendikadan dayanışma amacıyla Düzce'ye geldiler.

Ne umuyorsunuz?

Örgütlenmede başarı ister bir sendika tabii. Ama her örgütlenme deneyimi başka bir deneyim. DESA'da da başarılı olmak için her yolu deniyoruz. Her örgütlenmenin başarısızlık boyutu da var. Başarısızlık yaşamamak için emek ve çaba harcıyoruz. Markaların kendi içinde kabul ettikleri sosyal sorumluluk çerçevesindeki davranış kurallarını DESA'ya da uygulatması gerekiyor. Markaları harekete geçirmemiz şart. Bu sendikalar için önemli bir kazanım olacak.

Marka baskılarını canlandırmak için dünyada tüketici boykotları da yapılıyor. Türkiye'de böyle bir deneyim yaşanmadı. Ama bu iş de artık gündeme getirilmeli. Neleri tükettikleri hakkında insanları bilgilendirmek, hak ihlalleri karşısında tüketicilere de bir şeyler yaptırmak gerekiyor. Yörsan'da yapıldı. Sendikal mücadele açısından bu önemli bir imkân.

DESA Direnişiyle Dayanışma Kadın Platformu nasıl oluştu?

DESA direnişiyle Dayanışma Kadın Platformu'nun oluşumu Emine Abı'nın dışarı çıkmasıyla başladı. Daha önce Novamed Grevi esnasında pratiği olan bu oluşum, tekrar bir araya gelerek direnişe destek oldu. Kadın dayanışması çok önemli. Kadınların toplumdaki duruşları, sistemin onların üzerine yükledikleri sorumluluklar gerçekten de fazla. Bunun öne çıkarılması, bir duyarlılık yaratılması önemli. Novamed Grevi ve orada oluşan kadın dayanışması benim takip ettiğim bir süreçti. Bunun DESA'da gündeme gelmesini olumlu ve anlamlı buluyorum. Sendikalar da kadın boyutunun öne çıkarılması kadın işçilerin yaşadıkları sorunlar hakkında da insanların kafa yormasıyla mümkün olacaktır. Kreşler, emzirme odaları artık unutuldu. İşyerindeki taciz, çok fazla dile getirilmiyor. Bunlar artık gündeme gelmeli. Kadına özgü her şey unutturulmaya çalışılıyor, o yüzden 'kadın' demek gerekiyor. Kadın olarak ezildiğimizi, özel taleplerimizi dile getirmek gerekiyor. Bu taleplerin sendikal politikalara da katılması gerekiyor. Sendikalarda kadınların üzerindeki yüklerin ortadan kaldırılması için bir şeyler yapılmalı artık. ●

Petrol-İş Sendikası

‘Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalıştayı’ndaydı

Friedrich Ebert Vakfı ve Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi’nin (KEİG) ortak katkılarıyla hazırlanan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalıştayı, 3 Kasım 2008 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi Rektörlük binası toplantı salonunda yapıldı.

KEİG Platformu dışında kadın ve sivil toplum örgütleri, belediye, sendika temsilcilerinin de bulunduğu toplantı 13.30’da başladı.

İlk sunumu İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden **Prof. Dr. Gülay Günlük Şenesen** yaptı. Genelde, izlenen makroekonomik politikaların, özelde ise sunulan kamu hizmetlerinin toplumdaki sonuçlarının cinsiyet boyutu olduğuna dikkat çeken Şenesen, politikaların mali yansımalarını kapsayan bütçe de cinsiyetlerarası eşitsizliğin üretilmesinin aracı olduğunu vurgulayarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme gerektiğine dik-

kat çekerek bu bütçeyi şu şekilde tanımladı “*Toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme kadın ve erkeklerin, kız ve erkek çocukların gereksinimlerinin karşılanmasında kamu kaynaklarının hakça kullanımını ve kamu gelirlerinin yükününün hakça üstlenilmesini gözeten bütçedir.*”

Türkiye’nin son dönemlerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarına belli ölçülerde önem verdiğini söyleyen Gülay Günlük Şenesen, “*Bu süreçte TBMM’de gerek komisyon ve gerekse genel kurul düzeylerinde hem merkezi hem de kurumsal bütçe değerlendirmelerinin ilgili stratejik planlar bağlamında yapılması önem kazanmaktadır.*

Komisyonlar hem kamu politikalarının, hem de ilgili harcama ve gelir planlarının cinsiyetlerarası eşitlik perspektifiyle değerlendirilmesini benimsemeli, en yalın ifadeyle politika sonuçlarının kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin ayrı ayrı tanımlanmasını talep etmelidir. Bu kapsamda, bütçe önerilerinin değerlendirilmesinde çeşitli uzman ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak katılımcı ve saydam bir süreç benimsenmelidir” dedi.

Daha sonra toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda uzman **Ailsa McKay** İskoçya’da kadın örgütlerinin bir araya gelmesi ile oluşturulan İskoçya Kadın Bütçeleme

Grubu’nun deneyimlerini anlattı. Bütçenin maliyeye ilişkin değil politikaya ilişkin bir yapı olduğunun altını sık sık çizen Mc Kay, kadınların bütçeden yeteri kadar pay almak için politik pazarlıkta güçlü olmalarını ve ilk iş olarak kadınların bütçe hazırlanma süreçlerini öğrenmeleri gerektiğinin altını çizdi.

KESK, Eğitim-Sen, Tek-Gıda İş Sendikalarından temsilcilerin de yer aldığı toplantıya, Petrol-İş Sendikası’ndan Genel Mali Sekreter İbrahim Doğangül, Muhasebe Servisi’nden Elif Ülker ve Petrol-İş Kadın Dergisi katıldı. ●

Neden sendikalı olmalıyız?

Çalışma sürelerinin kölelikten farklı olması için sendikalı olmalısın.

Sosyal haklara sahip olmak istiyorsan sendikalı olmaktan başka yol yok. İşverenler sosyal hakları ancak kendileri ile özel işbirliği yapan yada kendilerine yaltakçılık yapan, yalvaran işçilere verirler. Onurlu bir işçinin ise buna ihtiyacı yoktur. Onurlu bir işçi çalışma arkadaşları ile birlik olur, hakkı olanı ister ve kazanmasını bilir.

Sendikalı değilsen sosyal güvenlik hakların yok demektir.

Eşit işe eşit ücret ve insanca yaşanacak bir ücret almak sendikalı olmakla gerçekleşir... İşçilerin sendikalı olmadığı işyerlerinde ücret artışlarının ne zaman yapılacağı, ne oranda yapılacağı da belli değildir. Oysa işçiler sendikalı ise, herkesin ücreti sözleşme ile belirlenir. Eşit iş yapan herkes eşit ücret alır. Kimseye farklı muamele yapılmaz, yapılamaz.

İşçi sendikası ise, herhangi bir şekilde iş bırakarak hak aramak isterse, işveren onu işten atabilir. Hem de beş kuruş tazminat vermeden. Bu nedenle hak aramanın en iyi ve güvenilir yol-

larından biri sendikalı olmaktır.

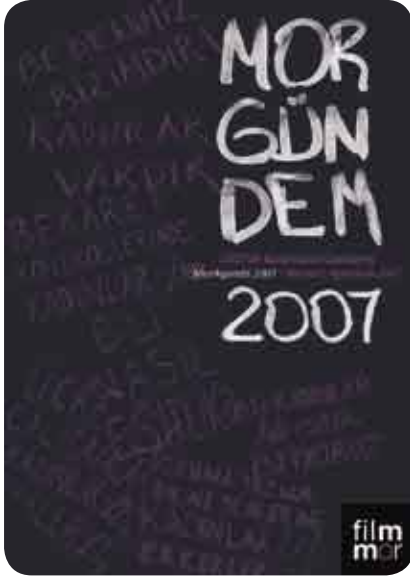
Sendikalı olmak işçiler için bir koruma kalkanına sahip olmak demektir. İşçiler ne kadar sıkı bir birlik kurmuşlarsa, bu kalkanın zırhı o kadar sağlam demektir.

Sendikalı olmak işyerinde çeşitli konularda söz sahibi olmak demektir... Sendikalı olmaları sayesinde işçiler işyerinde ezik, başları önde olmak yerine, işleri hakkında söyleyecek sözleri olan, işyerinde olup bitene müdahale edebilen saygın birer işçi olurlar.

Sendika.org

Mor Gündem 2007 kitap ve CD'si çıktı

Filmmor Kadın Kooperatifi tarafından her yıl hazırlanan ve yılın önemli kadın olaylarının içinde yer aldığı ve AB tarafından finanse edilen Morgündem 2007 kitap ve CD'si geçtiğimiz günlerde çıktı. Anayasa Kadın Platformu çalışmalarından seçimlerde kadına, kadına yönelik şiddet kampanyasından Novamed Grevi ile Dayanışma Kadın Platformu'nun etkinliklerine kadar bir dizi eylemin hikayesini, fotoğraflarını ve filmlerini MOR GÜNDEM 2007 bulabilirsiniz.

Kitabın tanıtım yazısından:

Morgündem 2007 ile kadınların 2007 yılındaki örgütlü hak arama, değiştirme emeklerinin bir yılını belgelemeye, kaydetmeye çalıştık. Bu yoğun ve yaygın emeği bugün ve gelecek için kaydetmek, görünür kılmak önemliydi. Ev içinde, ev dışında yani hayatın her alanındaki yoğun emeğimizin görünmez, ürettiklerimizin anonim ya da değersiz addedilmemesi ve tüm bu emeğin kayıt dışı, tarih dışı kalmaması için önemliydi...

Medyada Cinsiyetçiliğe Son! kitabı çıktı

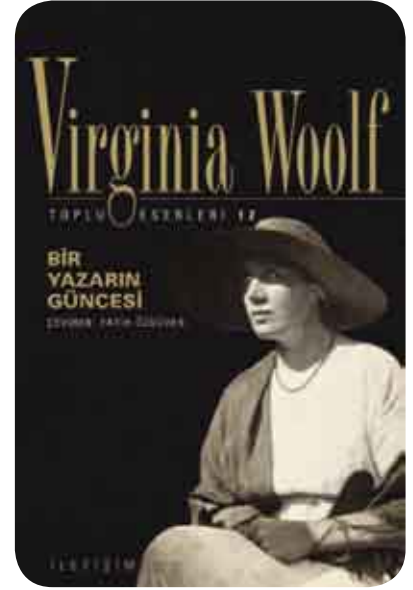

Kadınların medyada yeterince temsil edilmediğini, kadın haklarının hiçe sayıldığını, reklamlarla, televizyon programlarıyla, gazete ve çeşitli medya araçlarıyla kadına karşı cinsiyet ayrımcılığının körüklendiğini savunan ve buna karşı bir muhalefet oluşturarak sürece müdahale etmeyi hedefleyen Kadınların Medya İzleme Grubu MEDİZ, geçen sayımızda da ayrıntılarına yer verdiğimiz Medyada Cinsiyet Ayrımcılığına Son! kampanyasını kitaplaştırdı.

Medyada Cinsiyetçiliğe Son! kampanyası süresince yayınlanan görsel malzemeleri ve bültenleri içeren kitapta ayrıca haber programlarında, reklamlarda, dizilerde kadınların ele alınış biçimlerine değiniliyor.

Kitapta ayrıca kampanya süresince MEDİZ tarafından düzenlenen 'Cinsiyetçi Olmayan Medya İçin' konferansının sunumları ve 'Medyada Kadınların Temsil Biçimleri' araştırmasının sonuçları da yer alıyor.

Bir Yazarın Güncesi Virginia Woolf

Virginia Woolf ünlü bir İngiliz kadın romancı. 25 Ocak 1882'de Londra'da dünyaya gelen Woolf, roman türünde yaptığı özgün katkılarla ismini edebiyat tarihine yazdırmış bir isimdir.

Kadın hakları mücadelesine yaptığı katkılarla da bilinir. Onun Türkçe'ye de çevrilen **Kendine Ait Bir Oda** isimli kitabı kadınların hiçbir zaman bir çalışma odası olmaması gerçeğinden hareketle onların yazım dünyasında yeteri kadar yer alamadığını anlatır. Bilinç akışı tekniğini en iyi kullanan yazarlardan biridir Woolf. Geçtiğimiz yıllarda yaşam hikâyesini konu alan bir film de gelmişti ülkemize. Bu kez Woolf'un güncesi, **Bir Yazarın Güncesi** başlığı altında Fatih Özgüven tarafından Türkçe'ye kazandırıldı.

Woolf 1915 yılında düzenli olarak günce yazmaya başlamış, bu alışkanlığını 1945 yılına kadar sürdürmüş... Ölümünden dört gün öncesine kadar yazmış günlüğünü. Eşi Leonard Woolf onun ölümünden sonra 26 ciltlik güncenin yazarlığı ile ilgili bölümlerini yayımladı.

Yani günce, seçilmiş parçalardan oluşuyor, Leonard Woolf, Virginia'nın güncesi için şöyle yazıyor: "Ö de kısmen bütün günce yazarlar gibi yaptıklarını ve insanlar, hayat ve evren hakkında düşündüklerini yazmak amacıyla günce tutmuştu. Ama güncesini bir yazar, bir sanatçı olarak çok kişisel bir biçimde de kullanmıştı."

Bir yazar nasıl yazar, yazarken neler okur, ya çevresi bu okuma yazma ve düşünme süreçlerinde onu nasıl besler? Virginia Woolf'un günlükleri günümüzde neden büyük romancıların daha seyrek yetiştigi dair önemli veriler barındırıyor.

Hastalıklar, ruhsal bunalımlar, fakat hiçbir biçimde ara verilmeyen yazma, okuma uğraşı. Günlüklerde kullanılan çok özel bir dil var. Yaşanılan ortamın, havanın, giyim kuşamın betimlenmesi insanı bambaşka zamanlara götürüyor...

Edebiyata meraklıysanız **Bir Yazarın Güncesi**'ni mutlaka okuyun...

ZÜHRE dergisini okumalısınız!

Sizlere bir de dergi tanıtmak istiyoruz. Adı: **Zühre**. O bir kadın sağlığı ve sağlık hakları dergisi, **Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği** tarafından çıkarılıyor. 4. sayısında kadınların sağlık hakları hakkında bilgilendirici yazıların yanı sıra kendi kalemlerinden hastalık ve doğum gibi özel deneyimlerine de yer veriyorlar. Mesela gebelik ve doğum hakkında anılar ve fikirler adlı köşede kadınlar kendi gebelik ve doğum anılarını anlatıyorlar. Çok keyifli ve öğretici. Zühre'nin internet adresi de var: www.zuhredergisi.org İsteyen okurlarımız **0212 534 41 33** No'lu telefonu arayarak ücretsiz olarak bu faydalı dergiye ulaşabilirler.

Fatma Aliye:

Türk Lirası'nda yer alan ilk kadın

Kullandığımız paraların yüzünde daha önceleri kadınları sadece fındık toplayan kadınlar olarak görmüş-tük. Nihayet 2009'dan itibaren, 50 TL'nin arka yüzünde Türk edebiyatının ilk kadın romancısı Fatma Aliye'nin portresi yer alacak. Portrenin sol tarafında Fatma Aliye'nin edebiyatçı ve felsefeci kişiliğini vurgulayan hokka, tüy kalem, kağıt ve kitap motifleri bulunuyor. Peki kimdir Fatma Aliye Hanım?

Fatma Aliye, 29 Ekim 1864'te İstanbul'da bir konakta dünyaya gelmiştir. Osmanlı döneminde roman, felsefe ve çeviri alanlarında ilkleri başaran bir kadındır. Babası Osmanlı devletinin üst düzey yöneticisi, hukukçu, ünlü tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'dır. Ali Sedat isimli ağabeyi ve Emine Semiye isimli kız kardeşi vardır. Emine Semiye (1864-1944) onun kadar olmasa da dönemin ünlü kadınlarından. Selanik'te çıkan *Kadın ve Mehasin* isimli kadın dergilerinin yanı sıra ve *Hanımlara Mahsus Gazete* ve *Hanım* gibi dönemin diğer önemli kadın dergilerinde makaleleri yayınlanmış, *Şefkat-i Nisvan* adlı derneği 1898'de Selanik'te ve 1908'de Edirne'de kurarak, yoksul kimsesiz kadınlara çeşitli yardım yapılmasını sağlamıştır.

Meclis üyesi olan babası, Fatma Aliye üç yaşındayken Halep'e vali olarak tayin edildi. 1866-1868 yılları arasındaki dönemi ailece Halep'te geçirdiler. 13 yaşındayken babası bu kez bir yıl görev yapacağı Yanya Valiliği'ne tayin edildi aile üyeleri burada 6 ay kaldılar. Konak eğitiminin yetiştirdiği ilk entelektüel kadınlardan biri olan Fatma Aliye'nin yetişme biçimi, hem yüksek bir Osmanlı bürokratinin konağındaki yaşantıdan, hem de Osmanlı'da toplumsal ve hukuksal anlamda Batılı değişimlerin başlatıldığı Tanzimat sonrası dönemin kültürel ortamından derin izler taşır. Okula gönderilmedi. Zaten yaşadığı dönemde kadınların lise ve üniversite düzeyinde gidebileceği herhangi bir okul yoktu, bu fırsat sadece erkeklere tanınıyordu. 13 yaşına dek evde özel eğitim aldı. Babası kızına Arapça, tarih ve felsefe dersleri

vermiş, ayrıca özel hocalardan Fransızca, tarih, edebiyat, felsefe, fizik, kimya ve matematik dersleri aldı. 1875'te babası Maarif Nazırlığı'na tayin edildi. Aynı yıl, Fatma Aliye 14 yaşındayken, kendisine artık erkek hocalardan ders alamayacağı, Selamlıktan Haremlige geçmesi gerektiği söylendi. 1878'de babası bu kez Suriye Valiliği'ne tayin edildi, ailece Şam'da 9 ay kaldılar. 1879 yılında 17 yaşındayken kendinden 9 yaş büyük olan Sultan Abdulhamit'in yaverlerinden Kolağası Mehmet Faik Bey'le evlendirildi. Bu bir aşk evliliği değildi, ayrıca Faik Bey bilgi ve kültür açısından Fatma Aliye'nin hayli gerisindedir. Hatta, bir süre kocası

tarafından roman okuması, Fransızca'yla ilgilenmesi bile engellenmeye çalışıldı. Hatice (1880- ?), Ayşe (1884-1967), Nimet (1900-1972), Zübeyde İsmet (1901-?) adlarında dört kızı oldu. İkinci doğumundan sonra ağır bir hastalığa yakalandı, toparlanması çok zor oldu.

Ahmet Mithat Efendi hocasıydı

Kocas 1885 yılında 11 aylığına Konya'ya görevlendirildiğinde, çocuklarıyla İstanbul'da kalan Fatma Aliye, kocasının yokluğunda yazma faaliyetine geri dönme fırsatını buldu. Yazma konusundaki azim ve direnci karşısında, kocasının olumsuz tavrında değişiklikler oldu, onu yayın faaliyetinde teşvik etmeye bile başladı. İlk olarak Fransızca'dan çevirdiği George Ohnet'in *Völonte* adlı romanı 1889'da *Meram* adıyla yayınlandı. Kitabı kendi imzasını koymadı O dönemde edebiyatla uğraşmak kadınlar için pek de hoş karşılanmadığından, çeviriyi "Bir Hanım" imzasıyla yayınladı. Ancak, bu çevirinin bir kadın tarafından yapılabileceğine kimse inanmadı. Uzun süre romanın kim tarafından çevrildiği açıklandı. Fatma Aliye, bu kitaptan sonra-

Kadının toplum içindeki yeri

Fatma Aliye Hanım'ın romanlarında merkez kişiler genellikle genç kızlar ve kadınlardır. Evlilik öncesi ilişkiler, evlilik, aldatılma, yalnızlık, kadının çalışması ve eğitimi, aşk ve sanat romanlarının konuları arasındadır. Yazarın hem romanların-

da, hem makalelerinde, hem de incelemelerinde en çok üzerinde durduğu konu, kadının toplum ve aile içindeki konumudur.

Romanlarını göz önünde bulundurduğumuzda Tanzimat döneminin en önemli meselesi olan 'İyi eş, iyi anne' söyleminin romanlarında öncelikli olarak iyi eş kısmını

vurguladığını söylemek mümkündür. Udi'nin annesiz Bedia'sı, Eni'nin annesiz Sabahat'ı, Muhadarat'ın annesiz Fazıla'sının en temel meselesi, onurunu korumaktaydı. Kendilerini artık sevmeyen, beğenmeyen nişanlı ya da eşlere karşı verilen onur mücadelesi bu romanların konusuydu.

ki yazılarında kimliğini açığa vurmadan Mütercime-i Meram adıyla yazılar yazdı. Kendi adını ilk kez 1892 yılında yayınlanan *Muhadarat* adlı romanda kullandı. İkinci baskısı 1908'de yapılan kitap, aynı zamanda Osmanlı'da bir kadının yazdığı ilk romandır. Bu kitaptan sonra Fatma Aliye imzası dönemin gazete ve dergilerinde görülmeye başlandı.

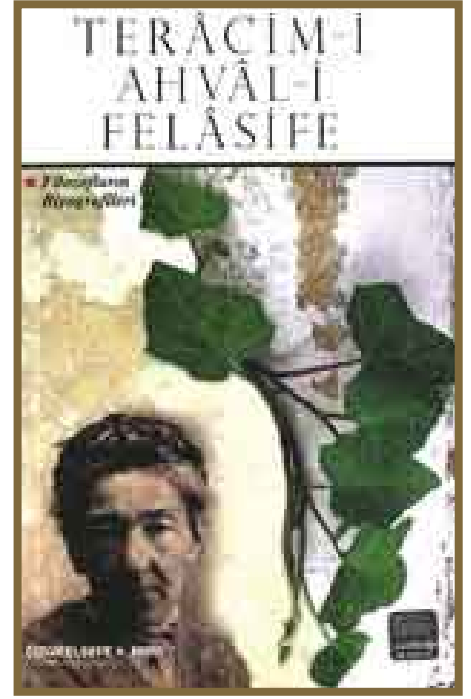
1895-1908 tarihleri arasında 12 yıl boyunca haftada iki kez yayınlanan ve dönemin önemli kadın entelektüellerinin tanıtıldığı, kadın sorunlarının işlendiği *Hanımlara Mahsus Gazete*'de baş muharrir olarak yazılar yazdı. Fatma Aliye, romanlarında kadınlarla ilgili konuları, özellikle evlilik içinde yaşanan sorunları, kadının bu ilişki içindeki kısıtlanmışlığını ve çözüm arayışlarını işler. *Ra'fet* 1898'da, *Udi* 1899'da yayınlandı, romanda Halep'te

açısına sahip olmakla suçlamaktaydı. Kitaplarıyla ve özellikle Fransız gazetelerine yazdığı yazılarla onlara doğudan bir kadın olarak cevap verdi, düşüncelerindeki yanlışlıkları ortaya koyma çabalarına girişti. *Nisvan-ı İslâm* (İslam Kadınları) (1896), *Taaddüd-i Zevât'a Zeyl* (Çok kadınla Evliliğe Ek, Son) (1899) adlı inceleme eserleri, bu amaçla yazdı. *Nisvân-ı İslâm* adlı kitabı Fransızca ve Arapça'ya çevrildi.

Romanlarının konusu kadınlardı

Aydın kişiliğiyle dönemindeki kadınlara örnek olduğu gibi, romanlarında tipleştirdiği kadın kahramanlarıyla ve çeşitli makaleleriyle kadınların dünyasını yansıttı ve kadınların sorunlarına çözüm üretmeye çalıştı. Kadınların geçmişlerini, tarihlerini bilmemeyi önemli bir sorun alanı olarak gördü. *Ünlü İslam Kadınları* adlı eserini, doğuda da kadınların önemli başarılarına imza attıklarını göstermek için yazdı. Kitabı için araştırma yaparken bulunduğu bilgilerden o ana kadar haberdar olmamak onu oldukça şaşırtmıştı. 13. yüzyılda erkeklere eğitim veren 100'e yakın kadın profesör vardı. Aynı şekilde kadınlar tekke şeyhesi olabiliyorlardı. Bu tekkeler günümüzdeki kadın sığınaklarına benzer bir işlev görüyorlar, kocası tarafından kovulan, şiddet gören ya da herhangi bir şekilde aciz duruma düşen kadınları karşılık beklemeden barındırıyordu. Fatma Aliye, nasıl oluyor da tarihimizden bu denli habersiziz sorusunu sormadan edemez. Aynı soru günümüzdeki kadın tarihçilerin de en önemli sorularından biridir.

Fatma Aliye, yazarlığının daha ilk yıllarında, dünya kadın yazar biyografilerine girdi. Ağustos 1893'te ABD'de Chicago'da, World's Exposition Women's

Library tarafından düzenlenen sergide kendisi gidemese de eserleriyle yer aldı. *The Women's Library of the World's Fair Catalogue*'na girdi. 7 yıl sonra bu kez Paris'teki bir sergiye katılma daveti geldi, ancak bu sergiye katılamadı.

Fatma Aliye yazarlığı yanında, dernekçiliğiyle de tanınır. 1897 yılında Yunan harbi sonrasında kimsesiz kalmış ailelere ve gazilere yardım amacıyla, **Cemiyet-i İmdadiye** adında Osmanlı'daki ilk kadın derneğini kurdu. Çalışmaları 1899 yılında Abdulhamit tarafından Şefkat Nişanıyla ödüllendirildi. Trablusgarb ve Balkan Harpleri sonrasında kurulan *Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti* ve *Müdafaa-i Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti* gibi kadınlar tarafından kurulan çeşitli yardım derneklerinde de çalıştı.

Babası ve hocası olan Cevdet Paşa'nın siyasi hücumlara maruz kalması, babasına yapılanları bir haksızlık olarak görmesi ve onu savunmak için *Cevdet Paşa ve Zamanı* adlı eseri yazmasına neden oldu. 19. yüzyıldaki Osmanlı siyasi hayatı ve Bab-i Ali entrikalarını anlattığı eseri 1911 yılında basıldı. Eskiden yakalandığı hastalığın nüksetmesi, kızı Zübeyde İsmet'in tanasür etmesi (Hristiyanlığa geçmesi) ve ülkeyi terk etmesi onu çok yıprattı. Gerek hastalığı gerekse kızının izini bulmak amacıyla 1921-1929 yılları arasında birçok kez yurt dışına çıktı, özellikle Fransa'ya gitti. Kocasını 1928 yılında kaybetti. Hayatının son yıllarında eserleri eskisi kadar ilgi görmüyordu ve ününü de kaybetmişti. Son yıllarını ekonomik sıkıntı ve hastalıklarla mücadele ederek geçirdi, 14 Temmuz 1936 yılında İstanbul'da yaşama veda etti. ●

yaşamına tanık olduğu bir kadın udiyi anlattı. Eser Fransızca'ya da çevrildi.

33 yaşına kadar olan hayatının Ahmet Mithat Efendi tarafından yazıldığı *Fatma Aliye: Bir Osmanlı Kadın Yazarın Doğuşu* adlı biyografisi 1894'de yayınlandı *Hayal ve Hakikat*, adlı kitabı, Ahmet Mithat Efendi ile birlikte yazdı (1892). Fatma Aliye Hanım felsefeyle de ilgilenerek Batılı ve İslam felsefecileri incelediği, *Teracim-i Ahval-i Felâsife* (Felsefecilerin Biyografisi) (1900) adlı eseri yazdı. Batılı yazarları, doğu toplumunu, buradaki kadınları ve İslamı doğru dürüst bilmeden görüş bildirmekle, oryantalist bir bakış

Fatma Aliye Kitaplığı

Eserleri: *Nisvân-ı İslâm* (1892), *Refet* (1896), *Udi* (1898), *Levâiyih-i Hayât* (1898), *Taaddüd-i Zevcât'a Zeyl* (1899), *Terâcim-i Ahvâl-i Felâsife* (1900), *Nâmâdârân-ı Zenân-ı İslâmiyân* (1901), *Tedkik-i Ecsâm* (1901), *İstîlâ-yı İslâm* (1901), *Enîn* (1910), *Kosova Zaferi ve Ankara Hezimet* (1913), *Ahmet Cevdet Paşa ve Zamanı* (1913). **(Türkçeleştirilmiş eserleri)**

Çokeşlilik, Taaddüd-i Zevcât; Fatma Aliye, Mahmut Esat, Haz: Firdevs Cambaz, Hece

Yayınları, 2007.

Refet; Fatma Aliye, Haz: Nurullah Çetin, L&M Kitaplığı, 2007.

Enin; Fatma Aliye, Der: Tülay Gençtürk Demircioğlu, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2005.

Udi; Fatma Aliye, Haz: Ferit Ragıp Tuncor, Selis Kitaplar, 2002.

Hayal ve Hakikat; Ahmet Midhat, Fatma Aliye, Önsöz: Fatih Altuğ, Eylül Yayınları, 2002.

Muhadarat; Fatma Aliye, Haz: H. Emel Aşa, Endurun Kitabevi, 1996.

Ahmet Cevdet Paşa ve

Zamanı; Fatma Aliye, Pınar Yayınları, 1994.

Fatma Aliye Bir Osmanlı Kadın Yazarın Doğuşu; Ahmet Midhat, çev.Bedia Ermat, Sel Yayıncılık, 1994.

Hayattan Sahneler (Levayih-i Hayat); Fatma Aliye, Haz: Tülay Gençtürk Demircioğlu, Boğaziçi Univ.

Ayrıca, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, *Fatma Aliye: Uzak Ülke*; Timaş Yayınları, 2007.

Emel Aşa, *Fatma Aliye Hanım*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1993.

Boşanma

Boşanma bazı kadınlar açısından bir özgürlük vaadi olurken, kimi kadınlar için kabus haline dönüşebiliyor. Hukuk danışmanımız Serap Özdemir, bu önemli konuyu tüm aşamaları ile kaleme aldı.

Boşanma; evliliğin ölüm dışında, kanunda yazılı şartların gerçekleşmesi veya tarafların bizzat şarta bağlı veya şartsız anlaşması suretiyle sona ermesidir. Ülkemizde son yıllarda boşanma sayılarında büyük bir artış gözlenmektedir. Boşanmalardaki bu artışın ağırlıklı nedeni ekonomiktir.

Kadınların sosyal güvencelerinin artmasına paralel olarak boşanma sayısının da arttığı görülmektedir.

01.01.2002 tarihinden itibaren Medeni Kanun değişiklikleriyle boşanma konusunda da yeni düzenlemeler yapılmıştır.

boşanma davası açabilir.

Boşanma nedeninin öğrenildiği tarihten itibaren 6 ay ve her durumda, boşanmaya yol açan olayın meydana geldiği günden itibaren 5 yıl içinde dava açmayan eşin, dava hakkı düşer.

3- Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme:

Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer

ve bu sebeplerden dolayı onunla birlikte yaşaması diğer eşten bekenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir.

Küçük düşürücü suçlar, yüz kızartıcı olan ve olmayan suçları kapsayan geniş bir kavramdır. Örneğin; hırsızlık, dolandırıcılık, ırza geçmek, fuhuşa zorlamak, adam öldürmek gibi suçlar sayılabilir. Bunlar ve benzeri durumlarda boşanma davası açmak mümkündür.

Boşanma Sebepleri:

1- Zina:

Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. Zina nedeniyle boşanma davası açma hakkı olan eşin, zina olayını öğrendiği günden başlayarak 6 ay içinde ve her halde zinanın yapıldığı tarihten itibaren 5 yıl geçince dava hakkı düşer.

Erkeğin ve kadının zinasını suç olarak düzenleyen Türk Ceza Kanunu'ndaki hükümler, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilince zina, cezayı gerektiren bir suç olmaktan çıkarılmıştır. Artık zina sadece Medeni Kanun'a göre boşanma sebepleri arasında yer alan bir düzenlemedir.

2- Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış:

Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi, öldürülmesine teşebbüs edilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da kendisine ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle

Haysiyetsiz bir yaşam süren, örneğin sürekli alkol kullanarak olay çıkaran, kumar oynayan, uyuşturucu kullanan eş, birlikte yaşamayı çekilmez hale getirdiyse her zaman boşanma davası açılabilir.

4- Terk:

Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla eşini terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde, ayrılık en az 6 ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hakim tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise, terk edilen eş boşanma davası açabilir. Diğerini evi terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın eve dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır

Davaya hakkı olan eşin istemi üzerine hakim, terk eden eşe, 2 ay içinde eve dönmesini, dönmemesi halinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur. Bu ihtar, gerektiğinde ilan yoluyla yapılır.

Ancak, ayrı yaşama süresi 4 ayı doldurmadıkça ihtar kararı verilmesi istenemeyeceği gibi, ihtar kararının karşı tarafa ulaşmasından itibaren 2 ay geçmedikçe boşanma davası da açılmaz (4 ay ayrı yaşama, 2 ay da ihtardan sonra eve dönmeyi bekleme süresidir).

5- Akıl Hastalığı:

Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hale gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla boşanma davası açılabilir.

6- Evlilik Birliğinin Sarsılması:

Yukarıda belirtilen sebepler, özel boşanma hallerini ifade etmekte olup, bunlar dışındaki diğer olay ve olguların tümü ise genel boşanma sebepleridir. Bu nedenlerde de, evlilik birliğinin sarsılması söz konusudur.

Evlilik birliği, eşlerin ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri

boşanma davası açabilir.

Evlilik birliğinin sarsılmasının çok çeşitli sebepleri olabilir. Bu durum eşlerin sosyal, ekonomik, yaşadıkları çevre veya buna benzer sebeplere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Eşlerin ruhi yapıları, düşünce tarzları, görgü ve gelenekleri arasındaki farklılıklar, eşler arasında duygu, düşünce ve davranış biçimleri yönünden uyumun olmaması evlilik birliğini sürdürmeyi güçleştirir.

Kusurlu eşin açtığı boşanma davasına, az kusurlu veya kusursuz olan eşin itiraz etme hakkı vardır. Bu halde hakim, boşanma davasını ret kararı verebilir.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan boşanma davasına, hakimin ret kararı vermesi ve bu kararın kesinleşmesinden sonra -3- yıl içinde taraflar barışmamışlarsa, yani -3- yıl süreyle ayrı yaşamaya devam etmişlerse, evlilik birliği temelinden sarsılmıştır. Bu halde, eşlerden birinin istemi üzerine hakim boşanmaya karar verir.

Boşanma Davasının Reddi:

Boşanma nedenlerinden herhangi birine dayanarak açılmış olan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleşmesinden itibaren -3- yıl geçmesi halinde, hangi nedenle olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa, eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verilir.

Anlaşmalı Boşanma:

Anlaşmalı boşanma, -1- yıldan fazla evli olmak kaydıyla, tanık dinlenmesine de gerek olmadan her iki eşin birlikte mahkemeye başvurarak boşanmayı istemeleridir. Bu halde evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı kabul edilmektedir.

Hakim; tarafları bizzat dinler ve eşlerin boşanma kararını hiç bir etki ve baskı altında kalmadan serbest iradeleri ile verdikleri konusunda kanaat oluşursa tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak boşanmaya karar verir.

Evlilikleri -1- yıldan az sürmüş eşle-

rin anlaşmalı boşanma davası açmaya hakları yoktur. Onlar ancak evlilik birliğinin sarsıldığını ispatlayarak boşanabilirler.

Boşanma Davasında Yetkili Mahkeme:

Boşanma davası eşlerden birinin oturduğu yer mahkemesinde veya davadan önce son defa -6- aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesinde açılacaktır.

Ayrılık Kararı:

Medeni Kanun'a göre, boşanma sebebi ispatlanmış olursa hakim, boşanmaya veya ayrılığa karar verir.

Boşanmak için mahkemeye başvurulmuş ise ve hâkim tarafların barışabileceklerini düşünüyorsa ayrılık kararı verebilir. Ancak, ayrılık istemi ile mahkemeye başvurulmuş ise boşanmaya karar verilemez.

Boşanma nedenlerinden birine dayanarak ayrılık kararı için mahkemeye başvurulabilir. Bu takdirde hakim, -1- yıldan -3- yıla kadar ayrılık kararı verebilir. Bu ayrı yaşama kararından sonra taraflar hâlâ bir araya gelmemişlerse, bir tarafın isteği ile boşanmaya karar verilir.

Boşanan Kadının Soyadı:

Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır. Boşanan kadın, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse ve bekârlık soyadını kullanmak istiyorsa, boşanma sırasında hakimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

Ayrıca kadın isterse, boşandığı kocasına zarar vermemek kaydıyla, boşandığı kocasının soyadını taşımak için de hakimden izin isteyebilir.

Boşanmada tazminat ve nafaka konusuna da gelecek sayıda değineceğiz. Herkese mutlu beraberlikler dileğiyle... ●

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ailede kadının durumuna genel bir bakış

Başbakan Erdoğan kadınların üç çocuk doğurması konusundaki ısrarlarını sürdürüyor. Dinî muhafazakârlığın artmasına bağlı olarak kadınların annelik ve eşlik görevleri sık sık vurgulanmaya başlandı. Arkadaşımız Feryal Saygılıgil tarihsel arka planı araştırdı.

“Anaların kalbinden daha büyük bir mucize yuvası olamaz”.

6 Mart 1926 Cumhuriyet Gazetesi, Kadınlık Sütunu

Bir çiftin bir araya gelmesiyle oluşan klasik anlamda çekirdek aile, evlilik ilişkisiyle bir araya gelen bir erkek, bir kadın ve onların çocuklarından oluşur. Osmanlı toplumunda ailenin “çekirdek aile”, “geniş aile” gibi biçimleri vardır ve yaşanan ekonomik, siyasal süreçlere göre bu boyutlar değişebilir. Ancak *Duben* ve *Behar*’dan öğrendiğimize göre Osmanlı ailesi genel olarak çekirdek aileden oluşur. Aile yapısı çekirdek olup, farklı mekânlarda yaşasalar da yakın akrabalarla ilişkiler devam eder. Konak yaşamında ise zaten geniş aile söz konusudur. Osmanlı’da evlilikten amaç, çoğalmak, yeni kuşaklar oluşturmaktır. Kadın, evlilikte doğurduğu çocuklarla değer kazanır, geleceğini güvence altına alır. Kocanın maddi olanaklarına göre değişen aile yaşamında çocuksuz kadın

işe yaramaz olarak kabul edilir; ya baevine gönderilir ya da üzerine ikinci bir kadın alınır. “Gelin” ya da “kayınvalide” olmanın farklı anlamları vardır. “Kayınvalide” geline göre hiyerarşik olarak daha üst konumdadır ve *Deniz Kandiyoti*’nin belirttiği gibi kadınlar “patrilarkal pazarlık”¹ yaparak aile içindeki güçlerini arttırmaya çalışırlar. Osmanlı aile yapısında ataerkil değerler ve erkeğin hâkimiyeti söz konusu olsa bile sistemin düzgün işlemesi için gerekli kendine has kurallar ve hiyerarşik bir yapı söz konusudur. Osmanlı/Türk ailesinde özellikle yaşlı anne figürü, erkekler üzerinde büyük etkiye sahiptir. Erkek çocuk annesi olmak hem yaşlılık için garanti olup hem de bir sonraki kuşak karşısında kadına statü sağlar. “Evin oğlu evlenirken, alınacak gelinin, kayınvalide, görümceler, eltilerle de geçinebilecek mizaç ve karakterde olmasına dikkat edilir. Ekseri aileler, yaşı küçük, şahsiyeti henüz katılaşmamış, terbiye kabul edebilecek kabiliyette gelin seçmeye büyük özen gösterir. Bazıları da, kendi yetiştirmeleri olan cariyeleri, aileye daha bağlı olacağı düşüncesiyle, daha munis ve saygılı davranacağına inanırlar. Satın aldıkları cariyeleri, evin oğlunun zevkine göre yetiştirerek, ona lâıyk bir zevce hâline getirmeyi tercih etmişlerdir. Bu genç kızlar, piyano ve Fransızca dersleri ile bir yandan alafranga hayata hazırlanıyor, bir yandan da tecrübeli dadı kalfanın, büyük hanımefendinin terbiyesinde mükemmel bir Müslüman Türk kadını olarak yeni sosyal durumları için yetiştiriliyorlardı.”² *İlber Ortaylı* da Osmanlı ailesinde çocuğun, babanın hukukî denetim ve velayetinde olsa da eğitiminden annesinin sorumlu olduğunu dile getirir.³ Bu durum kadınlara daha önce sözü edildiği gibi artı

bir yük/sorumluluk getirmesiyle birlikte söz sahibi olma hakkını da verir, ancak her zaman kadınların kendilerini annelik üzerinden tanımlamaları, anneliğin kimlik haline dönüşmesi durumunu da içinde barındırır. Özetlemek gerekirse, Osmanlı toplum yapısı ataerkil bir yapıya dayanmış olmakla birlikte, kadının/özellikle yaşlı kadının ev içinde küçümsenmeyecek bir ağırlığı vardır. Aile üyeleri içindeki bağlar, iktidar ilişkileri⁴ üzerinden kurulur. Tanzimat'la birlikte kadından beklenen, annelik yönüyle çocuğun terbiyesinden sorumlu tutulmasıdır. İyi anne olmak kadının toplumsal görevidir. Ayrıca değişen dünyaya ayak uydurması için kadının eğitimi gereklidir.

Kendinden ziyade ailesi için yaşayan Osmanlı kadın tipi bu dönemde “iyi eş, iyi anne, iyi Müslüman”dır. Osmanlı entelektüelleri tarafından genellikle kadının durumunu iyileştirmek, “gelecek nesli yetiştirenler” ve “annelik” bağlamında tartışılır. Örneğin, *Namık Kemal* 1867’de yazmış olduğu bir makalede çocukların kötü yetiştirilmesini annelerin cahil olmalarına bağlar. Gelişmenin düzeyi toplumdaki kadınların gelişme düzeyiyle bir görülür. *Namık Kemal*’den *Mizancı Murat*’a kadar bütün romancıların üzerinde anlaştığı ideal kadın tipi: “Müslüman-Türk cemiyetinin de tercihlerini aksettir niteliktedir. Güzel, zarif, terbiyeli, görgülü, kültürlü, hususiyile edebiyattan, musikiden anlayan, güzel konuşan, ev idaresinde, çocuk terbiyesinde bilgili ve başarılı, evine ve ailesine bağlı, kocasına sadık, iffet ve haysiyetine düşkün, vakur, ciddi, marifetli, saadeti evinin dört duvarı içinde arayan ve bulabilen, kendinden ziyade ailesi için yaşayan, fedakâr, feragatkâr kadın.”⁵

II. Meşrutiyet ve I. Dünya Savaşı dönemi boyunca yükselen milliyetçilikle birlikte, kadının çocuk yetiştirmedeki rolü *Gökalp* ve diğerleri tarafından Türk milletin ihtiyaçlarına bağlanır ve kadının erkeğe refakatçi olabileceği ya da olması gerektiği konusuyla birleşir. Aynı zamanda milleti eğitmenin ve erkeği doğru yola yöneltmenin de onun görevi olduğu

dile getirilir. Annelik vatan vazifesi olarak görülmeye başlanır. II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı kadınları, kadın derneklerinde, kadın kulüplerinde, ayrıca gazetelerde, dergilerde, edebiyatta görünür ve aktif hale gelirler. Ancak, 1920’lere geldiğimizde Osmanlı’da kadınların özellikle II. Meşrutiyet’ten sonra belirginleşen hak alma mücadeleleri gittikçe geriler. Vatanın menfaati her şeyin önüne geçer. Dönemin *İnci*, *Süs* gibi dergileri savaştan sonra da beklenilen kadın tipini şöyle çizer: “Ev kadını”, “iyi anne” ve “iyi eş”. 1920’lerde Bağımsızlık Savaşı yıllarında, romanlarda ele alınan konulardan biri yabancı okulların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileridir. Bir çok kötü yetişen çocuğun bu okullarda okuduğu öne sürülür. Aynı şekillerde, batı hayranlığı, aşırı alafrangalık ve batılılaşan toplumun çocukların üzerindeki kötü etkileri de işlenir. Sağlıklı çocuk yetiştirmek de ele alınan konulardan biridir. Serbest cinsellik, serbest aşk ve bunların ahlak ve aile yaşamı üzerindeki yıkıcı etkileri 1920’lerin romanının ana temaları arasındadır. 20. yüzyılın başında romanlardaki düşmüş kadın Osmanlı toplumunda hissedilen ahlâki çöküşü sembolize eder. Belki kadınlar bu çöküşten bile sorumlu tutulur.⁶ II. Meşrutiyet döneminde kıvılcımlaşan kadınların toplumdaki yerlerini sorgulama durumu gitgide etkisini kaybeder. Savaşların da bitmesiyle kadınlar yine evlerine döner

ve suskunluğu tercih ederek, kendilerine biçilen rolleri istemeyerek de olsa kabul ederler. 1923’e geldiğimizde artık bir Cumhuriyet kurulmaktadır. Kadınlara büyük görevler düşmektedir. Ocak 1923’te *Atatürk* yaptığı konuşmada, ilk terbiyenin anne kucağında verildiği, bu nedenle kadının iyi bir eğitimden geçirilmesi gerektiğinin üstünde durur. Yeni kurulan sistemde kadının en önemli görevi: anneliktir...

Anneliğin yüceltilmesi Osmanlı toplumuna ait bir fenomen değildir. Fransız devrimi ile birlikte kadınlara, onların “gelecek neslin anneleri” olduğu tekrar edilir. Bundan böyle kadınlar geleceğin vatandaşlarını yetiştirmekle yükümlüdürler. Annelik batıda özgürlük kültürü içinde telaffuz edilir. Eğer erkekler, kadınların politik ve sivil haklardan yararlanmasını reddetmişlerse tabii ki bunun haklı nedenleri mevcuttur; kadınların yaşamlarını adayacakları çok daha önemli bir görevi vardır: Çocukların eğitimi.

Kısacası, “annelik” Osmanlı toplumunda da Cumhuriyet’te de, batı toplumundaki kadınlar için de ataerkil sistemin beslediği bir kimlik haline gelir. Kadınların benliklerinin bir parçasını oluşturur. Anne kadın olmak, kadın olmanın önüne geçer... ●

NOTLAR:

1 Deniz Kandiyoti, *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar; Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, Metis Yayınları, Temmuz 1997.

2 Melin Has-Er, *Tanzimat Devri Romanında Kadın Kahramanlar*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 18.

3 İlber Ortaylı, *Osmanlı Toplumunda Aile*, Pan Yayıncılık, Aralık 2000, s.96.

4 Foucault, iktidarın yalnızca Devlet aygıtı tarafından uygulanmadığı, bireysel ya da kolektif ilişkiler arasından geçen bir mekanizma olduğunu söylerken iktidarın diğerlerinin üzerinde direk, hemen etkisini gösteren bir eylem olmadığını ama diğerlerinin eylemleri üzerine olduğunu ve onları içerdiğini de ekler. Bkz. Michele Riot-Sarcey, “Pouvoir”, *Dictionnaire Critique du Féminisme*, Puf, 2000, s. 153: “İktidar, ilişkilerdir. Birinin diğerini yönlendirdiği veya diğerinin hareketlerini belirlediği iki kişi arasındaki ilişkidir. Bazı amaçları gönüllü olarak içerir. İktidar, bir şeyi icra etme, yönetmedir. Bir toplumu, aileyi ya da grubu...Birisini yönetmek, onun bazı taktikleri kullanarak bir stratejiye göre idare etmek demektir” (Les Cahier du Grif, ; le Genre de l'Histoire, “Entretien avec M. Foucault”, Editions Tierce, 1988, s.13).

5 Melin Has-Er, a.g.e., s.411.

6 Duben Alan- Behar Cem, *İstanbul Haneleri; Evlilik, Aile ve Doğurganlık 1880-1940*, İletişim Yayınları, 1998., s. 202.

Normal doğum ve sezaryen ilişkisi

Dr. Ahmet Ekinci

Gebeler en çok doğum sancılarından, doğum süresinin uzun olmasından korkarak sezaryene razı oluyorlar. Oysa belden aşağı anestezi ile ağrısız normal doğumlar mümkündür. Tıbbi müdahalelere para ilişkileri girdiği zaman etik kayboluyor. Ne yazık ki para kazanma dürtüsü tıbbi gerekliliğin önüne geçebiliyor.

Son yıllarda sezaryen doğum sayısında büyük artış olduğu görülmektedir. Bunun nedeni anne adaylarının normal doğumdan çekinmeleri olarak gösterilmeye çalışılsa da, kamuya ait doğum hastaneleri ile özel hastanelerdeki normal doğum ve sezaryen oranlarının karşılaştırılmasından şu sonuç açığa çıkmaktadır: Özel hastaneler sezaryen doğum yaptırmayı tercih etmektedirler.

Peki neden?

Sağlıklı bir gebe, doğum için ne yapar; sancılar başlayınca, eve bir ebe veya kadın hastalıkları ve doğum uzmanı çağırabilir. En yakın hastaneye götürülebilir. Bu hastane doğum ve kadın hastalıkları üzerine uzman bir hastane olabilir. Doğum kliniği olan bir hastane olabilir. Bu hastane kamu hastanesi olabilir ve özel hastane olabilir.

Her bir olasılıkta amaç sağlıklı bir doğum gerçekleştirmektir.

Sağlıklı bir doğum için neler yapılır? Aslında yapılacak şeyler öyle zor şeyler değildir. Anne evde (hatta zorunlu kalmış ise tarlada, evden uzak bir yerde) tek başına bile doğum yapabilir. Yapılması gerekli şeyler doğum gerçekleştiikten sonradır. Placenta (eş) ile bebeği birbirine bağlayan göbek bağı 5-6 dakika sonra kesmek gerekir. Bunun için steril bir makas veya bıçak kullanılır, bebeğin göbek yarası zararsız bir mikrop öldürücü ile temizlenip kapatılır. Sonra bebeğin yıkanması ve temiz giysiler giydirilmesi yeterlidir.

Zor ve sancılı olmasına karşın normal doğum bu denli basittir. Ancak yapılması gerekli şeyler, para karşılığı yapılmaya başladıktan sonra normal gelirli bir kadının al-

tından kalkamayacağı ödemeler gündeme gelebilmektedir.

Hekimlere düşen görev

Evde veya hastanede, kamuda veya özelde olmak üzere 250-400 Lira'lardan başlayıp, 6.500-8.300 Lira'lara kadar faturalar ödenebilmektedir. Yüksek rakamlar daha çok özel hastanelerin sezaryenle yapılan doğumlarında göze çarpmaktadır. O halde özel hastanelerde, sezaryen bir zorunluluk olmaktan çıkmış, tercih edilir hale gelmiştir. Yalnız gelir getirsin diye, hiç gereği yokken sezaryenle doğum için anneleri ikna eden hastane ve doktorlar hiç de etik davranmamaktadırlar.

Bu gerçeği gören Sosyal Güvenlik Kurumu, anlaşmalı hastanelerde normal doğum ücretlerini yükseltmiş, sezaryenle doğum ücretlerini ise aşağı çekmiştir. Böylelikle normal doğumu artırıp sezaryenle doğumu azaltmak hedeflerini açıkça beyan edebilmişlerdir. Yani sezaryenle doğumun bir tercih olduğunu (zorunluluk olmadığını) kabul etmiş ve bunun ekonomik önlemlerle önüne geçilebileceğini düşünmüştür. Halbuki sezaryenle doğum bir tercih meselesi değildir. Sezaryenle doğum zorunlu hallerde, bebek veya annenin sağlığının tehlikeye girebilmesi durumlarında yapılan bir müdahaledir. Sezaryenle doğumun gereklerini burada anlatıp zamanınızı almak istemiyorum. Ama sezaryenle doğum gereği ancak tüm doğumların %15-20'si kadardır. Yani 100 gebede ancak 15-20 gebenin durumu sezaryen gerektirir. Ama gelin görün ki, bizde özel hastanelerde durum tam tersidir. %15-20 normal doğum,

%80-85 sezaryenle doğumdur.

Sezaryenle doğum düpedüz bir ameliyattır. Gebe narkoz almakta, karnı kesilmekte, rahim açılmakta ve bebek alındıktan sonra dikilmektedir. Bu dikilen yerler her zaman zayıf yer olarak kalacaktır. Ve bir kere sezaryenle yapılan doğumdan sonra diğer gebeliklerde de sezaryen zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü gebelik ilerleyip karın içi basınç arttıkça, önceki sezaryenin yerleri zayıf noktalar olarak yırtılma tehlikesi taşımaktadır. Yani şimdiye kadar yapılan bütün gereksiz sezaryenler, sonraki doğumları da sezaryene mahkûm etmektedir.

Gebeler en çok doğum sancılarından, doğum süresinin uzun olmasından korkarak sezaryene razı olmaktadır. Halbuki belden aşağı anestezi ile (spinal anestezi) ağrısız normal doğumlar mümkündür.

Genel bir değerlendirme yaparsak. Tıbbi müdahalelere para ilişkileri girdiği zaman etik kaybolabilmektedir. Para kazanma dürtüsü tıbbi gerekliliğin önüne geçebilmektedir.

Her türlü tıbbi müdahale parasal ilişkilerden uzak tutulmalıdır.

Doktorlar ve sağlık personeli müdahale ve tedavinin gereklerini yerine getirmeli, paraya endeksli sağlık hizmeti vermemelidir. Sağlık kuruluşları da, doktor ve sağlık personeline parasal sıkıntı çekirtmemelidir. Geçim kaygılarından uzaklaştırılmalıdır.

Bunun en iyi yolu, sağlık hizmetlerinin kamu eli ile, kâr amacı gütmeyen kamu hastaneleri tarafından verilmesi, giderlerin de yine kamu tarafından karşılanmasıdır.

Sevgi ve saygılarımla... ●

Sendikalı olarak işe dönene kadar devam...

Cerrahpaşa ve Çapa Tıp Fakültesi'nden Taşeron Temizlik İşçileri

Nilgün Yurdalan

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa ve Çapa Tıp Fakültesi'nde taşeron temizlik şirketine bağlı olarak, asgari ücrete çalıştırılan, Belediye-İş Sendikası'na üye 84 işçi bireysel sözleşmeyi imzalamak istemedikleri için işten çıkarıldı. Üç ayı geçen direnişte başı çeken kadınlar, kadın işçi olmanın sorunlarını yaşıyorlar.

Türkiye'de her geçen gün sendikalaştıkları için işten atılan işçilerin sayısı hızla artıyor. Özelleştirme, sendikasızlaştırma, sosyal güvenlik haklarının yok edilmesi gibi yollarla kapitalizm çalışanlara karşı ağır bir saldırı yapıyor. İşten atılan işçiler işyeri kapılarında yeniden sendikalı olarak işe alınana kadar direniyor. Yasalara göre sendikalaşmak hak, işçilerin sendikalaşmasına engel olmanın hapis cezası var. Sendikal faaliyet nedeniyle işten çıkarma yasak, fakat sendikaların açtığı işe iade davaları büyük ölçüde patronların lehine sonuçlanıyor. İşverenlerin çoğu zaman polisle işbirliği halinde yaptıkları baskılara rağmen direnişler, grevler artarak devam ediyor. Esnek ve güvencesiz çalışmaya, yoksullaştırmaya karşı hak arama mücadelesi içinde kadınların sayısı çok fazla. Sendikalaşmanın başını pek çok yerde kadınlar çekiyor. Çünkü erkek egemen kapitalizmin artan sömürsü ve baskıları kadınların uğradığı şiddeti ve yoksulluğunu daha da arttırıyor. Görünmeyen ev işi ve bakım emeği tümüyle kadınların sırtındayken, dışarıda da çok düşük ücretlerle ve uzun saatler boyu çalıştırılma kadınların zaten eşitsiz olan durumunu daha da kötüleştiriyor. Geriye kendileri için yaşayacakları bir hayat kalmamış durumda.

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa ve Çapa Tıp Fakültesi'nde temizlik işçileri, 15 yıldan beri taşerona bağlı olarak, asgari ücrete çalıştırılıyor. İşçiler, Belediye-İş Sendikası'nda örgütlendiler, daha sonra üniversite rektörlüğü ihaleyi taşeron Çağ Limitet Şirketi'ne verdi. Şirket işçileri sendikasızlaştırmak için çeşitli uygulamalar başlattı. Zorla imzalatılmaya

çalışılan bireysel sözleşmeyi kabul etmeyen 84 işçi işten çıkarıldı. İşçiler yaklaşık 3 aydır işe sendikalı olarak geri alınmak için direniyor.

Başımız eşlerle de dertte

Direnişin başladığı 1 Temmuz 2008'den beri kapıda direnen **Saniye Aydın** daha önce de sendikalaşma faaliyeti nedeniyle 10 ay işten uzaklaştırılıp yeniden işe alınmış. Sendikalaşma nedenlerini şöyle anlatıyor:

"İşyerinde yemek verilmiyordu. Evden getirdiğimiz yemeği ya da simidi merdiven altlarında yiyorduk. Taşeron şirket başka yerlerden iş alıyordu ve tek tatil günümüz olan pazar günleri bile yol parası ve yemek verilmeksizin çalışıyorduk. Fazla mesai verilmiyordu. İsteddiğimiz zaman da işten atılmakla tehdit ediliyorduk. Bizim işkolunda ağırlıklı kadınlar çalışır. Kreş yok. Doğum yapan arkadaşlarımız doğum izni olmadığı için doğumdan sonraki süreç nedeniyle işten atılıyordu. Sağlık nedeniyle rapor aldığımız zaman işten atılıyorduk. Yıllık izinlerimizi kullanamıyorduk. Ya örgütlenecektik ya da bu düzene razı olacaktık. Boyun eğmedik, haklarımızı alana kadar da direneceğiz. Şimdi de kadın arkadaşlarımızdan bazıları sendikalaştığı ve işten atıldığı için eşlerinin baskısına uğruyor. Hatta geçenlerde bir arkadaşımız bu nedenle kocasının dayacağına maruz kaldı ve şimdi sığınma evinde. İşveren 55 yaşın üstündeki işçileri yaş nedeniyle işten çıkardı ama yeni işe alınanlar arasında 55 yaşın üstünde olanlar var. Bu baskıların nedeni biz sendikalı işçilerin yerine sendikasız işçi olmak. Sendikalı olarak işe dönene kadar sizlerden de bizleri yalnız bırakmamızı istiyoruz." ●

Burada 'kız kısmı okumaz' diyorlar

Ayşe Baziki

Zonguldak'ın Alaplı ilçesine bağlı Gümeli Beldesi'nin her bir ayrı tepesinde yaşayan, hayalleri farklı, kaderleri aynı olan kız çocukları. Öğretmen, hemşire olma hayalleri kurarken, hayallerini okul sıralarında bıraktılar. Kaderleri evde, tarlada, bahçede çalışmak oldu.

Dallarda yaprakların sararıp dökülmeye başladığı, sonbahar mevsimini yaşadığımız bir zaman diliminde, Batı Karadeniz yolundayız. Zonguldak'ın Alaplı ilçesine bağlı Gümeli beldesine gidiyoruz. Gümeli, Alaplı'nın yirmi dört kilometre güneybatısında yer alıyor. Burası Batı Karadeniz'de bulunan tek Alevi beldesi.

Yeşilin bin bir tonu serpilmiş Gümeli'ye. Sabahın o, insanı kendine getiren tertemiz havası çarpıyor yüzümüze. Havası bir başka buranın; rüzgarı çam, çiçek kokuyor. Gümeli'nin her yanından, pul pul parlayan sular akıyor. Suyun dinginlik veren sesiyle çocuk sesleri sarmış etrafı. Okul zili çalıyor. Çocuklar sıraya dizilmiş, dersliklere giriyor.

“Okutulmayan kızlar evlendiriliyor”

Bu yıl liseye kaydolamayan kız çocuklarına ulaşmak için Gümeli'nin dağlarına tepelerine çıkıyor, daracık, uzun ve taşlı yollardan geçiyoruz. Kızların kimisini tarlada fındık toplarken, kimisini evde temizlik yaparken bulduk.

Çekingen bir şekilde “hoş geldiniz” diyerek, bizi karşıladı. **Emine** on beş yaşında, başarılı bir öğrenci. Babası sadece üç ayda bir beş yüz lira maaş alıyor. Buradan gelen parayla geçiniyorlar. “Dokuz kardeşiz. Ablamın biri vefat etti. Yedi kız bir erkek kaldık. Durumumuz kötü. Evde herkes ilkokul mezunu. Bir ben ortaokul mezunuyum. Burada 'kız kısmı okumaz' diyorlar, okutmuyorlar. Okul Alaplı'da olduğu için ve kalacak yer de olmadığı için okula göndermiyorlar kızları. Liseyi okumak istiyorum;

ama imkânsızlıklar izin vermiyor. Alaplı'da kalacak yerim yok, o yüzden liseye kayıt yaptıramadım. Okursam ana sınıfı öğretmeni ya da hemşire olmak istiyorum.”

Dilek, o da ortaokulu bitirdikten sonra liseye gönderilmemiş. Derslerinde başarılı olan kızlardan. “Ortaokul dönemim boyunca hep takdir belgesi aldım. Babam liseye göndermiyor. Maddi durumumuz çok kötü. Benim babam başlangıçta ‘kız çocuğu, okutmasak da olur’ dedi. Derslerim güzel gidince de ‘aferin kızıma, beni utandırdı’ dedi. Utandırdım babamı. Ben en kötü ihtimal açık öğretimde okumayı düşünüyorum, halamın desteğiyle tabii. İlköğretime de halam beni yazdırmıştı. Okuyabilirsem öğretmen olmak istiyorum.”

Başka bir tepedeyiz. Liseye kaydolamamış, hayallerine erkenden veda etmek zorunda kalmış başka bir kız çocuğunun yanındayız. **Selda** tıpkı diğer köy çocukları gibi çekingen bir tavırla karşılıyor bizi. On dört yaşındaki bir çocuğun ışıldayan, umut dolu gözleriyle bakarak anlatıyor: “İlköğretim mezunuyum. Liseye gidemiyorum. Kızların okumasını daha çok istiyorum. Hep kızlar geride kaldığı için onların okumasını, erkeklerle eşit olmalarını istiyorum. Kız çocuklarının da erkek çocukları gibi okutulmasını istiyorum. Burada kız çocuklarının çoğu okutulmuyor. Okumayan kızlar evlendiriliyor. Ben evlenmek istemiyorum, okumak istiyorum. 38 arkadaşımдан sadece üçü okula gidiyor. Okutulursam, anaokulu öğretmeni olmak istiyorum.”

İki bin üç yüz nüfusluk beldeden sadece üç öğrenci-biri kız ikisi erkek- liseye kayıt yaptıramamış. Onların da aileleri

çocuklarının geleceği için, bütün işlerini güçlerini bırakıp Alaplı'ya taşınmış. Herkesin koşulları farklı olduğundan aynı tablo ortaya çıkmıyor.

Selda'nın anne ve babasıyla birlikte evlerinin bahçesinde oturuyoruz. Etrafımızda fındık ağaçları. Babaya soruyoruz: "Kızınızı neden okula göndermiyorsunuz?" "Çocuklarımı okutmak istiyorum. Maddi durumumuz yok. Durumumuz olsa okutacaktık. Alaplı'ya da taşınamıyoruz ki çocukları okutalım. Orada yapacağımız iş yok. Fındıkla geçiniyoruz. Fındığın da halini görüyorsunuz, fındığa iki lira verdiler. Bu yıl çok zor duruma düştük. Bir de yollarımız çok kötü. Aracımız da yok onları Gümeli'ye bırakacak, oradan Alaplı'ya, okula gidebilsinler diye."

Niçin ders çalışmıyorsun?

Okullar bu kadar uzak, yollar bu kadar kötü olmasaydı hayaller bir çizim defterinde kalmayacaktı. Çok erken yaşlarda model çizmeye başlayan Selda'nın, yedinci sınıftayken artık bir çizim defteri vardı. Bunu sadece arkadaşları biliyordu. Bir gün derste öğretmeni büyüdüğünde ne olmak istediğini sordu, o ışıldayan gözleriyle modacı dedi. Sekizinci sınıfa geldiğinde Selda her şeyi bıraktı. Artık ne ders çalışıyor, ne de çizim yapıyordu. Sessizliğe büründü, içine kapandı. Öğretmeni yine birgün derste Selda'ya 'ne oldu, niçin ders çalışmıyorsun' diye sordu. Diğer bütün köy çocukları gibi önce cevap vermedi, sustu. Öğretmeni ısrar edince ağlamaya başladı: "Öğretmenim zaten okuyamayacağım ki, niye çalışıyorum." dedi. Hayalleri çizim defterinin sayfalarında kaldı. Aynı sıraları paylaştığı diğer arkadaşının da ilçe İstiklal Marşı'nı okuma yarışmasında ikinciliği var. **Hülya** da diğer kızlar gibi başarılı bir öğrenci. En azından o sesini duyurduğu için arkadaşları onun okuyabileceğini düşünüyordu. Oysa okul yolu onun için de çok uzundu.

Hülya kızgın ve umutsuz bir şekilde içinde bulunduğu durumun nedenlerini anlatmaya başladı: "Yarışmada derece yaptığımda ilçe Milli Eğitimi bana yardım edeceğini söyledi. Annem bundan etkilendi ve beni okutacağını söyledi. Daha sonra olmadı. Ailem kabul etmedi. Burada ya da yakınlarda lise yok diye olmaz dediler. Maddi durumumuzun kötü olduğunu ve aşağıda, Gümeli'de geçim yapmanın zor olduğunu söyledi. Kalabalık aileyiz. Dokuz kardeşiz."

Günlerden Cuma. Gümeli'nin meydanında pazar kurulu.

Birkaç gıda, giysi ve mutfak eşyası satan araçlar var meydana. Bir tarafta pazardaki insan sesleri, bir tarafta da şırl şırl akan suyun sesi. Biz Hülya ile belediyenin bahçesinde bir bankta oturuyoruz. Sohbetimize devam ediyoruz. Hülya gözyaşlarından buğulanmış gözleriyle bize bakarak, anlatıyor: "Ablalarım da benim gibi okuyamadı. Benim büyüğüm benden daha başarılı, Anadolu Lisesi'ni kazandı ama göndermediler. Gümeli'ye de taşınamadık. Kalabalık aile olduğumuz için ev veren de olmadı. Ailem çevreye güvenmedikleri için de göndermiyor. Bize hep kötü örnekler gösteriliyor. Okuyup da başarılı olmuş kadınları örnek vermiyorlar. Mesela köyümüzün hemşiresi buralı, onu örnek göstermiyorlar. Burada insanlar okumanın güzelliğini bilmiyorlar, bize de tattırmıyorlar."

Umut kadınlarımızın ellerinde

Bugün birçok alanda olduğu gibi eğitim sisteminde de kadınlar ikinci plana itilmiş durumda. İnsan hakları açısından ve Anayasal açıdan eğitim en temel haklardan. Kadınlar bu hakkı sadece sekiz yıl kullanabiliyor. Sekiz yıl alınan bir eğitimle, köyde yaşayan kadınların kendilerine olan güveni ne kadar artar ya da kadınlar birine bağımlı olarak yaşamaktan nasıl kurtulabilir. Bu kısa süreli eğitimle kadınların yaşam kalitesi ne kadar yükselir. Bütün bunların cevabı olarak 'haydi kızlar okula' deniliyor.

Haydi kızlar okula derken ne okula gidecek yollar düzeliyor, ne de kadınları okutacak bilinç oluşturuluyor toplumda. İlköğretime kadar 'haydi kızlar okula' derken, ilköğretimden sonra 'haydi kızlar tarlaya toprağı çapalamaya, evi temizlemeye, çocuk doğurmaya'. Gümeli'de yaşayan kız çocuklarının da kaderleri aynı. Onlar da tıpkı Anadolu'nun birçok yerinde yaşayan kız çocukları gibi hayallerini okul sıralarında bıraktı.

Hayaller gerçek olur diye bekler insanlar hep. Evet boşuna değil umut dolu bekleyişlerimiz. Büyükşehirde yaşayanımız da, Gümeli'de yaşayanımız da en iyisini hakediyoruz, çünkü insanız. Gün olur umutlarımız gerçek olur, kadınlarımız okur. Umut kadınların ellerinde, umut, umut insanda...

Tahammül edilebilir olanın sınırında duruyorum

Çağdaş Figüratif Resim'in ustalarından Neş'e Erdok, 28. kişisel sergisi "Yaşlılar, Gençler, Çocuklar" ile 7-28 Ekim 2008 tarihleri arasında, Evin Sanat Galerisi'nde izleyicileriyle buluştu.

Sergi Basın Bülteni'nde belirtildiği gibi, resmin merkezini yakınlık duyduğu figürlerle oluşturan ve bir anlamda onlarla özdeşleşen sanatçı, içselliği çeşitli uzuvlarda yoğunlaşan ifadelerde hissettiriyor. Her bir resmin kendi içinde farklı hikâyeler barındırdığını vurgulayan sanatçı, tıvalde yarattığı derin ve etkili planlarla anlatımını somutlaştırıyor.

"**Radyoda Karmaturka**"da solunum borusuna bağlı yaşlı kadın, el spliti ile korunaklı ellerini çapraz göğsüne koymuş. Genç kadın elini dayanak yapmış usulca hastasının yanağına, birlikte radyo dinliyorlar. "**Keder**" hasta yakınının yanında, artık yapacak bir şey kalmadığında, kırmızı mantolu kız çocuğunun kederidir. Keder gibi, mizah duygusu da görülebilir, "**Portre Asude**"de kolye ve sarman kedi tasması benzerliği gibi. Genç kadının atkısına tırnaklarını geçirerek oyun isteyen kedi, "**Neydik Ne Olduk**"ta hasta bacağı sarılmış, teselli ediyor. "**Tontoş ve Rüzgar Güllü**", "**Tahta Bebek**", "**Tontoş ve Bisikleti**", "**Portre (Alan)**" sergide yer alan çocuk resimleri. "**Anne**" portreleri, ölçülü ve saygılı bir şefkat halesiyle kaplı.

Neş'e Erdok, coşkulu anlatımı ile figüratif resimde gerçekçi çizgide ilerlerken, çarpıcı deformasyonlarla, belleğindeki imgelerin izini sürüyor. Bugünün figürleri, geçmiş ve gelecekte kopuk değil. Bakışlar, izleyiciye ya da mekân içinde bulunan diğer kişilere ve nesnelere doğru değil de çok uzaklara doğru sanki. Oradalar ve aynı zamanda degiller gibi. Sergi kataloğunda yer alan "yaşantı çarpması" metninde **Mehmet Ergüven** "... çerçeve-

lenen görüntüye dahil olan ne varsa hepsi, kaydına talip olana fırsat kalmadan, önce kendisi el koymuştur zamana. Bir başka deyişle, fotoğrafının o ünlü "karar anı" ile yakalamaya çalıştığı görüntü, burada sonsuza kadar kımıldamadan durmaya hazır şekilde öylece beklemektedir sanki." diyor. Neş'e Erdok'un "**Yaşlılar, Gençler, Çocuklar**" sergisi, bana başka bir kadının eserlerini hatırlattı nedense? **Furuğ**'un şiirlerini.

" - Gece mi gündüz mü?

- Hayır, dostum. Sonsuz bir günbatımı"*

Sonsuzluk duygusu

Kemikleri ve damarları belirginleşmiş yaşlı eller, olağan boyutlarından hayli büyük resmedilmiş eller ve ayakları, Neşet Günel, Nedim Günsür resimlerinde olduğu gibi, emek vurgusu olarak okuyabilir miyiz? Emek yalnız kol işçilerine dair bir olgu olmadığına göre neden olmasın? Yaşlı ve hasta beden, bacaklarını karnına doğru çekerek kıvrılmaya başlarken, güçten düşen parmaklar birbirlerine yaklaşıyor.

Parmaklar da artık görevlerini tamamlamış, gönül rahatlığıyla birbirlerine sarılıp istirahata çekiliyorlar. Neş'e Erdok'un, "**Otoportre**"sinde boya fırçalarını tutan eli ile diğeri arasındaki farklılık öylesine belirgin ki. Çalışan el, fırça tutan el, koyu renk ve hatlar belirgin resmedilmiş.

Neş'e Erdok resimlerinde gerçeklik bir varış noktası, sonuç olarak belirmiyor. Sonsuzluk duygusunu veren de bu olsa gerek. Erdok'ta gerçeklik, sezginin ve imgelemenin çıkış noktasıdır. Tek yanlı ve katı nedensellik, yerini karşılıklı etkileşime bırakır.

" - Ayışığını düşünüyorum ben
bir şiir sözcüğünü
bir çeşmeyi düşünüyorum
toprakta bir kuruntuyu
yoğun kokusunu buğday tarlasının
Ekmeğin masalını
Saflığını çocuk oyunlarının
ve akasyaların kokusuyla dolu
o dar, uzun sokağı
- Ve o yitmiş sokaktan artakalan şaşkınlığı
Akasya kokularının bıraktığı uzun boşluğu"*

Radyoda Karmaturka

Elveda

Sergide, eserlerinde, el ve ayaklara verdiği ağırlıkla ilgili soruyu “Yüz, el, ayak, duyu ve düşünceleri iletmede en etkili araçlar.” diye cevapladı ve ekledi:

“Eller yaşlandıkça daha ifadeli oluyor.”

Eserleriyle ilgili okuduğum kasvetli ve karamsar yorumlar hakkındaki düşüncelerini öğrenmek istediğimde ise şöyle yanıtladı:

“İçinde umut olmayan bir karamsarlık değil benimki, gerçeğin kendisi daha acı. Tahammül edilebilir olanın sınırında duruyorum.”

- Ya kediler ?

- “Kedi ahlında beni temsil ediyor resimde.”

★ Yazı içindeki dizeler Furuğ'un Sonsuz Günbatımı şiirinden alınmıştır. Aynı adı taşıyan kitabı Farsçadan çevirenler: Onat Kutlar/ Celal Hosrovsahi , Ada yayınları, 1989

Neş'e Erdok kimdir?

1940 yılında İstanbul'un Üsküdar ilçesinde doğdu. İlkokulu Üsküdar Kaptanpaşa ve Ankara Sarar İlkokulu'nda, ortaokulun ilk iki sınıfını Erzincan'da okuduktan sonra, Üsküdar Paşakapısı Ortaokulun'ndan mezun oldu. 1957-1959'da Üsküdar Fıstıkağacı Kız Lisesi'nde okudu.

1963 İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Neşet Günel Atölyesi'nden mezun oldu.

1966 Madrid'de İspanyol Dili ve Edebiyatı, Uygarlığı ve Sanat Tarihi üzerine çalışmalar yaptı.

1967 Devlet Güzel Sanatlar Aka-

demisi'ne öğretim üyesi yetiştirilmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığı'nca Fransa'ya gönderildi. Paris'te resim çalışmaları yaptı.

1972'den sonra İstanbul'da Resim Bölümü öğretim üyesi olarak çalışan sanatçının “Figüratif Resim”de “Bakış” Diyalektiği ve Bakış-Espas İlişkisi” adlı kitabı 1977'de yayımlandı.

Yurt içi ve yurt dışında çeşitli müze ve özel koleksiyonlarda resimleri bulunmaktadır, bugüne dek 100'ü aşkın karma sergide yer almıştır. İlki 1972 Paris olmak üzere, 1974'ten 2008'e kadar İstanbul, Ankara, Adana, İzmir ve Mersin'de

28 kişisel sergi ile izleyicileriyle buluştu. Bu sergilerden birine de 5 Ekim-5 Kasım 1990 tarihlerinde Kadın Eserleri Kütüphanesi ev sahipliği yapmıştır.

2006'da Tüypap 16. İstanbul Sanat Fuarı Sanatçı Onur Ödülü'nü alan Erdok, 1998'de NTV 1997 Ödülü'nü, 1986'da Füreya Koral ile birlikte, Sedat Simavi Vakfı, Görsel Sanat Ödülü'nü almıştır. 1979 “Yeni Eğilimler Sergisi” Başarı Ödülü, 1980 14. DYO Resim Sergisi Mansiyon, 1981 Vakko Resim Yarışması Büyük Ödül, aldığı diğer ödüllerdir.

• Evet, mutfakta
birileri var! •

Selgin Zırlılı Kaplan

Kış sofralarımızı renklendirelim

Yemek yapmayı zevkli kılan şeylerden birisi de, aynı malzemeleri kullanarak her defasında farklı lezzetler, farklı yemekler ortaya çıkartabilme olanağıdır. Değişik tarifler, alışkanlıklarımızı değiştirerek yeni tatlarla tanışmamızı mümkün kılar. Kış aylarını yaşamaya başladığımız şu günlerde, doğanın hediyesi mevsim sebzeleriyle bu değişik tariflerden birkaçını deneyelim istedik.

Fırında Patatesli Kaşarlı Ispanak

Malzemeler: Yarım kg ıspanak, 4 adet orta boy haşlanmış patates, yarım demet maydanoz, 1 çay bardağı zeytinyağı, 2 adet yumurta, 100 gr kaşar rendesi, 2 çorba kaşığı galeta unu, 1 yemek kaşığı tereyağı, karabiber, tuz

Yapılışı: Ispanakları ayıklayıp iyice yıkayın. Doğramadan, ağzı kapalı bir tencerede su eklemeyen, kendi suları ile haşlayın. Ispanaklar hafif öldüklerinde suyunu süzün ve soğuduktan sonra ince ince doğrayın. Büyük bir kabın içine haşlanmış patatesleri rendeleyin, içine doğranmış ıspanakları, 2 adet yumurtayı, kaşar rendesini, ince kıyılmış maydanozları, zeytinyağını, tuz ve karabiberi ekleyerek iyice karıştırın. Tereyağıyla yağladığınız fırın kabının her yerine eşit şekilde galeta ununu serptikten sonra ıspanaklı karışımı içine boşaltın. İyice yaydıktan sonra önceden 200 derecede ısıtılmış fırına yerleştirin. Üzeri hafif kızarıncaya fırından alın. Ilıdıktan sonra servis yapın. Afiyet olsun.

Kırmızı Lahana Salatası

Malzemeler: Yarım kırmızı lahana, 2 yemek kaşığı üzüm sirkesi, 2 yemek kaşığı limon suyu, yarım çay bardağı zeytinyağı, tuz

Yapılışı: Kırmızı lahanayı bıçakla ince ince doğrayın. Geniş ve derin bir kaptan tuz, limon ve sirkeyle birlikte iyice ovun. Daha sonra zeytinyağını ekleyip lahanalara yağ iyice yedirilene kadar ovmaya devam edin. Lahana rengini salıp diriliklerini kaybettiğinde salata servise hazırdır. İsteğe göre farklı malzemelerle (havuç, turp, roka, soğan vs.) birlikte sunabilirsiniz. Afiyet olsun.

Patatesli Pırasa Çorbası

Malzemeler: 5 orta boy pırasa, 1 adet soğan, 2 yemek kaşığı zeytinyağı, 4 diş sarımsak, 1 tatlı kaşığı kimyon, 4 orta boy patates, 6 su bardağı su (isteğe göre tavuk suyu olabilir), 2 yemek kaşığı limon suyu, 1 su bardağı süt, tuz, karabiber

Yapılışı: Pırasaları ince ince doğrayın, daha sonra üzerine biraz tuz döküp çatalla ezin. Soğanları küçük küçük doğrayın, sarımsağı havanda dövün (veya üzerine tuz döküp çatalla ezin). Bir tavada zeytinyağını kızdırıp pırasa, soğan ve sarımsakları kısık ateşte 10 dakika kavurun. İyice kavrulduklarında kimyon, tuz ve karabiberi ekleyerek iyice karıştırın. Daha sonra üzerine suyu ve küçük küpler halinde doğranmış patatesleri ekleyin, patatesler yumuşayınca kadar haşlayın. Limon suyunu ekleyip ateşten indirin. Ilık hale geldiğinde tel çırpacak veya blender kullanarak kıvam verebilirsiniz.

Balkabağı Tatlısı

Malzemeler: 1 kg balkabağı, 3 (veya 4) su bardağı toz şeker, limon, vanilya, ceviz içi

Yapılışı: Kabukları soyulup yıkandıktan sonra küçük küçük doğradığınız balkabağını geniş bir tencereye dizin. Üzerine şekerin tamamını boşaltın ve kabağın her yerini kaplayacak şekilde yayın. Bir gece bu şekilde bekletin, ertesi gün suyunu saldıgını göreceksiniz. Suyuyla birlikte kısık ateşte kabaklar iyice yumuşayınca kadar pişirin. Pişirme tamamlandığında, biraz soğumasını bekleyerek kevgirle kabakları cam bir kaba alın. Tenceredeki şekerli suya bir iki yemek kaşığı şeker ve iki yemek kaşığı (yaklaşık yarım limon) limon suyu ekledikten sonra, rengi koyulaşınca kadar kaynatın. Biraz vanilya (bir iki tatlı kaşığı) ekleyip altını kapatın. Karışımı kabakların üzerine boşaltın, dövülmüş ceviz (veya isteğe göre kıyılmış hindistancevizi de olabilir) serperek servis yapın. Afiyet olsun.

Pırasalı Çin Böreği

Malzemeler: 3 adet yufka, 4 adet pırasa, 2 orta boy kereviz, 2 adet havuç, 3 dal dereotu, dil peyniri, 2 adet yumurtanın akı, yarım çay bardağı galeta unu, tuz, karabiber, kızartmak için sıvı yağ

Yapılışı: Pırasaları iyice yıkayın, ince ince doğrayın. Kereviz ve havuçları soyduktan sonra yıkayıp rendeleysin. Doğranmış pırasaları, rendelenmiş havuç ve kerevizi bir tavada iyice kavurun. Yufkalara yerleştirmeden önce biraz ılımasını bekleyin. İnce ince doğranmış dereotunu, tuz ve karabiberi ekleyip karıştırın.

Altı eşit parçaya ayırdığınız yufkalara harcını yerleştirdikten sonra her bir parçaya uzun dilimler halinde doğradığınız bir dil peyniri yerleştirin. Kenarlarını içe katlayarak gevşek rulo şeklinde sararak börekleri kapatın.

Yumurta aklarını geniş bir kaptan bir tutam tuz ile iyice çırpın. Parçaları çırpılmış yumurtaya batırdıktan sonra arkalı önlü galeta ununa bulayın ve yağda kızartın. Sıcak yemenizi tavsiye ederiz. Afiyet olsun.

beslenme beslenme

Kırmızı lahana doğal kanser ilacı

Bilimsel araştırmalar, kırmızı lahananın, başta kanser olmak üzere birçok hastalığa karşı koruyucu özelliği bulunan *antokyanin* adlı antioksidanların 36 çeşidini barındırdığını ortaya koymaktadır.

Ayrıca beyin-hafıza fonksiyonlarını iyileştiren (bu özelliğiyle Alzheimer hastalığını önleyen) ve kalp düzenini iyileştiren etkisi bulunan antokyaninlerin koyu kırmızı ve mor renkli besinlerde bol miktarda bulunduğu belirtiliyor.

Balkabağı Beta-Karoten zengini

Balkabağında bulunan beta-karoten, kalp krizi ve felce yol açan damar sertleşmesini önler. C vitamini yönünden zengindir ve güçlü bir antioksidandır. Bu özelliğiyle vücudun enfeksiyonlara karşı koymasına yardımcıdır.

Bir küçük tabak balkabağı, günlük karoten ihtiyacının yüzde 25'ini, C vitamini ihtiyacının yüzde 10'unu karşılar.

Balkabağı ayrıca lif yönünden de zengindir ve kabızlığı önlemeye yardımcı olur.

Pırasanın faydaları

Pırasada bol miktarda B, C ve K vitamini ile potasyum, kalsiyum, manganez, silisyum, kükürt, bakır, iyot ve demir bulunur. Kan yapıcı özelliğiyle kansızlığa iyi gelir. Böbrekleri, bağırsakları ve mideyi çalıştırır. Kanı temizler. Bunun yanı sıra astım, romatizma, egzama ve damar sertliğini önleyici özelliğe sahiptir. Ayrıca idrar söktürücü özelliği de bulunan pırasa, bağırsakları yunuşatıcı etkisiyle kabız önler. Antioksidanlık etkisiyle kansere karşı koruyucudur.

Yemek Sözlüğü

Benmari usulü pişirme:

Doğrudan ateşte pişmeye uygun olmayan malzemeleri, bir kaba koyarak su dolu başka bir kabın içerisinde pişirmeye veya ısıtmaya denir.

Galeta ununu kendiniz yapabilirsiniz:

ayatlamış ekmeklerinizi iyice kuruttuktan sonra hafif koyulaşınca kadar fırınlayın. Daha sonra havanda veya mutfak robotunda iyice ufalayın. Galeta ununuz hazır....

İstanbul'da kadınlara karşı şiddet vardı

25 Kasım kadına yönelik şiddete karşı mücadele günüdür. O gün dünyanın çeşitli yerlerinde kadınlar bir araya gelerek, evde işte, sokakta uğradıkları erkek egemen şiddeti protesto ederler... Bu yıl şiddete karşı mücadele gününde kadınlar polis şiddeti ile karşı karşıya kaldılar.

Fotoğraf: Bahar Çelik

Yıllardır Türkiye'de de kadın örgütleri, siyasi partilerin, sendikaların, demokratik kitle örgütlerinin kadın yapıları ortaklaşarak 25 Kasım'da kadın olarak uğradıkları dayak, taciz, tecavüz biçimindeki şiddeti açığa çıkaran ve protesto eden etkinlikler yaparlar.

Yoksuldan yana olmayı seçim zamanlarında geçeköndü semtlerinde kömür dağıtma olarak algılayan AKP hükümeti sırasında bir ilk daha gerçekleşti... İstanbul'da 25 Kasım çerçevesinde açılan sokak sergisi polisler tarafından dağıtıldı. Buna karşı çıkmak isteyen kadınlar tartaklandı. Kadınlar sergiyi 12.00'de açıp 17.00'de toplamayı düşünüyorlardı, çünkü akşam her sene yapılan 25 Kasım yürüyüşü vardı.

İstanbul Kadın Platformu'na mensup kadınlar, sağlam kalan fotoğrafları

Galatasaray Meydanı'nda yere sererek sergilerini devam ettirdiler

19.30'da Taksim Tramvay durağında yürüyüşü gerçekleştirmek için toplananlar ise ikinci saldırıyla karşılaştılar... İstanbul Kadın Platformu bileşeni yüzlerce kadının Taksim Tramvay Durağı'ndan Galatasaray Meydanı'na yapacağı yürüyüş polis barikadı ve panzer engeline takıldı...

Taksim Meydanı'nda iki saat boyunca yüzlerce kadın sloganlar ve alkışlarla polis barikatının açılması için eylem yaptı. Taleplerinin yer aldığı dövizler ve konuşmalarla kadına yönelik şiddetin her türlüsüne karşı mücadele ettiklerini söyleyen Platform bileşenleri kendilerine yönelik devlet şiddetini de protesto ettiler. Barikatın kalkması talebi ile sürdürülen eylemde "Kadınlara Değil Katillere Barikat, Kadınlara

değil Üzmezlere barikat" sloganlarını attılar...

Polisin barikatını eleştiren Avukat **Meriç Eyüboğlu** "Geçen yıl Taksim'de yılbaşında kadınlar bu meydana tacize, şiddete maruz kaldı. Saldırganlar 52 YTL para cezasıyla serbest kaldılar. Onlara bu cadde açık. Bu cadde herkese açık, kadınlara niye kapalı. Burada basın açıklaması yapmak, yürümek, demokratik anayasal hakkımız ama keyfi engelleniyoruz. Elleri gaz bombalarıyla bekleyenler de bize şiddet yaşıyor." dedi.

Daha sonra platform bileşenlerinin temsilcileri birer birer Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü'nde kadınlara yaşıtılan şiddeti protesto eden konuşmalar yaptılar, kadınlar bir süre sonra da dağıldılar...

Ankara'da ise **Ankara Kadın Platformu** "Şiddete son diyoruz, dayanışmayla birleş-

yoruz, sesimizi yükseltiyoruz" diyerek sokağa çıktı.

Saat 12.00'de YKM önünde buluşan kadınlar buradan Yüksel Caddesi'ne yürümek istediler, ancak polis barikatıyla karşılaştılar. "Kadınlara değil tecavüzcülere barikat" sloganıyla polis barikatına tepki gösteren kadınlar yaklaşık 15 dakikalık bir bekleyişin ardından barikatın açılmasıyla birlikte Yüksel Caddesi'ne doğru yürüyüşe geçtiler.

Bursa Kadın Platformu kadına yönelik şiddete son demek için yürüdü. Saat 18.30'da Kızılay'da toplanan yaklaşık 100 kadın Orhan-gazi Parkı'na kadar taleplerini dile getiren sloganların atıldığı bir yürüyüş gerçekleştirdi.

Mersin Kadın Platformu'nun çağrısı ile bir araya gelen 100'ü aşkın kadın İHD Mersin Şubesi önünden Taş Bina'ya kadar yürüdüler.

Samsun'da Şiddete Karşı Kadın Buluşması Saat 16.30' da Çiftlik Caddesi Akbank önünde resim sergisi ve stand kurulması ile başladı. Standta Samsunlu kadınlar basın açıklaması ve meşaleli yürüyüşe davet edildi. Saat 17.00'de Akbank önünde Eğitim-Sen Samsun Şubesi Kadın Sekreteri **Emine Aydemir** tarafından çağrıcı kurumlar adına ortak basın açıklaması gerçekleştirildi. Açıklamada krizin faturasının kadınlar tarafından ödenmeyeceği vurgulandı. Basın açıklamasının ardından Samsun Öğretmenevi'ne tek sıra halinde sloganlar eşliğinde meşaleli bir yürüyüş gerçekleştirildi. ●

Düşünmek yüzleşmektir

**Van Kadın Derneği 25 Kasım Kadına Karşı Şiddete Son Uluslararası Günü vesilesi ile kamu kurumlarını düşünmeye davet eden siyah zarflı mektuplar yolladı. Herkesi kadına karşı şiddetle yüzleşmeye davet eden mektup, “kadınlar da insandır” diye bi-
tiyor...**

Güldünya Tören

Nuran Halitoğulları

Nazime Alır

Gülistan Gümüş

Naile Erdaş

Bugün Dominik Cumhuriyeti'nde Trujillo diktatörlüğüne karşı mücadele eden Mirabel kız kardeşlerin 25 Kasım 1960'da, gizli polis tarafından tecavüze uğradıktan sonra öldürülmelerinin 44. yıl dönümü. Birleşmiş Milletler 1999 yılında, 25 Kasım'ı “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslar arası Dayanışma ve Mücadele Günü” olarak benimsemiştir. Bugün Türkiye'de ve Dünya'nın her yerinde kadınlar farklı şiddet biçimlerine maruz kalmaktadırlar.

Kısa süre önce Sabancı Üniversitesi ile Boğaziçi Üniversitelerinin kadına yönelik şiddet konusunda yaptıkları araştırmaları sonucunda yayınladıkları rapor ülkemizde her 3 kadından birinin şiddetle karşılaştığını ortaya koymuştur. Kadınların %35'inin en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığı, Doğu Anadolu Bölgesi için bu oranın %61 ve %40 arasında olduğu gözlenmiştir. Çalışmayan kadınların %36'sı çalışmak istediğinde eşinin engelleyeceğini belirtmiş, Doğu Anadolu Bölgesi için bu oran %52'lere çıkmıştır. Rapora göre, kadınların aileye kocalarından

daha çok gelir getirmesi, fiziksel şiddet riskini en az iki misli artırmakta, bu durumda olan her üç kadından ikisi şiddete maruz kalmaktadır.

Yükseköğrenim görmüş altı erkekten biri eşine fiziksel şiddet uygulamaktadır. Çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddetin, erkeklerin şiddet uygulama olasılığını, kadınların da şiddete maruz kalma olasılığını iki kat artırdığı gözlenmektedir.

Aynı raporda Kadınların %14'ü en az bir kez “istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye zorlandıklarını” belirtilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2007 yılının Aralık ayında belirttiğine göre Türkiye'de şiddet mağdurlarının %87'sini kadınlar oluşturmaktadır. Bu veriler Türkiye'yi Dünyada kadına yönelik şiddetin en fazla görüldüğü ülkelerden biri haline getirmektedir. Yakın zamanda Dünya Ekonomik Forumu 2008 Cinsiyet Uçurumu Raporunda 130 ülke içinde Türkiye'yi 123. sırada açıklamıştır.

Şiddetin sokakta, evde, hastanelerde, okullarda, trafikte, karakollarda, cezaevlerinde, işyerlerinde, mitinglerde, medyada, toplu taşıma araçlarında sinsice normalleştiği bu ülkede her gün yüzlerce kadın ya ölüyor ya da ölmesine zemin hazırlanıyor. Aşağıda da yer alan kadın ölümlerinde kadınlar; boğanmak istedikleri, erkek çocuk doğuramadıkları, enste maruz kaldıkları, tecavüze uğradıkları, kuma istemedikleri, sevdikleriyle evlenmek istedikleri ve evlenmeyi reddettikleri için katledildiler. Biz bu mektupla sizden en azından bir gün için neden kadınların okula gidemediğini, iş piyasasına erkekler kadar katılamadığını, karar verici mekanizmalarda bulunmadıklarını, tecavüzcüleriyle evlenmek zorunda kaldıklarını neden tacize uğradıklarını, istemeden hamile kaldıklarını, neden hep başları önde yürüdüklerini, neden kadın ve çocuk ölümlerinin bu kadar fazla oranda olduğunu düşünmenizi istiyoruz.

Hiçbir yaşam sadece hikâye değildir

Mart 2004 Güldünya Tören (22) Bitlis Güroymaklı. Evlilik dışı hamileliği gerekçesiyle kendisini asmak istendi. Polise kadar gidebilmesine rağmen ailesine geri verildi. Öldürülmek için İstanbul'a götürülmesine karar verildi. İstanbul'da doğumdan sonra ağabeyleri tarafından vurularak yaralandı ve hastaneye kaldırıldı. Kaldırıldığı hastanede güvenliği sağlanamadı. Ağabeyleri tarafından kafasından silahla vurularak öldürüldü.

Nisan 2004 Nuran Halitoğulları (14) İstanbul'da evinin kapısının önünden kaçırılarak tecavüze uğradı. 32 kişilik aile meclisi öldürülmesine karar verdi. Babası tarafından telle boğularak öldürüldü.

Temmuz 2004 Nazime Alır (27) Van'ın Özalp ilçesinin Yavuzlar Köyü'nde eşi tarafından mazotla yakılarak öldürüldü. Eşi mahkemede ceza indiriminden yararlanmak için "namus" bahanesiyle öldürdüğünü söyledi.

Ağustos 2004 Zahide Camiye (39) Van'da eşi tarafından iple boğularak öldürüldü.

Haziran 2005 Zülfinan Bayçınar (24) Van'ın Muradiye ilçesinin Devetaş Köyü'nde eşinin çocuk olmuyor gerekçesiyle kuma getirme istediğini reddettiği için eşi tarafından av tüfeğiyle vurularak öldürüldü.

Haziran 2005 Zeynep Guruk (17) Antalya'da evli komşusuna âşık olduğu gerekçesiyle babası tarafından bıçaklanarak öldürüldü.

Temmuz 2006 Gülistan Gümüş (20) Diyarbakır'da erkek çocuk doğurmadığı için eşinin ailesinin baskısını yaşadı. Eşini terk ederek ve kaçarak İstanbul'a yerleşti. Babasının çağrısı üzerine geri döndü. Eşini aldattığı dedikoduları saklandığı çeyiz sandığının içinde tüfikle öldürülmesine neden oldu.

Ekim 2006 Naile Erdaş (17) Van'ın Başkale ilçesinin Ilıcak Köyü'nde tecavüz sonucu hamile kaldı, aile meclisi kararıyla ağabeyi tarafından doğumdan sonra silahla vurularak öldürüldü.

Nisan 2007 Dilan Binici (8) Van'ın Kurubaş Köyü'nde evinin arka bahçesinde asılı bulundu. Bedeninde tecavüz bulgularına rastlandı.

Haziran 2007 Nuran Uca (25) Batmanlı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden mezun olmuş başarılı bir öğrenci. Batman'da öğretmenlik yapıyordu. Bir gün evinde asılı bulundu. Sevgilisi olduğu gerekçesiyle ailesi tarafından bir odaya kapatılacağını ve hakkında öldürülme kararı alındığını bir arkadaşına anlattığı arkadaşının internet üzerinden her yere yolladığı mektupta yazılmaktadır.

Temmuz 2007 Türkan Aytış (23) Van'ın Erciş ilçesinin Taşlıçayır Köyü'nde silahla intihar ettiği söylense de daha sonra öldürüldüğü ortaya çıktı.

Temmuz 2007 Yasemin Kınık (19) Urfa'da eşinden boşanmak istediği için babası tarafından kafasından silahla vurularak öldürüldü.

Ağustos 2007 Gönül Dede (20) Gazi Antep'te sevgilisi olduğu gerekçesiyle kardeşi tarafından silahla vurularak öldürüldü.

Şubat 2008 Beyaz Alkan (31) Van'ın Bostaniçi Beldesi'nde eşinin şiddeti nedeniyle boşanmak istediği, şikâyetçi olmak istediği için kafasına 5 kurşun sıkılarak öldürüldü.

Mayıs 2008 A.E. (19) Van'ın Muradiye ilçesinin Karahan Köyü'nde eşi tarafından sopa ile dövülerek öldürüldü.

Temmuz 2008 Şehnaz Tong (14) Van'ın Başkale ilçesinde bilinmeyen kişiler tarafından dövülerek ardından silahla vurularak öldürüldü. Şehnaz Tong öldürülmeden önce evli bir erkekle kaçtığı gerekçesiyle can güvenliği riski oluşturduğundan Van Valiliği tarafından koruma altına alınmıştı.

Ekim 2008 Pakize Memmedova (48) Van'da kafasına sıkılan 2 kurşun sıkılarak öldürüldü. Eşinden boşanmak için dava açmak istediği biliniyor.

Fatma Dağüstü, Hacer Felhan, Azize Kaya, Şemse Kaynak, Şemse Allak, Fatma Demir, Fatma Demirkan, Şenel Habes, Feza Gül, Oruç Terim, Medine Avcı, Yurdagül Başarır, Sibel ve Adile Ürkmez kardeşler, Gönül Aslan, Rabia Oruç, Urfa'lı Gülseren, Diyarbakırlı Kadriye...

Hiçbir yaşam sadece bir "hikâye" değildir. Kadınlar insandır.

Nuran Uca

Türkan Aytış

Yasemin Kınık

Gönül Dede

Şehnaz Tong

Kadına Yönelik Şiddet

Gönül Korkmaz

Eğitim ve Bilim Emekçileri
Sendikası (EĞİTİM-SEN)

25 Kasım Özel
Sayısı'ndan

Her 25 Kasım' da olduğu gibi bu yıl da "Kadına Yönelik Şiddetle" mücadele için alanlara çıktık.

21. yüzyılda yaşasak da kadına yönelik şiddet, tüm acımasızlığıyla devam ediyor. Üstelik kadının eğitim ve ekonomik düzeyi ya da yaşadığı ülke de şiddete uğramasına engel olamıyor.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve üye ülkelerin onayına sunulan Uluslararası Sözleşmeler, başta Kadınlara Karşı Her Tür Lû Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Ek İhtiyari Protokol olmak üzere ve daha sonra özellikle "kadına yönelik şiddet" konusunda kabul edilen BM Bildirgesi, devletlerin iç hukuklarında da bu yolda düzenlemeler yapılması açısından yol gösterici olmuştur. Bölgesel Sözleşmeler de bu açıdan önem taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi kadınlara yönelik şiddeti; "ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten, yoksun bırakma ve ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakma" (1. madde) şeklinde tanımlanmaktadır.

Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne göre, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, "bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen" şiddettir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada her üç kadından biri, yaşamının bir döneminde dövülüyor, cinsel ilişkiye zorlanıyor ve diğer yollarla taciz ediliyor. Her 5 dakikada bir kadın da cinsel veya fiziki şiddete maruz kalıyor. Etiyopya'da kadınların yüzde 71'i, Japonya'da ise yüzde 15'i fiziksel ve cinsel şiddete uğruyor, öldürülen kadınların yüzde 40-70'inin katili, yakın ilişki içinde olduğu partneri oluyor, beş kadından biri hayatlarında tecavüze veya girişimine maruz kaldığını söylüyor.

Ülkemizdeki kadına yönelik şiddetin ulaştığı boyutları görmek için televizyon basını izlemek yeterli. Sevim' in, Güldünya' nın, Ayşegül'ün, Hacer'in, Fatma'nın, olduğu gibi adı bilinmeyen, basına yansımayan yüzlerce kadın da şiddet görmeye devam ediyor.

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Yeşim Arat ve Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Ayşe Gül Altınay, 18 ayda tamamladıkları "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet" başlıklı araştırma, Türkiye'de milyonlarca kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğünü tehdit eden, kadınların var olan şiddet konusunda Türkiye'nin en kapsamlı araştırması olma özelliğini taşıyor. Bu araştırmaya göre:

1. Türkiye'de her üç kadından biri fiziksel şiddet görüyor.
2. Türkiye'de her 10 kadından dokuzu " haklı görülebilecek dayak yoktur" şeklinde düşünüyor.
3. Eşinden dayak yiyen kadınların yarısı bu durumdan

kimseye bahsetmiyor.

4. Yükseköğrenim görmüş her altı erkekten biri eşine fiziksel şiddet uyguluyor

5. Aileye eşlerinden daha çok gelir getiren her üç kadından ikisi şiddete maruz kalıyor.

6. Okuma yazma bilmeyen kadınlar arasında en az bir kez fiziksel şiddet gördüğünü söyleyenlerin oranı yüzde 43'ken, yüksek öğrenim görmüş kadınlar arasında bu oran yüzde 12.

Tüm bu araştırma sonuçları gösteriyor ki Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede somut ve gerçekçi adımlar atılmış değil.

Şiddetin en yaygın görülen biçimi, erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddet! Kadına yönelik şiddet, erkek egemenliğinden kaynaklanmakta ve erkek egemenliği varlığını, kapitalizmle eklenmiş bir biçim altında sürdürmektedir. Erkek egemenliği bir iktidar mekanizmasıdır ve toplumun her yerinde sonuçlarını görmek mümkündür. Kadınları ve erkekleri bu alanda eğitmek kuşkusuz iyileşme sağlayabilir, ancak bu eşitsizliğe yol açan toplumsal cinsiyet ilişkileri sorgulanmadıkça, bu eşitsizliklerin giderilmesi yönünde adımlar atılmadıkça aile içi şiddetle ilgili kalıcı kazanımların sağlanması güçtür.

Evde, sokakta, işyerinde, gözaltında, cezaevinde yaşanan, kadına yönelik şiddetin sorumluları yargılanmalı ve caydırıcı yasal tedbirler alınmalıdır. Şiddete maruz kalan kadınların haklarını bilmeleri için devlet birimleri tarafından kadınların bilgilendirilmelerine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir. Başvuru yollarının ulaşılabilir ve açık olması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede hükümete, yerel yönetimlere, devlet kurumlarına ve mahkemelere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Kriz, tacizciler, birlikte hareket etmenin gereği

Sabahları mahalledeki parkta yürüyüş yapmaya başladım... Yaprak ölüleri arasında sonbahar serinliğini içime çekerek, beynimde oradan oraya zıplayan düşünceler, bedeni dik tutma kaygısı ve telaşı içinde yürüyör ha yürüyorum...

İnsanın mevsimleri hissetmesi, etkilenmesi, doğanın ritmiyle bütünleşmesi ne kadar insani bir durum... Böyle zamanları ve fırsatları en iyi biçimde değerlendirmek lâzım. Yoksa çürüyüp gideceğiz sonbahar yaprakları gibi. Oysa çok iyi zamanlarda yaşamıyoruz.

Dünyayı sarsan kapitalist kriz, ABD’de Obama’nın iktidara gelmesi, sendikalaştıkları için işten atılan işçiler, kadın işçiler, kriz karşısında ‘bize bir şey olmaz’ diyen devlet yöneticileri, kriz bahanesiyle işten çıkarılan işçiler, pişkinlikle televizyonlara çıkıp 14 yaşındaki kız çocuklarının dinen evlenebileceğini savunan çocuk tacizcileri, okul yolunda başlarına taşla vurularak öldürülen 12-13 yaşındaki kız çocukları.

Kollanan, korunan tacizci yandaşlar...

Bana kalırsa sadece ekonomik bir kriz değil, insani bir kriz de yaşıyoruz ülkemizde...

Sapla samanın birbirine karıştığı bu tür ortamlarda ise toplumun en güvencesiz, en zayıf kesimini oluşturan kız çocukları ve kadınların üzerindeki cinsiyetçi baskı ve şiddet artıyor...

Artan muhafazakârlık, kadınların yaşam alanlarının giderek daralmasını doğuruyor...

Bir yanda şiddet, diğer yanda kriz nedeniyle ilk elde gözden çıkarılacak işgücü olarak kadınlar, dinsel muhafazakârlık, ‘hemen evlenin, üç çocuk doğurun, iyi anneler olun’ söylemleriyle kadınların evlere geri dönmesinin ideolojik koşullarını hazırlıyor...

Sevgili kızlarım, bu propagandalara aldanmayın. İşyerlerinizde işinize sahip çıkın, sokaklarda binbir tehlike var, ‘en iyisi evde oturmak, yemek pişirip çocuk bakmak’ şeklindeki düşüncelere prim vermeyin...

Çünkü biz evlere kapandıkça ne dışarıdaki ne de ev içindeki haklarımızı yeteri kadar savunabiliriz... Kız çocuklarımızın geleceği için kadınlar olarak haklarımızın elimizden alınmasına göz yummamamız gerekiyor. Ses çıkarmalıyız, dayanışmalıyız, birlikte hareket etmeliyiz. Bunu yapmazsak kötü bir geleceğe katlanmak mecburiyetinde kalabiliriz... ●

20 yılda çok şey değişmemiş...

Evet, yirmi yıl, dile kolay... Yirmi yıl önce doğan çocuklar şimdi birer genç oldular, belki üniversite bitirdiler, belki bir işe girdiler, belki evlendiler. Yirmi yıl, büyük değişiklikler için yeterli bir zaman, ama hiç değişmeyen veya çok az değişen şeyler de olabiliyor yirmi yılda. Meselâ kadınların çalışma hayatı ve sendikalarındaki durumu... Eski bir Petrol-İş Dergisi bizi yirmi yıl öncesine götürüyor ve sendika üyesi kadınların, o dönemde de pek farklı sorunlarla uğraşmadıklarını gözler önüne seriyor.

Bundan yirmi yıl önce, Şubat-Nisan 1988 tarihli 75. sayısında Petrol-İş Dergisi, 8 Mart vesilesiyle birkaç sayfasını kadınlara ayırmış. Günümüz 8 Mart'larında olduğu gibi kadın işçilerin sorunlarına değinilmiş, neden sendikalarda yer almadıkları sorulmuş. Verilen cevaplar, 20 yıl sonra, bugün sendika üyesi kadınların benzer sorulara verdikleri cevaplardan çok da farklı değil. İşte kadınlar açısından fazla bir şey değişmediğini düşündüren noktalar:

Kadın çalışanların sorunları

Kadın işçilerin sorunlarından sözedilmesi istendiğinde, verilen cevap, bugün bile kadınların sendikalardaki ve iş yaşamındaki durumlarının pek değişmediğini, hatta bazı yönlerden gerilemiş olduğunu gösteriyor:

"Bizdeki kadın arkadaşlarla, en çok sözleşme döneminde konuşuruz. Taslak hazırlıkları zamanında kadın işçilerin sorunları da gündeme gelir. Kreş, parasal konular üzerinde durulur..."

'Bilinçsiz' ve 'güvensiz' kadın profili...

Belki birebir aynı diyemeyiz, elbette birtakım şeyler olumlu yönde değişmiştir, en azından öyle olmuştur diye umut ediyoruz, ama yirmi yıl önce verilen bir cevaptaki kadın işçinin kendine bakışı, günümüzde genele baktığımızda karşılaştığımız kendine güvensiz ve ezilen kadın işçi profiline çok benziyor: "... söylemek istediğim, biz kadınlar çekingen, ezik davranıyoruz. Kendi sorunlarımıza bile sahip çıkamıyoruz. Bunlar, hep bilinçsizlikten oluyor. ... Sen üretiyorsun, sen erkeklerle yanyana, omuz omuza çalışıyorsun, sonra da sorunlarını bile dile getiremiyorsun. ... öncelikle bu geriliğin aşılması gereklidir."

Sendikalar 'erkeklerle' ait yerler...

Bugün bile yaptığımız söyleşilerde, sendikal çalışmalara katılmama sebebini 'sendikaların erkeklerle ait yerler olması' şeklinde açıklayan sendikal kadınlara rastlıyoruz. Yirmi yıl önce de fazla bir fark yokmuş anlaşılır: "Buraya geleceğiz diye, sen kadınsın, ne işin var sendikada diyecek kadar geri kalmış kadın arkadaşlarımız var."

Erkeklerin kadınlara bakış açısı

İşte o dönemdeki düşüncelerden biri: "Diyeceğim şu ki, erkek

işçiler, arkadaşlarımız, kocalar, kadınların bir beyni olduğunu kabul edip, güvenmelidirler. Bilgili olmak istiyorum, toplum beni suçluyor. En yakınimdaki erkek de aynı şeyi yapmamalı..."

Kadın haklarının savunulması

"... Kadınlarımıza değer verilmesini, düşüncelerimize saygı gösterilmesini, kadınların, yani çalışan kadınlarımızın sendikal faaliyetlere çekilmesini ve sendikamızın da bilinçsiz olan kadınlarımızı aydınlatmalarını istiyoruz. Yani kadın haklarının savunulmasını. ..."

Sendika konusundaki bilgi eksikliği

Günümüzde değişmeyen durumlardan birisi de, kadın üyelerin sendika hakkındaki bilgi eksikliklerinden yakınmaları, işte yirmi yıl önceki durum: "... Sendikal olacağım zaman hiçbir şey bilmiyordum. Grevi sendika ile yaşadım. ... Tek tek mücadele ile bir yere varılmayacağını sendikal olunca anladım." "... sendikal çalışmalar yalnızca sözleşme değil. Biz bunun da farkında değiliz. Yalnızca, sözleşmede kaç para artış sağlanır demek sendikal olmak için yeterli değil. Bu konularda da eğitilmemiz lazım."

Sendikal faaliyetlere katılma isteği

"... Kadınların çalışmalarda daha aktif olması, sendikal çalışmalara katılması için erkeklerin de yardımcı ve destek olması lazım. ..."

İşte yirmi yıl önce Petrol-İş üyesi kadınların 'sendikal olmak', 'çalışan kadın olmak', 'sendikal faaliyetlere katılmak' konusundaki sorulara verdikleri cevaplar. Günümüzde verilen cevaplardan aslında çok da farklı değil, siz ne dersiniz? Umudumuz, bir yirmi yıl daha geçmesini beklemeden bu sorunlara çözüm bulunması, sendikalarda kadın sayısının hakettiği düzeye gelmesi. Çok şey istemiyoruz sanırım...●

